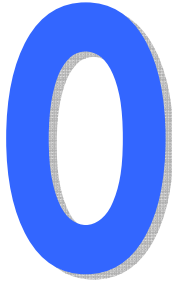

Kronika obce Podturen 1230-1998

Obec Podtureň leží v strednej časti Liptovskej kotliny v doline potoka Jamníček pod svahmi Západných Tatier. Jej názov je pravdepodobne odvodený základu „turna“ – veža, podľa umiestnenia najstaršej dediny pod strážnou vežou na hradisku „Turna“.. Podtureň bola od svojho vzniku až do roku 1848 poddanskou obcou, patriacou zemanom z Podturne spolu s okolitými obcami Jamník, Liptovský Peter a Vavrišovo. Z tohto dôvodu sú dejiny obce po stáročia nerozlučne späté s dejinami tohto regiónu.

Archeologické výskumy dokázali v blízkosti Podturne, v lokalitách Varta, Velínok a Bašta osídlenie už v 1. storočí pred našim letopočtom. Na Velínku boli mohutné kamenné hradby s vežou a tri hlboké priekopy, ktoré spájali toto hradisko s opevnením na Varte, spolu s predsunutým opevnením na Bašte. Tieto opevnenia predstavujú systém, ktorý v slovenských podmienkach nemá paralelu. Celý systém opevnení zanikol násilím a požiarom a časovo sa zhoduje so zánikom hradiska púchovskej kultúry v Liptovskej Mare. Opevnené sídlisko na Bašte však zaniká až koncom 1. storočia alebo začiatkom 2. storočia nášho letopočtu, neskôr je obnovené a existuje až do prvej polovice 16. storočia.

Počiatky stredovekých dejín územia, na ktorom sa dnes obec rozkladá, treba hľadať v roku 1230, keď veľký komplex Uhorskej Vsi daroval kráľ Ondrej II. Beuchovi, Haukovi a Polkovi. Opevnený komplex Bašta sa neskôr podľa všetkého stal prechodným sídlom Serafinovho syna Mikuláša, ktorý toto územie vlastnil už v roku 1286. Serafin sa považuje za najstaršieho známeho predka zemanov z Podturne.

Kronika obce je vždy bohatým prameňom informácií o živote v obci v minulosti. Obce, v ktorých boli dlhé roky dobrí kronikári už v období prvej Československej republiky, majú k dispozícii jedinečný materiál pre štúdium svojich dejín. Táto skutočnosť býva ešte znásobená aj existenciou kroník, či zápisníc iných inštitúcií a organizácií v obci – školy, spolky a iné. Podtureň žiaľ nemá takéto možnosti. Zachovala sa len vynikajúca školská kronika, ktorá slúži najmä pre dejiny školy v obci. Staršia obecná kronika ani kronika z obdobia socializmu sa nezachovala (až na kronikárske záznamy z rokov 1949-1951) a podľa zistených údajov sa vedenie kroniky v období rokov 1945-1990 nepodarilo presadiť. Preto je táto práca akousi retrospektívnou kronikou obce od prvých zmienok u území, kde sa obec nachádza až do roku 1998, keď sa začala viesť nová kronika obce. Nech je tento text inšpiráciou k spomienkam pamätníkov a práci súčasníkov.

PhDr. Peter Vitek, kronikár obce

A.D. 1230 — 1239

Uhorská ves

Počiatky obce môžeme hľadať už v 1. storočí pred našim letopočtom, keď sa na blízkych vyvýšeninách Varta, Bašta a Velínok rozkladalo obranné hradisko. Písomné záznamy o území, kde neskôr obec vznikla, sa zachovali až od 13. storočia. Preto slovo kronikára začína až od tejto doby.

Celý podturniansky majetok bol pravdepodobne už v druhej polovici 12. storočia súčasťou veľkého územného celku patriaceho k Uhorskej Vsi (Mogorfolu), ktorý sa rozprestieral na pravom brehu Váhu medzi potokmi Revišná (Bocianka?) a Belánka (Belá?). Uhorskú Ves založili pravdepodobne vojaci na podnet kráľa, ktorí boli poverení ochranou tunajšej obchodnej cesty a utvárajúcej sa hranice raného uhorského štátu. Títo usadení vojaci boli nielen maďarskej národnosti, ale slúžili tu aj Česi a Valóni. Spolu s inštitúciou vojenskej strážnej stanice sa v 30-tych rokoch 13. storočia sa rozpadol aj veľký majetkový komplex Uhorskej Vsi. Kráľ Ondrej II. časť tohto majetku daroval v roku 1230 ako „prázdnu zem“, (bez správcu, majiteľa) trom rytierom Beuchovi, Hauchovi a Polkovi za ich verné, zrejme vojenské služby. Starší historici sa domnievali, že išlo o bratov, stredoveké listiny však informáciu o nijakom príbuzenskom zväzku týchto osôb dôkaz neposkytujú. Celý darovaný majetok si obdarovaní medzi sebou podelili. Hauch dostal západnú časť majetku a za svoje sídlo si vybral územie dnešnej Liptovskej Ondrašovej, ktorá sa ešte na konci 13. storočia v listinách spomína ako Hauchova Ves (Houkfolua). Beuch získal časť rozsiahleho územia, neskôr nazývaného Wezueres. Jeho majetok sa teda rozprestieral v okolí dnešného Liptovského Jána a Závažnej Poruby po Uhorskú Ves a na opačnej strane zahŕňal aj Boce. Polko získal časť územia Uhorskej Vsi na pravom brehu Váhu a v rokoch 1230-1235 na krátko aj Hybe. Z tohto vyplýva, že Polko bol prvým písomne doloženým vlastníkom, pravdepodobne aj zakladateľom stredovekého hradku na vrchu Bašta, v stredoveku nazývanom podľa tunajšej dominanty - drevenej veže - Turna (v maď. Tornalia). Samotné hradisko na Varte bola však pravdepodobne len predsunutou strážnou osadou, ktorá strážila cestu k Uhorskej Vsi, kde mal dokázateľne ešte v roku 1239 Polko svoje sídlo, pretože sa tu spomína ako „Polko de villa Mogorfolu“. V tomto roku kráľ odobral z pôvodného majetku Polkovi Hybe a ponechal mu len Uhorskú Ves. Jeho spolubojovníci Hauch a Beuch sa v listine nespomínajú možno aj preto, že boli v tomto čase už mŕtvi, alebo preto, že držba Hyb sa ich priamo nedotýkala. Ich osud, tak ako aj osudy nimi spravovaných územných celkov sú v ďalších rokoch zahalené rúškom tajomstva a umožňujú historikovi len predpokladať a kombinovať. Pravdepodobne Hauch, Beuch aj Polko zomreli v rokoch 1230-1240 bez potomkov a celé pôvodné územie Uhorskej Vsi pripadlo ako odúmrt' opäť kráľovskej korune. Je veľmi pravdepodobné, že ako kráľovskí rytieri padli pri obrane Uhorska pri tatárskom vpáde.

A.D. 1257 — 1270

noví osadníci

Z listín kráľov Bela IV. z rokov 1257, 1265 a Štefana V. z roku 1270 sa môžeme dozvedieť, že časť kráľovského poddanského obyvateľstva Liptova a Turca pred rokom 1257 opustila svoje príbytky a ušla do južnejších častí krajiny. Kráľ na jednej strane prikázal pôvodnému obyvateľstvu vrátiť sa späť do svojich osád a na druhej strane umožnil príviv nových osadníkov na opustené územia. V dobových listinách sa títo osadníci označujú ako „hostia“ (hospites) a od kráľa dostávajú štedré privilégia. Bol to dôsledok zvyšovania poddanských povinností, ktoré od poddaných na kráľovských majetkoch v Liptove a Turci vyžadovali zástupcovia Zvolenského komitátu, príčinou ktorých sa v polovici 13. storočia veľká časť obyvateľstva odsťahovala do južných krajov Nitrianskej a Hontianskej stolice, čím sa zákonite zmenšili príjmy do kráľovskej pokladnice. Preto kráľ Belo IV. poskytol navrátilcom úľavy a stanovil ich nové povinnosti. Navrátené poddanské domácnosti boli oslobodené na tri roky od všetkých povinností kráľovi. Po uplynutí tohto obdobia sa mala platiť za každú usadlosť na svätého Martina daň dve vážky striebra (10 g), za každých 40 usadlostí 1 kus hovädzieho dobytká, 40 sliepok, 20 gbelov ovsa a za každých 40 usadlostí vystrojiť a poslať jedného jazdca do kráľovho vojska. Slobodné sťahovanie kráľ obmedzil len na sťahovanie do dedín, ktoré boli súčasťou kráľovského majetku v Liptove, pričom domy museli predať a miestnemu richtárovi vyplatiť 12 denárov. Poddaným zakázal loviť jelene, diviaky, zubry, osly, jarabice a chytať ryby v Lupčianke, Revúcej, Teplej a Sestrči.

A.D. 1263

české hostia

V 60-tych rokoch 13. storočia sa územie Uhorskej Vsi opäť spomína v zachovaných listinách. Jeho vlastníkom sa stali dvaja synovia českého rytiera Vavrince Bohumír a Serafín. Ďalší dvaja synovia českého rytiera Rečko a Krupec získali za svoje zásluhy majetky v Turci. V roku 1263 dostal rytier Bohumír od kráľa Bela IV. časť majetku Uhorskej Vsi ležiaceho na ľavom brehu Váhu nazývanú „Wezueres“ alebo „Wezweres“. Tento majetok zahŕňal časť bývalého územia Uhorskej Vsi okolo potoka Štiavnica (Sceunicha), ktorý pred tým vlastnil syn neznámeho igrica

("joculatoris filius dicebatur residere" – možno Doman podľa neskoršieho pomenovania územia ako „Domanyulese“). Hranice bol poverený vytýčiť zástupca zvolenského župana Dobák. V 60-tych rokoch 13. storočia donáciou od kráľa dostal ďalšiu časť majetku Uhorskej Vsi ležiaceho na pravom brehu Váhu Bohumírov brat Serafín. Táto listina sa však nezachovala. Serafín si pravdepodobne ako jedno zo svojich sídel vybral aj hrádok na Bašte, a takto ho využívali aj jeho synovia Ondrej a Mikuláš.

A.D.

1286

z hostí šľachtici

Bohumír a Serafín, spolu s ich potomkami, mali v rámci Uhorska špeciálny štatút hostí (hospites), ktorý ich staval vyššie nad pôvodné obyvateľstvo. V rokoch 1285 a 1286 spomínanú donáciu na majetok Wezweres potvrdil kráľ Ladislav IV. a zároveň Bohumíra a jeho brata Serafína na ich vlastnú žiadosť vyňal z počtu hostí a aj so synmi ich povýšil do šľachtického stavu. Podmienkou tohto povýšenia bola ich účasť na kráľovských vojenských výpravách. Šľachtický stav Bohumíra a Serafína spolu s potomkami postavil na úroveň ostatnej domácej šľachty a získali tým aj možnosť zúčastňovať sa na správe krajiných záležitostí.

Mý, Ladislav, kráľ Uhorska.... z Božej milosti, cestou tejto listiny oznamujeme, všetkým, ktorých sa to týka, že uchádzali sa u nás komes Bohumír a členovia jeho rodiny Ondrej a Mikuláš, synovia Serafína, naši hostia, ktorých predkovia pochádzajú z radov zemanstva v Čechách. Uctivou prosbou nás žiadali, aby sme ich vyzdvihli z radu našich hostí, a aby sme ich cestou našej milosti ráčili prevziať do radu našich službu konajúcich zemanov. My, teda, ktorí sme povinní podľa dôstojnosti panovníckej overovať a podporovať zásluhy jednotlivcov a povinní sme ich oceňovať podľa miery ich zásluh, berúc do ohľadu aj služby komesa Bogomera, ktoré stále preukazoval nám s ochotou svojej vernosti a pred tým aj našim predkom, milému starému otcovi nášmu Belovi a milovanému drahému nášmu otcovi, Štefanovi, kráľovi blahej pamäti, vytrvávajúc s nami rovnako v nehodách ako aj v šťastí, toho istého komesa Bogomera a Bodu, Mikuláša, Jána, Vavrince, Dionýza, synov Bogomera s ich majetkami v Liptove, ktoré sa volajú Tršteno, Wezweres, Uhorská Ves, Bobrovec, Važec, Štrba, menovaného Andreja a Mikuláša, synov Serafína s ich zemami a majetkami v tých istých hraniciach, a to vo Svätom Petre, Svätom Mikuláši a Hauchovej Vsi, ktoré vlastní ako sa vie, synovia komesa Bohumíra a Serafína, tíchto sme vyzdvihli z radov našich hostí a zaradili sme ich do radov zemanov konajúcich službu kráľovi, zaradili sme ich do zhromaždenia tak, aby oni a ich potomkovia vlastnili tie isté zemianske výsady, ktorými sa tešia skutoční zemanovia bojujúci za krajinu pod zástavou kráľa. My, kráľ Ladislav sľubujeme, že vydávame výsadnú listinu komesovi Bohumírovi a jeho synom i synom Serafína Andrejovi a Mikulášovi. Dané v Spiši 8. deň mesiaca apoštolov Filipa a Jakuba, roku Pána 1286. Ladislav z Božej milosti kráľ."

Syn českého rytiera Vavrince Serafín (Serefel, Serafil) mal dvoch synov Ondreja a Mikuláša. Ondrej sa usadil v starej dedine Haukovej Vsi (v origináli Houkfolua podľa jej zakladateľa Hauka), ktorá neskôr dostala jeho meno a dnes je známa pod pomenovaním Ondrašová (Andrásfalva, správnejšie by bolo Ondrejova Ves). Pre dejiny obce Podtureň je dôležitá osoba Mikuláša. Mikuláš zo Svätého Petra sa

spomína v listinách z rokov 1286-1323 a považuje sa za zakladateľa rodu zemanov z Podturne, aj keď on aj jeho dvaja synovia Alexander a Pavol sídlili najprv v Liptovskom Petre. Liptovský Peter bol centrom ich majetkov. Za svoje sídlo si ho zvolil Serafín, pretože pravdepodobne už v tom období bol sídlom samostatnej farnosti svätého Petra a Pavla. Tunajší gotický kostol bol podľa všetkého postavený už niekedy na prelome 12. a 13. storočia mimo sídlisk, v blízkosti starej obchodnej cesty. Podľa mena patróna dostala meno aj dedina, ktorá v okolí kostola neskôr vznikla. Zakladateľom Liptovského Petra bol zrejme Serafín, ktorý si postavil neďaleko, alebo v rámci opevnenia kostola svoju kúriu.

A. D. 1331 - 1335

vznik obce

Prvá písomná zmienka o už existujúcej osade Podtureň (Thornalia) je v listine z roku 1331. V tomto roku dal Alexander z Podturne spolu s bratom Pavlom zo Svätého Petra so súhlasom ostrihomského arcibiskupa Čanadína (1331-1346) postaviť kostol, lepšie povedané rodinnú kaplnku. Alexander sa snažil presadiť, aby sa kostol stal farským. Arcibiskup chcel, aby ostal podriadený svätopeterskej farnosti, ale dôchodky mali patriť tunajšiemu kaplánovi, dosadzovanému pánmi z Podturne. Toto úsilie bolo v rozpore so záujmami farára v Svätom (Liptovskom) Petre, ktorý by týmto strácal príjmy od podturnianskych farníkov. V roku 1331 došlo k arbitrážnemu rozhodovaniu farárov: Martina z farnosti sv. Mikuláša, Mikuláša z farnosti svätého Jána, Jakuba z farnosti svätého Štefana, Štefana zo svätokatarínskej farnosti a Šimona z „boldogasszonyfalvi“. Spor vyriešil až v roku 1345 liptovský vicearchidiakon v prospech snáh Alexandra, ktorý v nasledujúcom období zvýšil príjmy podturnianskeho kaplána tým, že mu dal pol mlyna v Liptovskom Petre a ďalšie majetky. Alexandrovi a jeho poddaným bolo dovolené navštevovať kaplnku v Podturni podľa ľubovôle a mohol tu podľa svojho rozhodnutia dosadiť aj kaplána, priamo podriadeného farárovi v Liptovskom Petre. Naopak, ak by chcel Alexander navštíviť farský chrám v Liptovskom Petre, vykonávanie bohoslužieb malo byť zverené kaplánovi z Podturne.

Kostolík stál niekde v blízkosti starého podturnianskeho cintorína. Bol to typ neskorogotickej sakrálnej stavby s jednou loďou a predstavanou vežou s ihlancovitou strechou. Keďže pravdepodobne stál v blízkosti starej obchodnej cesty medzi Vitanovou a Podturnou, jeho patrónom mohol byť svätý, ktorý bol ochrancom pútnikov, prípadne obchodníkov - svätý Krištof alebo svätý Jakub. Veľmi pravdepodobné je aj to, že patrónmi kostola boli svätí Kozma (Cosmas) a Damián (Damianus), ktorí boli podľa zachovaného pečatidla patrónmi blízkeho Jamníka ešte v druhej polovici 17. storočia a podľa zachovaných dokumentov v blízkom

okolí nebola cirkevná stavba s týmto patrocíniom, pravda keď nepočítame Okoličné, kde stál do 90-tych rokov 15. storočia kostol s rovnakými patrónmi. Kostol v Podturni bol zničený pravdepodobne počas jedného z vpádov husitov na začiatku 15. storočia (v rokoch 1431, 1433 a 1434), alebo v období reformácie v 16. storočí. Objavuje sa na obecnom pečatidle z 18. storočia, ale písomné pramene už v tomto období o jeho existencii mlčia.

*A.D.**1346**majetky kostola*

Rodla listiny z roku 1346 dal šľachtic Alexander z Podturne viaceré svoje majetky do úžitku kostola (kaplnky) v Podturni. Medzi nimi boli aj úžitky v Jamníku (Yemnik), pol mlyna v Liptovskom Petre a majetky vo Vavrišove. Tento rok sa zároveň považuje za rok prvej písomnej zmienky o Vavrišove a Jamníku.

*A.D.**1360**potvrdenie donácie*

ráľ Ľudovít I. daroval pred rokom 1360 Podtureň spolu so susednými dedinami zemanom Mikulášovi, Petrovi a Andrejovi, ktorí boli synovia šľachtica Alexandra (spomína sa v listine z roku 1346). Darovacia (donačná) listina spred roku 1360 čoskoro potom zhorela a kráľ musel novou donáciou (donatio nova) - listinou z 25. júna 1360 potvrdiť vlastníctvo majetkov pre Mikuláša a Štefana synov Alexandra. Od polovice 15. storočia Mikuláš dôsledne používal názov Podturne v predikáte - „de Tornallya“ alebo „de Pothornya“.

*A.D.**1363**trhové výsady***V**

tomto roku získali potomkovia Mikuláša od kráľa Ľudovíta I. právo konania pravidelného trhu v Petre. Dokazuje to, že Svätý Peter bol v tomto období jedným z centier hornej časti Liptova. Osada mala na obchodovanie všetky predpoklady. Viedla tu dôležitá obchodná cesta, stál tu kostol a v blízkosti tiekla rieka Belá. Preto o udelenie trhového práva osobne požiadal panovníka Ľudovíta I. Mikuláš, syn Alexandra z Liptovského Petra. Panovník mu vyhovel a listinou z 25. januára 1363 trhové výsady vo Svätom Petre potvrdil. Trh sa tu podľa tejto listiny konal každý pondelok a Liptovský Peter sa týmto právom zaradil medzi poddanské mestečká. Neskôr bola v Liptovskom Petre zriadená aj mýtna stanica, kde sa vyberalo mýto až do začiatku 18. storočia.

Mikulášovi synovia Alexander a Pavol mali svoje hlavné sídlo podľa vzoru svojich predkov v Liptovskom Petre. Alexander z bližšie neznámych príčin neskôr zmenil svoje sídlo a usadil sa v malom hrádku na Varte. Neďaleko od hrádku, resp. v jeho podhradí, začala vznikať osada, ktorá dostala názov od veže (thorna), ktorá sa nad ňou vypínala. Jeho príklad neskôr nasledoval aj jeho synovci Šimon a Krištof a rovnako sa presťahovali do Podturne. Stalo sa tak niekedy v druhej polovici 15. storočia, tesne pred zničením Liptovského Petra vojskami poľského kráľa Kazimíra.

*A.D.**1391**liptovský register*

Po falzifikátorskej činnosti Jána Literáta z Madočian kráľ nariadil revíziu všetkých majetkových listín týkajúcich sa Liptova a Turca. Stoličná komisia na čele so županom Imrichom Bubeľom preskúmala pravosť všetkých predložených majetkových listín. Pred komisiu sa dostavil v roku 1391 aj Mikuláš syn Alexandra z Podturne a jeho synovia Juraj, Ladislav, Egid a Alexander. Ako doklad o vlastníctve majetkov v Liptovskom Petre (Zentpéter), Podturni (Tornallya), Jamníku (Jamník), Svätom Duchu (Zentlylek), Čutkove (Chikkoteleke), Danišove (Damsteleke), Vavrišove (Wayriso) a Vitanovej (Vicarisyaylyse) predložili listiny z rokov 1360 a 1363.

*A.D.**1397-1399**Žigmund Luxemburský*

V roku 1397 Liptov obsadili spojenci kráľa Vladislava I. na čele s moravským markgrófom Prokopom a opolským kniežatom Ladislavom, ktorí sa zároveň zmocnili všetkých troch liptovských hradov. Kráľ Žigmund bol však zaneprázdnený vojnou s Turkami, a tak prišiel do Liptova až v roku 1399 a hrady veľmi rýchlo dobyl späť. Jeho osobný pobyt v Liptovskom Petre a okolí je datovaný dvoma listinami. Jedna je datovaná 15. augusta 1399 „in Sancte Peter“ a druhá 17. augusta 1399 „in villa Zenthpeter“.

A.D. 1401

R listine zo 14. mája 1401 týkajúcej sa majetkových záležitostí rodu zemanov z Podturene a Liptovského Petra sa spomínajú jamnícki želiari, poddaní Krištofa Podturňanského, Lukáš Jankovič a Juraj Ďuci (Gyuthzi). Tieto priezviská sa v obci Jamník ani okolitých obciach od 17. storočia už nevyskytujú.

A.D.

1433-1434

husiti

Pri husitských vpádoch do Liptova v rokoch 1433 a 1434 neostala ušetrená ani Podtureň s ostatnými okolitými obcami. Husiti si načas za svoje sídlo v kraji zvolili Nový hrad (Hrádok). Nie je vylúčené, že počas svojho pôsobenia vydrancovali aj kostolík v Podturni a kostol svätého Petra v Petre.

A.D.

1472

vojstvo Kazimíra

ozvoj dedín vo vlastníctve zemanov zo Svätého Petra sa pravdepodobne zastavil v roku 1472. Tento rok je výrazným medzníkom v dejinách tejto oblasti, pretože zmenil jej smerovanie a zabrzdil jej vývoj najmenej o sto rokov. Niektorí významní cirkevní hodnostári a časť domácej šľachty v snahe odstrániť z uhorského trónu ambiciózneho Mateja Korvína a dosadiť naň Kazimíra, syna poľského kráľa Kazimíra IV., dosiahla

to, že v októbri 1471 poľské vojsko s asi 12 tisíc vojakmi prešlo uhorské hranice údolím Dunajca a Torysy a preniklo až po Nitre, kde si kráľovič Kazimír zriadil dočasné sídlo. Dobrým politickým manévrom však k významnejším bojom nedošlo a Kazimírove vojsko ustupovalo cez Považie do Poľska. Menšie šarvátky sa odohrali až na severe Uhorska medzi menšími poľskými oddielmi a vojskami kapitána severovýchodného Slovenska Štefana Zápoľského v januári 1472. Poľské ustupujúce vojská obsadili aj Nový hrad, ktorý si zvolili za svoje dočasné útočisko.

V tomto období s najväčšou pravdepodobnosťou ľahli popolom pri drancovaní ustupujúcim vojskom dediny Svätý Duch (Zenthlylek, Sanctus Spiritus), Čutkovo, Danišovo a Vitanová (Vytanfalyse, Vitanfalua). Pri prepade bol zničený aj Liptovský Peter. Dnes je už prekonaná teória o zničení týchto dedín v rámci Švihrovej bitky v roku 1709. Na začiatku 18. storočia tieto dediny už dávno neexistovali, pretože sa od konca 15. storočia nespomínajú, alebo sa o nich hovorí ako o opustených sídlach vo vlastníctve zemanov z Podturene.

A. D. 1528 — 1529

vojsko Katzianera

V roku 1528 rabovalo Liptov a Spiš cisárske vojsko generála Jána Katzianera. Mohutná armáda s 500 nemeckými jazdcami, 500 husármi a troma tisícami pešiakov, ktorá sa valila Liptovom v máji 1528, spôsobovala obyvateľstvu nesmierne škody. Vojaci brali nielen potraviny, ale aj šatstvo, kone, dobytok a znásilňovali ženy. V septembri toho istého roku tiahol týmto územím aj so svojim vojenským sprievodom veľmož Ján Zápoľský, usilujúci sa získať kráľovskú korunu. Jeho bojové šiky s 800 naverbovanými Poliakmi a Valachmi, ktorým velili Krištof Thöke a Peter Kostka pri Liptovskom Mikuláši napadlo 400 husárov spolu s liptovským vojskom a niekoľkými jazdcami z hradu Likava. Títo museli však ustúpiť. Vojaci Zápoľského sa rozbehli rabovať po okolitých dedinách. Rabovačkám neunikli ani Okoličné, Závažná Poruba, Podtureň a Liptovský Ján. Krištof Thöke napísal výhražný list, v ktorom Liptákom hrozil ďalším vraždením a rabovačkami. No jeho ďalšie útoky nevyšli. V bojoch pri Liptovskom Hrádku neďaleko Podturene stratil 113 mužov a 200 padlo do zajatia. Ostatná armáda sa rozprchla do okolitých obcí, kde si vojaci zachraňovali holý život vykrádaním domov a vraždením nevinných ľudí. Veliteľ Thöke utiekol na Oravu. No ani po týchto udalostiach sa situácia v Liptove a Spiši neukľudnila. V marci 1529 opäť vtrhli z Oravy do Liptova spojenci Jána Zápoľského. Bitka sa odohrala medzi Varínom a

Ružomberkom, kde v Liptove naverbované cisárske vojská podľahli presile a dali sa na útek. Kostkovo vojsko sa pri prenasledovaní zmocnilo skoro celého Liptova. Kadiaľ prešla noha rabujúceho vojaka, neostal kameň na kameni, mnohé dediny v okolí Mikuláša boli vyrabované, medzi nimi aj Podtureň. Generál Katzianer vyslal proti nim vojsko, to však ostalo rabovať v spišských mestách a do Liptova sa ani nedostalo.

A. D. 1536

Podľa zachovaných písomností Liptovskej stolice je začiatok 16. storočia v dejinách Podturne v znamení súdnych sporov o majetok medzi zemianskymi rodinami. V roku 1536 došlo k súdnemu sporu o dve poddanské usadlosti vo Vavrišove, ktoré založil Šimon Podturnianský Jurajovi Čemickému z Čemic za 24 zlatých.

Do konca 15. storočia bolo územie Petra opustené a funkciu cirkevného centra nakrátko pravdepodobne prevzala kaplnka v Podturni (v prípade, že ešte existovala). Na začiatku 16. storočia na podnet zemanov z Podturne bolo sídlisko v Petre obnovené. V roku 1536 tu už boli dve usadlosti sedliakov, jedna usadlosť richtára, dve usadlosti libertínov (slobodníkov) a štyri usadlosti boli opustené.

A. D. 1552

Už od stredoveku Podturnianskovci vlastnili v Liptovskom Petre vodný mlyn. V roku 1552 ho dal Ondrej Podturnianský do zálohu svojmu bratovi Krištofovi spolu s pozemkom v lokalite Malov za 50 zlatých.

A. D. 1557

Pozemky patriace k Podturni a rodu Podturnianskovicov hraničili s majetkami hradného panstva Nového Hradu v Liptovskom Hrádku. V chotári Podturne ležala aj hora zvaná Pod brehy, ktorú v roku 1557 dal vyrúbať bližšie neznámy Ciriacus (Ciriak). Proti tomuto protestoval pred Liptovskou župou Ondrej Podturnianský ako jeden z dotknutých vlastníkov. Časť pozemkov Podturne ležala pri rieke Belej.

A.D. 1560-1561

V roku 1554 dostali od Ferdinanda I. do zálohu na 12 rokov hrad a panstvo Balašovci z Balázskych Ďarmot. Na hrade sa usídlil nový pán Ján Balaša s manželkou. Prvý spor s pánmi s Podturne sa vyhrotil v roku 1560, keď kastelán Nového hradu spomínané územie pri Belej svojvoľne pripojil k panstvu. Preto túto nespravodlivosť ho Šimon, Hieronym a Krištof Podturňanskovci obvinili v roku 1561 pred stoličným súdom.

V období reformácie, v roku 1561, bol podľa starších historických prác v Podturni zabitý Anton Juraj Palúdzky (Palugyay), katolícky farár v Palúdzke. Táto udalosť môže súvisieť aj so zánikom spomínaného stredovekého kostolíka v blízkosti Podturne.

A.D. 1569

Niektorí členovia rodu zemanov z Podturne sa zastali aj poddaných, pravdaže najmä vtedy, keď to bolo pre nich nejako výhodné. V roku 1569 Ondrej Podturňanský napadol pri súde svojho príbuzného Karola Podturňanského, ktorý na pozemku zvanom Nižné pole, v chotári Podturne zastrelil pasúceho sa býka, patriaceho poddanému Štefanovi Chlebovie. Toto obvinenie len dopĺňalo hlavnú obžalobu, pretože dotýčny Karol ukradol vo Vyšnom poli v chotári Liptovského Petra poddaným Ondreja Podturňanského 9 kôp obilia.

A.D. 1572 - 1575

V roku 1572 si mikulášski Pongrácovci privlastnili podturňanský salaš aj s ostatnými pozemkami. V celom chotári sa v 16. storočí väčšinou pestoval jačmeň. V tej časti chotára, ktorá hraničila s Liptovským Jánom v roku 1574 Ondrejovi Podturňanskému jánski sedliaci vykosiť celú úrodu.

Najstarší záznam o zemianskom sídle – kúrii v Podturni je z roku 1575, keď sa zachovala správa o kúrii Ondreja Podturnianskeho obkľopenej ohradou v blízkosti potoka, ktorú zbúral František Podturnianský. V roku 1580 sa spomína aj kúria Karola Podturnianskeho.

A. D. 1577

V roku 1577 obvinil Ondrej Podturnianský majiteľov panstva Nového Hradu - Balašovcov, že násilím obsadili jeho záhradu pri Belej v chotári Liptovského Petra a neoprávnene zadržali aj jeho voz na mýtnej stanici v Hybiach. V tom istom roku poddaní a služobníctvo pánov Nového Hradu Jána a Ondreja Balašu vtrhli na majetky Ondreja Podturnianskeho vo Vavrišove. Ján Balaša viedol spory s viacerými zemianskymi rodinami, ktoré svojimi majetkami hraničili s panstvom. Tieto spory mu neskôr znemožnili stať sa liptovským županom.

Podturnianskovci viedli dlhoročné spory aj o majetky s Okoličianskovcami. Najstarší záznam o takomto spore je z roku 1577, keď sa Tomáš a Ondrej Podturnianský zmocnili násilím oráčiny Pod babkou v chotári Liptovského Jána. Pozemok dovtedy užíval Benedikt Jezný, poddaný Ján Svättojánskeho.

A. D. 1579

Zemania z Podturne podporovali na svojich majetkoch chov oviec a kôz a na ich podnet bolo vybudovaných viacero salašov. V neďalekom Jamníku bol od polovice 16. storočia rozšírený chov kôz. Väčšinu majetkov tu v tom čase vlastnil Ondrej Podturnianský. Ten v roku 1579 protestoval proti Žigmundovi Pandymu, úradníkovi hrádockého panstva, pretože dal odohnať kozy poddanému z Jamníka.

V roku 1579 stoličný súd riešil spor medzi Tomášom Podturnianským a Pankrácom Pongrácom z Liptovského Mikuláša vo veci zálohu jedného sedliaka v Jamníku a druhého vo Vavrišove. Do zálohu ich dal Tomáš Podturnianský, ale dlh si nevyrovnal. Hospodárske problémy a nedostatok hotových peňazí nútil aj v nasledujúcom období členov zemianskej rodiny z Podturne, aby dávali do zálohu nielen rodové (kuriálne) pozemky, ale aj poddanské usadlosti.

A.D. 1581-1593

V kúrii Jakubovanoch sídlil Tomáš Podturňanský, ktorý mal jeden zo salašov vybudovaný v lokalite Bystrá stráňa. V roku 1581 salaš prepadli Pongrácovci a odohnali odtiaľto ovce. Tomáš proti takýmto praktikám protestoval pre Liptovskú stolicou.

Rok 1591 sa v kongregačných protokoloch Liptovskej župy spomína ako rok veľkej drahoty. V roku 1593 vypukol v Liptove hladomor ako dôsledok neúrody a vysokých cien základných potravín. Navyiac v dňoch 3. - 5. júla 1593 sa Váh vyliat z brehov a narobil v celom Liptove obrovské škody.

A.D.

1597

Žigmund Pandý

V roku 1597 dal Ján Podturňanský do zálohu úradníkovi hrádockého panstva a majiteľovi usadlosti v Ploštíne, Žigmundovi Pandymu, polovičnú sedliacku usadlosť v Jamníku za 32 zlatých.

A.D. 1600-1601

O byvatelia najstaršej Podturne pravdepodobne ešte na začiatku 14. storočia vykonávali na Varte strážnu službu. Popri tom sa živili chovom dobytka a poľnohospodárstvom. Podľa zachovaných daňových súpisov boli na začiatku 16. storočia v Podturni zdanené štyri sedliacke domácnosti a žila tu jedna rodina želiara. Neskôr aj ďalšie sedliacke rodiny schudobneli, stratili polia ako jediný zdroj obživy a tiež upadli na želiarov. Na konci 16. storočia žilo v Podturni 15 rodín želiarov a sedem želiarskych domov bolo opustených. Tunajší zemanía bývali na konci 16. storočia v šiestich kúriách. Kúrie a majerské dvory vlastnili aj v Liptovskom Petre, Jamníku a Vavrišove.

V roku 1600 za prenájom podturňanského mlyna Thökölyovcom zinkasoval Ján Podturňanský 80 zlatých.

V roku 1600 vypukol v Liptove dobytčí mor, vzrástla drahota a životné pomery obyčajných ľudí sa stali neznesiteľné.

Po hladomore v roku 1601 vypukla najmä Dolnom Liptove (Ružomberku, Nemeckej Ľupči, Stankovanoch, Švošove, Hubovej, Hrboltovej, Likavke, Liskovej) epidémia hrozného moru, ktorá sa širila aj do oblastí v okolí Liptovského Mikuláša. Nasledoval hlad a následky morovej epidémie spôsobili obrovský úbytok obyvateľstva v celom Liptove. V roku 1601 hlad a morová epidémia spôsobili obrovský úbytok obyvateľstva v Liptove.

A.D. 1603

V roku 1603 si rodičovskú kúriu v Podturni rozdelili na základe súdneho rozhodnutia Tomáš a Pavol Podturňanský. Jedna z rodových kúrií umiestnená v neďalekom Jamníku mala názov Starý dvor. Už od 16. storočia boli v Jamníku dva majerské dvory patriace Podturňanškovcom.

A.D. 1605

Stávalo sa však, že aj niektorí poddaní zhromaždili patričné množstvo finančných prostriedkov, aby sa mohli venovať podnikaniu najmä v oblasti poľnohospodárstva. V roku 1605 si napríklad Juraj Krivoš, sedliak vo Vavrišove, zobral do prenájmu zemiansku lúku Pod kamenným vrchom v chotári Podturne. Majiteľovi, Tomášovi Podturňanskému platil za to 26 zlatých. Tomáš Podturňanský vlastnil poddaných, sedliacke a želiarske usadlosti nielen v Podturni, Vavrišove, ale aj Jamníku, Liptovskom Petre a Jakubovanoch. V roku 1605 dal z dôvodu finančných problémov do zálohu Jánovi Jóbovi Fančalimu niekoľko poddanských hospodárstiev za 610 zlatých. No ešte pred touto transakciou získal v roku 1604 Ján Jób Fančali od Tomáša Podturňanského do zálohu želiarsku usadlosť vo Vavrišove, kde býval Eliáš Hrnčiar (Hrnčiar).

A.D. 1606

Keďže Tomáš Podturňanský mal aj naďalej nedostatok financií, dal v roku 1606 do zálohu polovičnú sedliacku usadlosť vo Vavrišove zemanovi Michalovi Svättojánskému za 14 zlatých. No aj ďalší členovia zemianskej rodiny z Podturne dávali svoj majetok do zálohu. Pavol

Podturňanský dal v roku 1606 do zálohu svoju lúku v Nemovej (Na Nyemovich) v chotári Jamníka Jánovi Kyselovi za 12 zlatých.

Zdrojom zisku zemanov z Podturne bolo aj krčmárstvo. Rodine patrilo viacero krčiem od údajne najstaršej kamennej krčmy v Podturni pod Vartou, krčma v Jamníku a v Liptovskom Petre. V roku 1606 ju prenajali za 40 zlatých.

A.D. 1607-1608

V roku 1607 dali Tomáš a Štefan Podturňanský do zálohu polovičnú sedliacku usadlosť vo Vavrišove Františkovi Račajovi za 50 zlatých.

Dve polovičné sedliacke usadlosti vo Vavrišove získal ako záloh Michal Svättojánsky aj v roku 1608 za 115 zlatých od Tomáša Podturňanského. (Ešte aj v roku 1618 dal do zálohu jedného sedliaka Baltazárovi Palúdzkemu. Aj v roku 1620 dal do zálohu dvoch poddaných vo Vavrišove a kus oráčiny v Podturni Michalovi Svättojánskemu za 75 zlatých.)

A.D. 1622

K veľkej obchodnej transakcii došlo v roku 1622, keď opäť Tomáš Podturňanský dal do zálohu ďalšie majetky v Podturni a aj v Jamníku, Petre a Vavrišove Michalovi Svättojánskemu až za 4 tisíc zlatých.

A.D. 1641-1644

O bchodná cesta z Podturne k hrádockému hradu viedla v polovici 17. storočia popri Belej. Pozemky v jej blízkosti patrili k majetkom rodu pánov z Podturne, ktorí sa všemožne snažili zabrániť obchodníkom slobodnému prechodu. V roku 1641 sa na tieto problémy so zemanmi z

Podturne sťažoval majiteľ Nového Hradu Mikuláš Ostrožič. V tom istom roku Sedria v Liptovskom Mikuláši potvrdila dohodu medzi Podturnňanskovcami a Ostrožičovcami o užívaní cesty k hradu postavenej na pozemkoch Podturnňanskovcov. Vlastníci hradu do sporov s okolitými zemianskymi majiteľmi zatahovali aj poddaných z dedín patriacich k panstvu. V roku 1641 poddaní z Dovalova fyzicky napadli v lokalite Rehorovec poddaných Podturnňanskovcov z Vavrišova. Spory s panstvom hradu pokračovali aj v nasledujúcich rokoch. V roku 1644 obvinili Podturnňanskovci panstvo hradu, že nezákonne na úkor ich pozemkov zmenilo tok Belej.

A.D. 1645-1646

V rokoch 1645-1646 zachvátila celý horný Liptov epidémia cholery, na následky ktorej zomrelo niekoľko tisíc ľudí. Nákaza v roku 1645 vypukla vo Vrbici a odtiaľto sa širila do celého Liptova. Ušetrené ostali len obce Beňadiková, Liptovský Ondrej, Hôra, Jakubovany a Kónská. Na následky cholery zomrelo desať hornoliptovských kňazov.

V 40-tych rokoch 17. storočia sa Gabriel Podturnňanský zúčastnil protitureckých bojov, ale padol do tureckého zajatia. Aby sa mohol vykúpiť, musel prepísať svoje majetky v roku 1646 na Tomáša Podturnňanského, ktoré mal Tomáš už dlhšie v zálohu.

A.D. 1648

Celý obrovský majetok Podturnňanskovcov vyžadoval dôkladnú úschovu majetkových dokladov, ktorými sa mohli ich majetkové nároky kedykoľvek dokladovať. Aj Podturnňanskovci si už na začiatku 17. storočia utvorili pre správu rodinných majetkov komposesorát, na čele ktorého stál direktor rodu, obyčajne najstarší člen rodiny. V roku 1648 Podturnňanskovci obvinili pred Sedriou (krajským súdom) v Liptovskom Mikuláši Ladislava (fratrem sum natum majorem), zrejme direktora rodu, že si privlastnil spoločné rodové dokumenty. O rok neskôr obvinil František Podturnňanský opäť Ladislava, že staršie dokumenty, ktoré si neoprávnene prisvojil sa vzťahovali na všetky majetky rodu v Podturni a v dedičných dedinách.

A.D. 1650

V roku 1650 hospodárili na prenajatých majetkoch v Podturni Ladislav Pružinský a Pavol Pružinský (de Pružina). Pozemky dostali do zálohu od Ladislava Podturňanského.

Predkovia rodu Pružinskovcov boli škultétmi v Trenčianskej Pružine. Do šľachtického stavu ich povýšil Ján Zápoľský v roku 1530 a udelil im erb. Michal Pružinský bol v roku 1572 provizorom na panstve Alberta Dúbravického v Dúbravici (okres Banská Bystrica). V roku 1570 sa spomína Mikuláš Pružinský, hlavný slúžny, ktorý býval v Uhorskej Vsi, kde mala liptovská vetva svoje sídlo. Oženil sa s Alžbetou Štiavnickou, jednou zo štyroch dcér Tomáša zo Štiavnice, vyberača desiatkov v Tvrdošíne.

V roku 1650 dali Podturňanskovci zničiť hrádze pri Váhu, ktoré mali chrániť Liptovský Ján pred povodňami. Na miesto bola prizvaná komisia, ktorá tento stav konštatovala. V 90-tych rokoch 17. storočia si Ján, Juraj a Ondrej Podturňanskovci svojvoľne prisvojili pozemky pri Liptovskom Jáne zvané Na zákutí. Proti týmto praktikám protestoval pred stoličným súdom Melichar Svätójánsky.

A.D. 1665-1666

V roku 1665 dal Peter, syn Tomáša Podturňanského do zálohu majetky v Podturni a iných okolitých obciach Valentovi Podturňanskému za 750 toliarov.

Baltazár Podturňanský v roku 1666 obvinil Jána Podturňanského, že si násilím prisvojil jeho zeme v Podturni a dal tu vybudovať kŕčmu. Podturňanskovci vlastnili aj pílu v Kráľovej Lehote. V roku 1636 ju vlastnil Ladislav Podturňanský a násilím sa jej zmocnili zemanovia Lehotskovci, a aj napriek protestom Podturňanskovcov ju odmietali vydať.

A.D. 1672-1673

V 70-tych rokoch bola na potlačenie reformácie v Liptove použitá vojenská sila. Veľkovaradínsky biskup a spišský prepošt Juraj Bársony 2. marca 1672 s oddielom vojska cisárskeho vojvodu generála Jána Sporcka pod velením kapitána Lambu, v spolupráci s liptovskými zemanmi Gabrielom Thuránskym z Turíka a Ladislavom Rádym z Ivachnovej násilím obsadili kostoly v

Ružomberku, Liskovej a Nemeckej Lupči a vrátili ich katolíkom. Týmito udalosťami sa začalo v Liptove takzvané desaťročné prenasledovanie evanjelikov. Vyvrcholilo súdnym procesom proti evanjelickým kňazom a učiteľom v roku 1673.

A. D. 1681

Velkosť domínia Podturňanskovcov dokazuje aj testament Jána Podturňanského zo 6. marca 1681, v ktorom svojej dcére Žofii, vydatej za Pavla Ďurčaniho odkazuje pol Krivošovského dvora a štvrtinu Pastierovskú v Liptovskom Petre a polovičné usadlosti Ergamnovskú a Kráľovanovskú spolu s celou Drabanovskou v Štrbe. Ján Podturňanský mal v Liptovskom Petre kúriu spolu s ďalšími majetkami. Dvoch tunajších sedliakov zdedila po otcovi ďalšia dcéra Eržika, vydatá v Lučenci za Františka Gyirkího. V búrlivých a nepokojných vojnových časoch sa však dedičstva nemohla ujať, a preto usadlosti s poddanými založila za 425 zlatých Jánovi Podturňanskému a jeho manželke Anne Rádyovej.

Krajinský snem v Šoproni v roku 1681 uzákonil články číslo 25. a 26., takzvané artikuly, zabezpečujúce evanjelikom náboženskú slobodu. Zákonné články nariaďovali evanjelikom vrátiť katolíkom chrámy, pôvodne katolíckym spôsobom aj posvätené. V stoliciach, kde takýmto spôsobom evanjelici prišli o všetky chrámy, bolo dovolené postaviť dva, takzvané artikulárne chrámy. V Liptove boli postavené v Paludzi a v Hybiach. Takto boli postupne v rokoch 1681-1687 katolíkom v Liptove vrátené všetky chrámy.

A. D.

1709

Švihrovská bitka

V januári 1709 cisárske vojsko generálov Antona Tholleta a Jána Pálffyho s počtom asi 1200 mužov Liptov z dvoch strán obsadilo Liptov a vytlačilo povstalcov z týchto pozícií. Už 7. januára 1709 bol obsadený Ružomberok a 10. januára kuruci bezhlavo opustili aj Liptovský Mikuláš a neskôr aj Liptovský Hrádok. Povstalci sa po opustení pozícií v Liptove utiahli do Spiša. Obranou získaného Liptova bol poverený cisársky generál Peter Viard, ktorý mal k dispozícii len okolo 1500 mužov. Túto oslabenosť sa snažili povstalci využiť a naspäť dobyť stratený Liptov. Veliteľ povstalcov generál Mikuláš Berečeni sa preto uchýlil k vojrovej lesti. Vyslal brigádnika Jána Čajágyho s 1200 vojakmi do Zvolenskej župy, aby tak odľákali a ešte viac oslabili cisárske vojsko. Následkom tohto bol

generál Viard odvelený do Banskej Bystrice a v Liptove ostalo len okolo 600 cisárskych vojakov pod vedením generála Tholleta. (Jeho celé meno bolo Anton Egidius gróf Jörgen von Thollet)

Vojenské stretnutie sa potom odohralo v dňoch 4. - 10. augusta roku 1709 na Švihrovej. (Švihrovská planina sa rozkladá v hornom Liptove medzi potokom Jamníček na jednej strane a medzi Belou a Mlynským potokom na druhej strane.) Generál Anton Thollet dal už v máji vybudovať systém obranných opevnení (šiancov) od Liptovského Hrádku cez Liptovský Peter, Vavrišovo a Pribylinu. Na východnom svahu Švihrovej dal vykopať zemné valy, najväčší oporný bod vybudoval na západ od Vavrišova a na Hradskej hore vybudoval strážnu vežu. Hrad Hrádok bol len jedným z oporných bodov južného opevnenia, pretože už v priebehu Thökölyho povstania bol vypálený a nebol viac obnovený. Stred cisárskej obrany tvoril múr kostola v Liptovskom Petre. Šiancový obranný systém pozostával z dvoch za sebou stojacich pevnostných línií, z ktorých prvá bola na východnom okraji Belej a druhá bola vyznačená kopcovitým terénom na západnom brehu. Prvá línia sa začínala pri Liptovskej Porúbke, pokračovala až za hrádocký kaštieľ a dotýkala sa západného okraja dovalovského chotára. Tiahla sa ďalej západným okrajom vrchoviny medzi Dovalovom a Liptovskou Kozavou. Na tejto línii bolo päť oporných bodov, z ktorých jeden bol hrad. Druhá, zadná obranná línia sa začínala pri Liptovskom Petre a pokračovala až na západ od Pribyliny. Táto línia nebola súvislá, lebo ju prerušovali potoky vlievajúce sa do Belej. Na tejto línii boli 4 obranné body. Okolie Liptovského Petra, Vavrišova a Pribyliny boli prispôbené na obranu. Jedine Liptovský Peter a hrad Hrádok boli schopné aktívne odolávať útoku nepriateľa, pretože tu boli umiestnené aj delá. Celý systém vybudovali vojaci a sedliaci násilne nahnaní z okolitých dedín. Aby bolo zásobovanie vojska vo vydrancovanom Liptove jednoduchšie, boli týždenné jarmoky z Liptovského Mikuláša prenesené do Liptovského Petra. Cisársky generál Anton Thollet mal podľa dobových výpovedí k dispozícii 400 mužov dragúnskeho Wolfskehllovského pluku, 900 pešakov (400 v Pribyline, 300 v Liptovskom Petre a 100 v Hrádku) a 32 chlapov pod velením jedného poručíka bolo umiestnených v tábore nad Vavrišovom. Dovalovo cez deň strážil jeden jazdecký oddiel a v noci tunajší sedliaci.

Začiatkom augusta 1709 vtrhli do Liptova povstalci vedení generálom Michalom Čáky, generálom Pavlom Andrášim a brigádnikom Jánom Čajágym. Táto armáda bola tvorená 7 tisíc mužmi pechoty a jazdy spolu s delostrelectvom. Hlavná skupina povstaleckých vojsk postúpila už 2. augusta k Hybiam a ukryla sa v lese. Druhá skupina pod velením plukovníka de Riviera s 200 jazdcami a 60 dobrovoľníkmi postúpila až k Dovalovu, ale po útoku cisárskych vojsk tiež ustúpila k Hybiam. Vo včasných ranných hodinách 3. augusta 1709 priviedol generál Čáky svoje vojsko až k dovalovským šiancom a vojsko pripravil na útok v tých miestach, ktoré boli pre nepriateľa zle pozorovateľné. Predvoj 300 jazdcov zveril pod velenie brigádnika Františka Pauera. Za nimi nasledovali hajdúsi, delá s municiou a napokon husári pod velením Babočaja. Generál Andráši a generál Čáky velili pechote. Celé vojsko bolo napokon 4. augusta rozmiestnené a pripravené na boj.

Boj sa začal v nedeľu 4. augusta v ranných hodinách medzi 7-8 hodinou, keď sa Čákyho oddiely pustili do útoku na šiance pri Dovalove. Keď sa to dozvedel Thollet, postavil sa na čelo jazdy a odišiel na pozície pri Vavrišove, kde sa očakával ďalší nápor kurucov. Okolo 10. hodiny aj napriek nerozhodnosti Čákyho stáli jeho vojská pred Vavrišovom. Neskôr povstalci prelomili obrannú líniu v Petre a Hrádku a napadli cisárskych vojakov. Začali obkolesovať Tholletove vojsko. Prudká presila ich donútila ustúpiť a vyprázdniť horiacu obec Vavrišovo, ktorá zhorela do základov. Generál Thollet bol v boji ranený, ale hrdinsky viedol obranu cisárskych postavení. (Podľa úradného hlásenia malá guľka z pušky na dvoch miestach poranila jeho sánku.) Čoskoro do rúk povstalcov padol definitívne hrad Hrádok a časť opevnenia. Čáky sa svojou nerozhodnosťou už v prvý deň boja pričínil o neskoršiu prehru, keď nevyužil obkľúčenie Tholletových vojakov a nedal pokyn na ďalší útok. Obce Liptovská Kôkava, Hýbe, Východná, Važec a Štrba boli v rukách povstalcov, ktorí sa v nich opevnili a vypálili Pribylinu. Cisárske vojsko utrpelo veľké straty povstaleckou delostreleckou paľbou, ktorá trvala od 5. augusta do 9. augusta. Velenie cisárskej armády bolo rozhodnuté, aj napriek veľkým stratám, nedostatku potravín a vody, brániť sa do posledného muža. Pobyť vojakov v opevnených pozíciách znepriemňoval v augustových horúčavách rýchlo šíriaci sa zápach rozkladajúcich sa mŕtvov a zdochlín koní. V poslednej chvíli však nastal v bitke nečakaný obrat. Správa o rýchlom a úspešnom útoku povstalcov prinútila generála Jána Pálffyho, aby poslal 7. augusta zo Zvolena generála Viarda so 600 mužmi na pomoc Tholletovi. Pri Ružomberku sa tento oddiel spojil s 1500 mužmi generála Ebergéniho a rýchlo spolu postupovali k Vavrišovu. Povstalci sa práve pripravovali na rozhodujúci útok, keď sa k nim dostala správa o postupe cisárskych posíl. Generál Michal Čáky očakával útok veľkej presily, a preto v noci z 9. na 10. augusta nariadil všeobecný ústup a povstalci sa stiahli až na Spiš. Vojakom sa z relatívne vyhrenej bitky nechcelo ustupovať. Podľa ústnej tradície francúzsky povstalecký plukovník de Rivière od zlosti hodil čiapku o zem, keď dostal rozkaz na ústup. Kuruckí povstalci nechali na bojisku 400 mŕtvych a stačili zhabať dobytok z Liptovskej Kôkavy, Dovalova, Východnej, Hýb, Važca, Liptovskej Teplicky a Štrby. Vojaci pochádzajúci z Liptova a Gemera využili zmätok a v noci sa vytratili do svojich dedín. Nakoniec posily pod vedením generála Ebergéniho prišli neskoro a z bojiska už len pozbierali mŕtvych a ranených cisárskych vojakov. V boji na Švihrovej v jednej zo šarvátoč vo Vavrišove padol aj barón Fridrich Böckl, kapitán Wohleskehlovského jazdeckého pluku. (Podľa povesti J. Kalinčiaka "Svätý Duch" Böckl padol v dedine Svätý Duch v súboji so zemanmi z Podturne.) V Liptovskom Petre potom urobili Böcklovi vojenský pohreb a pochovali ho v miestnom kostole. (Ešte v prvej polovici 19. storočia bol v zrúcaninách niekdajšieho gotického kostola náhrobný kameň s nápisom: „Hic jacet Perillustris a Magnanimus Dominus Fridericus Wilhelmus Liber Baro Böckl de Böckl et Caw, Incltyi Regimnis Wohlskehliani Capitanus obiit 1709 dum rebelles Wawrisowam incendrunt, cuius anima requiescat in pace." V preklade Tu leží urodzený pán Fridrich Wilhelm Böckl, slobodný pán z Böcklu a Cawy, slávneho pluku Wolskehlianskeho kapitán, zomrelý keď buriči Vavrišovo zapálili, jeho duša nech odpočívá v pokoji.)

Aj keď k rozhodujúcemu vojenskému stretu v tejto bitke prakticky nedošlo, padlo v nej okolo 500 vojakov a vyhorelo 7 obcí. Medzi nimi najviac postihnuté boli Liptovský Peter, Pribylina, Vavrišovo. Podtureň bola taktiež poškodená najmä rabovaním a ničením prechádzajúcimi vojskami. Maršál Siegbert Heister s pomocnými jednotkami a generálmi Steinwillom, Lefflholzom, Ebergénim, Tholletom, Hartlebenom a kniežaťom Jurajom Lubomirským odišiel do Spiša až 14. novembra 1709. Zanechali však svoje posádky v Liptovskom Petre, na Hrádckom hrade, v Liptovskom Mikuláši a Ružomberku.

A. D. 1711-1717

Celé 18. storočie bolo v znamení viacerých katastrof, ktoré Liptov postihli. V roku 1711 postihla celý Liptov ďalšia z veľkých povodní Váhu. Liptovská župa vydala nariadenie, aby boli potrhane hrádze upravené najneskôr po 6. októbri toho roku. Dôsledkom biedy na začiatku 18. stor. boli aj udalosti rokov 1715 – 1717, keď Liptov opustila skoro polovica poddanského obyvateľstva-1144 poddanských rodín odišlo na Dolnú zem. Z Podturne utieklo takýmto spôsobom 5 poddaných.

A. D.

1732

kanonická vizitácia

Dňa 13. augusta 1732 bola vykonaná v Liptovskom Petre Ujvendégyiho vizitácia (prehliadka farnosti a príslušenstva farského majetku). Podľa zápisnice z kanonickej vizitácie obyvatelia Podturne, Jamníka a Vavrišova patrili do pôsobnosti katolíckeho kostola svätého Petra. Bohoslužby sem chodil odhavovať rímsko-katolícky farár Andrej Szeredy, v tom čase 33-ročný. Teológiu vyštudoval vo Viedni. V Liptovskom Jáne aj v Liptove pôsobil od roku 1724. Na jeho podnet bol kostol v Petre obnovený a vybavený novým zariadením. Vizitátor uviedol, že podľa nápisu v sanktuáriu (svätyni) kostola bola stavba veľmi stará, letopočet však neuviedol. (Kostol bol rovnako ako všetky gotické kostoly bez veže. V jeho blízkosti však stála drevená zvonica.) Vizitátor farnosti v zápisnici zaznamenal, že pod kostolom boli krypty členov zemianskeho rodu z Podturne. Všetky obce odovzdávali aj v tomto období farárovi povinné naturálne dávky. Obyvatelia Podturne boli povinní odovzdať jeden korec pšenice. V súpise

cirkevných objektov a majetku v Liptove sa v roku 1733 uvádza, že Liptovský Peter bol kedysi sídlom farnosti, ale teraz je filiou Svätého Jána spolu s Jamníkom, Podturňou a Vavrišovom.

Katolíckym učiteľom v Petre bol od roku 1725 mladý František Matulaj, narodený okolo roku 1703. Pred tým bol učiteľom v Liptovskom Jáne. V 30-tych rokoch 18. storočia bola starobylá budova katolíckej školy v Petre v schátralom stave a vyžadovala prostriedky na opravu. Nástupcom sa stal Ján Štefan Kanjak, ktorý v roku 1763 odišiel učiť do katolíckej školy v Liptovskom Jáne.

A. D.

1770

urbárska regulácia

Hospodárske a sociálne pomery v Podturni zisťovali 19. júna 1770 stoliční konskriptori (poverení súpisom) Michal Palúdzky a Štefan Rakovský mladší. Obec pri prieskume v rámci deviatich bodov zastupoval richtár Martin Žuffa a boženíci Ján Papaj, Michal Krátky, Michal Kitta, Ján Brindza (Brincza) a Juraj Kotran. Všetci sa dokument podpísali krížikmi, takže nemali školské vzdelanie. Dedina bola v čase tereziánskej reformy zaľudnená a zanedbané alebo spustošené usadlosti tu neboli. Obyvatelia patrili k večným (dedičným) poddaným. Boli to nevoľníci bez práva slobodného odchodu.

Časť dedinského chotára sa rozkladala v rovina, pozemky sa ľahko obrábali a hnojili. Dve tretiny pozemkov však ležali vo vrškoch, pôda tu bola menej úrodná. Problémy boli najmä s hnojením. Časť chotára postihovali povodne, úrodnú pôdu ničil Váh a rieka Belá. Pasienkov mala Podtureň relatívny dostatok. Lúky však chýbali, iba niektorí obyvatelia kosili úvrate v poliach a najmä v hone zvanom Záhrady. Podľa vyjadrenia obyvateľov dedina mala k dispozícii palivové drevo, pravda iba s povolením zemepánov. Išlo predovšetkým o kosodrevinu, prútie, vrbie a borovčie. Stavebné drevo obyvateľom poskytovali zemepáni.

Starší urbár, podľa ktorého by plnili poddanské povinnosti voči zemepánom v rukách nemali, podobne ako vo väčšine dedín v Liptove. Ba nemali s pánmi uzatvorený ani nijaký kontrakt. Urbárske ťarchy doliehali na ich plecia od starodávna, na ich začiatok sa ani nepamätali. Z feudálnej renty ich zatažovalo predovšetkým odhavovanie „panštiny“. Každý poddaný, či muž alebo ženská pracovná sila robotoval ručne na panskom každý deň v týždni „vedľa potreby panskej“. V dokumente z prieskumu sa však výslovne spomína, že iné pracovné povinnosti nemali. Cesta na panské a domov sa obyvateľom počítala do roboty, pretože zemepáni mali majetky zväčša v chotári dediny a cesta na panské trvala zvyčajne štvrt' hodiny. Jednotliví sedliaci užívali od 10 do 12 kusov roľí. Deviatok a iné dávky zemepánom neodvádzali.

Určitou výhodou pre Podtureň boli pravidelné trhy a jarmoky v Liptovskom Mikuláši. Mesto bolo vzdialené pol míle a viedli sem dobré cesty. Tam mohli predávať svoje poľnohospodárske prebytky a iné výrobky, prípadne kúpiť potrebný tovar pre svoje domácnosti. Privyrábali sa furmančením, rozvážali hlavne

sol' zo Spišskej stolice do veľkých solných skladov v Liptovskom Hrádku a Ružomberku. Nechávali sa najímať ako mlatci a za odmenu vykonávali rôzne manuálne práce. Bohatší sedliaci obchodovali s dobytkom. Mlyn ale v Podturni nebol, a tak obyvatelia svoje obilie mleli v Liptovskom Petre, vzdialenom asi na hodinu cesty.

Predtereziánsky urbársky súpis sa v Podturni uskutočnil 19. júna 1770 v prítomnosti richtára a celého obecného úradu. Konskriptori zaznačili aj výhody (beneficia) spolu s nevýhodami (maleficia), ktoré obec počítavala ako celok. Zemepánovi Jánovi Podturnianskému staršiemu patrili traja sedliaci Michal Zuštiak, Juraj Kotran a Martin Darmožil. Hospodárili na polovičných urbárskych usadlostiach (sessiách), ku ktorým prináležal intravilán s možnosťou výsevu 1/2 bratislavskej merice, orná zem na 8 meríc a lúky na jedného až dvoch koscov.

Michal Svätójánsky, Wolfgang Svätójánsky a Rozália Okoličianska vlastnili spoločne troch poddaných. Ján Papaj, Michal Krátky a Ján Zlejšť užívali každý polovičnú usadlosť spolu s intravilánom od polovice až do tri štvrté merice, ornej pôdy zhruba na 8 meríc a lúky na jedného kosca.

Karolína Spilenbergerová (+1792), vdova po Pavlovi Podturnianskom vlastnila len jedného poddaného, polovičného sedliaka Jána Forgáča, podobne ako Dorota Jónyová (1732-1776), vdova po Jánovi Podturnianskom mladšom (1718-?). Patril jej Michal Blišťan.

Najbohatším feudálom v Podturni bol v tomto období Michal Podturnianský starší. Na jeho pozemkoch hospodáril Ján Handrk, Ondrej Rapavý, Jána Straček, Michal Macek. Boli polovičnými sedliakmi s intravilánom na pol merice, oráčinami na 8 meríc a lúkami na jedného kosca.

Poloviční sedliaci Michal Kitta a Juraj Mrnčo patrili zemepánovi Michalovi Podturnianskému mladšiemu (1718-1778). Využívali rovnakú rozlohu pôdy.

Jediného poddaného mal Wolfgang Podturnianský. Bol ním Ondrej Tretjak hospodáriaci na polovičnej usadlosti. Sedliaci Ján Ondrejovie, Ján Brindza a Ján Vozárik patrili Františkovi Podturnianskému. Sídľili na usadlostiach rovnakej kvality ako predchádzajúci sedliaci.

V Podturni bývalo pred zavedením nového tereziánskeho urbára 18 sedliackych rodín, ktoré hospodárili na 9-tich usadlostiach, ku ktorým patrilo intravilán s výmerou 9 a 1/4 merice, oráčiny na vyše 143 meríc a lúky na 19 koscov. Podľa súpisu z roku 1770 nebývali v Podturni želiari s domom alebo bez vlastného príbytku a nežili tu ani iné kategórie poddanského obyvateľstva. Podľa súpisu sa tu remeslom v tom čase zaoberal len čižmár Ján Papaj.

A. D. 1771

Nový tereziánsky urbár bol uvedený do života 23. marca 1771. Rozhodnutím urbárskej komisie bola pôda v chotári dediny zaradená podľa bonity do prvej triedy, čiže bola veľmi kvalitná. K celej usadlosti pripadalo 18 jutár oráčín a lúky na 8 koscov, takej však v dedine nebolo. Najchudobnejšími sedliakmi boli Michal Zuštiak, Juraj Kotran a Martin Darmožil, ktorí gazdovali na dvojosminových častičkách. K takejto usadlosti pripadol intravilán na štyri osminy merice zrna a lúky na 2 koscov. Ich zemepánom bol Ján Podturnianský starší a ako všetci v dedine ostali nevoľníkmi. Za využívanie urbárskeho „gruntu“ robotovali 13 dní so záprahom alebo dvojnásobný počet dní ručne do roka. Do roboty sa počítal tiež čas potrebný na kŕmenie a napojenie dobytká. Poddaný pracoval s dvojjáprahom a vlastným vozom, počas oračky so štvorzáprahom a vlastným vozom alebo pluhom jeden deň v týždni. Podľa ustanovenia urbára bolo povolené spriahanie, keďže nie každý sedliak vlastnil dostatočný počet robotného dobytká. V takomto prípade robotoval dva dni po sebe, musel si však zaobstaráť pohoniča. Podľa želania zemepánov sa deviatok v Podturni obrábal. V rámci deviatku držiteľ celej urbárskej usadlosti bezplatne pracoval s dvojjáprahom a vozom 12 dní do roka, alebo dvojnásobný počet dní ručne. Na menšie usadlosti boli povinnosti úmerne nižšie. Robotný ekvivalent bol pri spomínaných „dvojosminkároch“ tri dni so záprahom alebo 6 dní manuálne do roka. Každý sedliak odvádzal ročne cenzus (nájomné, „činžu“) vo výške jedného zlatého, a to na dve splátky. Z naturálnych dávok dvojosminkár poskytoval zemepánovi 3 vajcia, dve osminy z holby topeného masla, štyri osminy z kurčata a kapúňa (výkrmného kohúta), ako aj dve osminy zo siahu palivového dreva. Tieto dávky sa medzi sedliakmi rozráтали a odvádzali sa naraz a spoločne.

Michal Svätójánsky, Wolfgang Svätójánsky a Rozália Okoličianska ostali spoločnými zemepánmi pre troch sedliakov. Boli nimi Ján Papaj, Michal Krátky a Ján Zlejší. Každý z nich mal v úžitku trojosminové sedenie, pozostávajúce zo šiestich osmín intravilánu, na oráčinách siali po 6 šesť osmín merice zrna a disponovali s lúkami na 3 koscov. Robotovali po necelých 20 dní (19 a štyri osminy dňa) so záprahom, ak panštinu odrábali ručne, pracovali 39 dní za rok. Deviatok odpracovávali počas štyri a pol dňa so záprahom, alebo 9 dní manuálne. Pravda, platili cenzus a odvádzali stanovené naturálne dávky podľa rozsahu vyžívanej usadlosti.

Karolína Spilenbergerová, vdova po Pavlovi Podturnianskom bola vlastníčkou trojosminového sedliaka Jána Forgáča, podobne ako Dorota Jónyová, vdova po Jánovi Podturnianskom, ktorej patrilo Michal Blišťan.

Najväčším zemepánom v dedine ostal Michal Podturnianský starší so štyrmi trojosminovými sedliakmi. Boli to Ján Handrk, Ondrej Rapavý, Ján Strašek a Michal Macek. Michalovi Podturnianskému mladšiemu pripadli po urbárskej regulácii trojosminoví sedliaci Michal Kitta a Juraj Mrnčo. Wolfgang Podturnianský vlastnil iba jedného trojosminového sedliaka Ondreja Tretjača. Ján Ondrejovíe, Ján Bryndza a Ján Vozárik hospodárili tiež na trojosminových častičkách. Patrili Františkovi Podturnianskému.

V Podturni po zavedení nového urbára zostalo 6 celých a tri osminy urbárskej usadlosti. Obecná pôda ani lúky tu neboli, farár na ornej pôde sial jednu mericu zrna, učiteľ tu nemal nijaké majetky a opustené usadlosti tu neboli.

V novom urbári neboli pôvodne zaznačené nijaké želiarske usadlosti v dedine. V dodatku z 23. marca 1771 sú evidovaní dvaja želiari, ktorí patrili Františkovi Podturnianskému. Martin Dutka sial na ornej pôde 2 merice zrna. Robotoval manuálne 18 dní do roka, deviatok obrábal taktiež ručne počas dvoch a dve tretiny dňa a platil census 1 zlatý. Naturálne dávky želiarov nezatažovali. Michal Matejčík sial iba 4/8 merice v extraviláne, bezplatne pracoval 18 dní ročne a za deviatok 2/3 dňa. Wolfgangovi Podturnianskému patrili želiari Jozef Achora a Pavol Slabej, vdove po Jánovi Podturnianskému zase Ondrej Rakovický. Deviatok neobrábali, keďže nevyužívali ani kus oráčiny. Robotovali 90 dní ručne a za deviatok 3 a 1/3 dňa. Výška cenzu bola 5 zlatých.

V rokoch 1770-1771 silný ľadovec zničil úrodu temer vo všetkých obciach, a tak obyvateľstvo prostriedky určené na dane minulo na vlastnú obživu.

A. D. 1772

Hospodárske pomery v Podturni v 70-tych rokoch 18. storočia vyplývajú aj z listu, ktorý zaslali obyvatelia Liptovskej stolici 18. mája 1772. Podľa tohto konskriptori zámerne zvýšili počet urbárskejších usadlostí v dedine - „z jednej 1/2 komory urobili pol druhej štvrti“ Obyvatelia neboli schopní znášať dane, keďže „veľmi mnoho porty pribudlo“. Úradníci a zemepáni im síce sľúbili, že im pomôžu, ale neurobili nič. Polia v chotári dediny neboli úrodné. Obyvatelia píše, že „u nas my takove role mame, čo mecu ovsu vyseje gazda, lachko z takej na seba na chrbet poberie.“ Pomery v dedine boli neurovnané, richtár odmietol ďalej vykonávať svoj úrad. Michal Podturnianský mladší ho ubil palicou iba preto, že sa snažil vybrať dane od jeho poddaného. František Podturnianský sa zase vyjadril, že richtára môže aj zastreliť a nič sa mu nestane. Jeho manželka dala zapísať do konskripcie aj poddaných, ktorí v dedine už dávno nežili a našli si živobytie v iných stoliciach, ba aj deti, ktoré ešte nedosiahli vek osem rokov. Za všetkých musela platiť obec. Obyvatelia sa nesmeli ani ohlásiť, „lebo nas hnedky jej milosť preškriepila“, končí list.

V júni 1772 sa „Chudobni a mizerni ľudia a poddani z dediny Potturnya“ opäť obrátili na stolicu. Poukázali na nedostatok lúk v chotári dediny, kde by mohli prichystať aspoň trochu sena a zdôraznili, že majú málo roľ, čo napokon uznávali aj samotní zemepáni. Pritom „porcie slavná vrchnost na nas veľke naložit račila“. Neboli schopní splácať dane, ktoré sa každoročne zvyšovali. Okrem toho nemali ani dostatok palivového dreva, ktoré sa im dostávalo len z milosti zemepánov. Chudobnejší roľníci sa chceli

zbaviť úžitkov, pretože zemepáni si prisvojili aj časť urbárskej pôdy. Panština v dedine bola vysoká, neboli ju skrátka schopní plniť.

Rok 1772 bol pre Liptov rokom katastrofálnej neúrody a rok na to vypukol hladomor. Podľa ústnej tradície sa po hladomore začalo v Liptove rozširovať pestovanie zemiakov. Nebolo to také jednoduché, pretože obyvateľstvo bolo zvyknuté na pestovanie pre Liptov príznačných plodín ako repa, jačmeň, žito, ovos, proso a lan. Poddaných Likavsko-hrádockého panstva na základe nariadenia kráľovskej komory učil pestovať ďateľinu, zemiaky a ovocné stromy od roku 1774 záhradník Vojtech Pruscha.

A.D. 1774

Prvou zmienkou o požiarnej ochrane v Podturni je zápisnica z rokovania Generálnej kongregácie Liptovskej stolice z 12. marca 1774, ktorá sa zaoberala aj otázkami požiarnej ochrany. Poddaní v dedinách, ktoré patrili zemanom z Podturne vystupovali v mnohých prípadoch jednotne. Preto Podtureň v roku 1774 oznámila stolici aj v mene obcí Liptovský Peter, Vavrišovo, Jamník a Jakubovany, že je ochotná svedomito plniť všetky nariadenia a príkazy. Rozkaz o zaopatrení protipožiarnych rebríkov inštalovaných na každom dvore však nemohla splniť, aj napriek tomu, že obyvateľom za neuposlušnosť hrozila pokuta. Príčina takejto reakcie bola jednoduchá, obec nemala vlastné hory a potrebné drevo. Zemepáni obyvateľom drevo odmietli poskytnúť s tým, že „hajik, ktorí jedine pre seba držia na všetkých pat dedín by nevstačil“. Obyvatelia preto prosili stolicu, aby našla spôsob, ako im pomôcť, pretože mali strach z pokuty.

A.D. 1777

V roku 1777 stolica vyslala do dediny inžiniera, ktorý premeral pozemky trom poddaným, ale ani v nasledujúcom roku nebol známy výsledok rokovaní. Nakoniec obyvatelia predstaviteľom stolice oznámili, že ak sa urbárske a iné pomery neupravia, opustia usadlosti.

A.D. 1778

V roku 1778 si Starý dvor prisvojila Karolína Spilenbergerová, vdova po Pavlovi Podturnianskom spolu s krčmou v Liptovskom Petre.

Všetkými sťažnosťami Podturne s predchádzajúcich rokov sa zaoberala župná kongregácia 26. augusta 1778. Poddaní poukazovali na nesúlads urbáru so skutočným stavom, že pôda v chotári je neúrodná, ale bola zaradená do prvej triedy (predni klas). V skutočnosti mali ornej pôdy málo a aj to zničili každoročne povodne. Lúky vôbec nekosili, napriek tomu museli odovzdávať seno aj ovos vojsku a iným spôsobom ho živiť. Šiesti z obyvateľov užívali kopaničiarsku pôdu, zemepáni im ju však svojvoľne odobrali bez akejkoľvek náhrady. Časť pozemkov zemepáni odovzdali na obrábanie obyvateľom Jamníka. Obyvateľom Podturne pôdu odmietli prenajať, hoci „okolo toho bolestne pracovali“. Kopanice vyrobili domáci obyvatelia. V liste sa ďalej uvádza, že Podtureň je zaťažená vysokými štátnymi daňami.

V nasledujúcich rokoch pokračoval spor o kopanice so zemepánmi. Matej Cvik, hospodár (oconomus) vdovy po Gašparovi Podturnianskému 1. júna 1782 dosvedčil, že kopanice v Paliesku v chotári dediny užívali Ján Handel, Ján Stračiak, Juraj Mrnčo, Ondrej Tretjak, Ján Vozárik a Ján Ondrejovie. Skutočnú výmeru kopanic však nikto nevedel udať, povedal však, že ich užívali i v období zavádzania nového tereziánskeho urbára. Orali tu i siali ešte ich predkovia, čo potvrdil tiež správca majera (majerník) z Podturne Adam Smida. Za užívanie nič neodvádzali a ani nerobotovali.

A. D.

1782

stavba kostola

Akcia za stavbu nových kostolov po uverejnení tolerančného patentu sa rozvinula v hornom Liptove už v roku 1782. Na predstaviteľov Liptovskej stolice sa obrátili aj evanjelici z Liptovského Jána dňa 13. novembra 1782 aj v mene evanjelikov zo Závažnej Poruby, Uhorskej Vsi a Liptovskej Porúbky. Odvolávali sa na kráľovské rozhodnutia a žiadali o skoré vyslanie takzvanej stoličnej deputácie, ktorá mala na mieste rozhodnúť o výstavbe modlitebne. Obyvatelia okolitých obcí svoju žiadosť o pričlenenie k novovytvorenej farnosti odôvodňovali tým, že sú dedičnými poddanými Szent-Iványiovcov. Výhodou celej akcie malo byť to, že modlitebňu chceli zemepáni vystavať na vlastné náklady. Poddaní sa mali podieľať na prácach pri výstavbe. Evanjelici z Podturne túto žiadosť podporili osobitným listom zo dňa 12. novembra 1782. Svoju žiadosť odôvodnili tým, že doteraz navštevovali bohoslužby v Hybiach alebo aj v Paludzi, ale vzdialenosť artikulárnych kostolov od Podturne bola príliš veľká a v zime mali problémy s ich návštevnosťou. Pri nepriaznivom počasi do kostolov nechodili. Takže sa evanjelici v Podturni jednoducho dohodli, že v prípade postavenia modlitebne v Liptovskom Jáne, by tu chceli navštevovať bohoslužby. Samozrejme, že boli ochotní prispievať na jej výstavbu, na výstavbu evanjelickej

školy v Liptovskom Jáne a na vydržiavanie farára a učiteľa. Rovnako žiadali o skoré vyslanie stoličnej deputácie.

Liptovská stolica podľa zachovaných materiálov nevenovala výstavbe modlitebne v Jáne príliš veľkú pozornosť, a v roku 1782 vec vôbec neriešila. Preto sa zástupcovia Liptovského Jána spolu so zástupcami s Uhorskej Vsi, Závažnej Poruby a Liptovskej Porúbky 24. apríla 1783 opäť obrátili na stoličnú vrchnosť. Samostatne žiadosť predložila v ten istý deň 24. apríla 1783 aj Podtureň. Ich žiadosť sa opäť odvolávala na blízkosť Liptovského Jána a na predpokladané malé výdavky spojené s výstavbou modlitebne. V tej istej veci sa opäť na stoličné orgány opäť odvolali aj obce Liptovský Peter, Jamník, Vavrišovo, Jakubovany a Dovalovo. Aj napriek týmto urgenciám stoličná deputácia rozhodla až v lete roku 1783 a evanjelický kostol v Liptovskom Jáne bol postavený v nasledujúcom roku. Dekrétom Liptovskej župy zo dňa 7. augusta 1783 bola ustanovený Evanjelický zbor augsburského vyznania v Liptovskom Jáne s filiami v Uhorskej Vsi, Liptovskej Porúbke, Podturni a Závažnej Porube. Zemaniam z Podturne, ako patróni cirkvi v Liptovskom Petre boli však aj naďalej krstení, sobášení a pochovávaní kňazom z evanjelickej farnosti v Petre.

A. D. 1785

Na partikulárnej kongregácii v Liptovskom Mikuláši sa 15. júla 1785 rozhodovalo o pomeroch v obciach Podtureň, Liptovský Peter, Jamník a Vavrišovo. Zápisnica z jednania odzrkadľuje nielen vtedajšie cirkevné pomery, ale aj pomery medzi zemepánom a poddanými.

Poddaní z Podturne aj v mene ostatných obcí žiadali Liptovskú stolicu o pridelenie evanjelického učiteľa, ktorý by sa staral o výchovu detí v duchu evanjelického náboženstva. O vtedajšom katolíckom učiteľovi napísali: „...žadnej ujmy nema, krome to, že ditky ani k nemu ani k našemu nechodi“. V druhom bode obyvatelia poukázali na to, že mnohí Pottornayovci vyhnali svojich poddaných z usadlostí a majetok pripojili ku svojim kúriám. Zo štvrtinových usadlostí utvorili tri osminové čiastky, niekedy až štvorosminové. V treťom bode sa sťažovali, že až doteraz slobodne užívali hole, na ktorých pásli aj panské kone. No zemepáni im zobrali salaše aj hole a odteraz ich prenajímajú poddaným za vysokú cenu. Upreli im aj právo slobodne páliť pálenku a variť pivo aj keď za poplatok. (Za kotlík pálenky to boli 1 zlatý, za pivný kotol 3 zlaté.) Zemepáni toto právo poddaným odobrali a predávali ho árendátorom - prenájomcom. Aj domy v Podturni, Liptovskom Petre, Jamníku a Vavrišove boli podľa tejto žiadosti veľmi schátralé najmä preto, lebo zemepáni odmietli poskytnúť drevo zo svojich lesov na ich opravu.

A.D.

1788

obecné pečatidlo

Vznik obecného pečatidla dokumentuje stupeň vyspelosti obecnej samosprávy v danom období. Nie je presne známe, kedy richtár Podturne dal prvý krát vyhotoviť obecné pečatidlo, ale najstaršie známe obecné pečatidlo pochádza z roku 1788. Je však vytvorené nepochybne podľa staršej predlohy. V pečatnom poli je zobrazený gotický kostolík. Podľa kanonických vizitácií zanikol pri nepokojoch v 15. storočí alebo v období reformácie. Kruhový pečatidla z 18. storočia je latinský: SIGILL : POSESIO POTURNÆ, Ø 32x28 mm. Pôvodný pečatný obraz kostolíka sa dostal aj do súčasného erbu obce. V modrom štíte je vežou vľavo otočený strieborný, červeno zastrešený kostolík s modrými oknami a vchodom, so zlatým križikom na veži. Erb je zapísaný v Heraldickom registri Slovenskej republiky pod signatúrou P-48.

A.D. 1790

Koncom roku 1790 došlo v Podturni k bitke v súvislosti s vyberaním kontribúcie. Vyšetrowanie udalostí bližšie osvetľuje život tunajších poddaných a pomery v dedine na prelome 18. a 19. storočia. Vyšetrowanie prebiehalo v roku 1791. Ako svedok na pojednávaní vystúpil richtár Podturne Ján Straka. Veľa toho o prejednávanych udalostiach nevedel. Z jeho výpovede však vyplynul fakt, že funkcia dedinského richtára nebola v tom čase vôbec atraktívna a kandidáti ju prijímali len pod nátlakom zemepánov. V roku 1790 bol richtárom Michal Krátky, boženíkmi Ján Vozárik a Matej Papaj, ktorí boli podľa výpovedí hlavnými aktérmi rozbrojov. Podstatnú úlohu pri potýčke zohrala pálenka. Do krčmy Gašpara Podturnianskeho (1762-1840), kde bola krčmárkou Helena Kvopková, prišli 28. októbra 1790 o 9. hodine ráno richtár Krátky a boženíci Vozárik a Papaj. Postupne konzumovali pol druhu kolby pálenky a popijali až do 16. hodiny poobede. Takto alkoholom posilnení odišli do kúrie, ktorú mal prenajatú Imrich Kmoško. Tu býval aj želiar Juraj Achim, od ktorého pýtali daň vo výške 27 grošov, pričom došlo k bitke. V procese figurujú aj ďalšie osoby. V Podturni mala svoju kúriu aj Klára Okoličaniová. Jej poddaným bol richtár Michal Krátky. Svedok Adam Achim bol zasa sluhom vdovy po Danielovi Pongrácovi v Podturni. Svedok Martin Darmožil bol poddaným Gašpara Podturnianskeho, podobne ako Juraj Kotran. Výsledok procesu však zo spisu nie je známy.

A. D. 1791

Nedostatok lesov a porastov v chotári Podturne potvrdzuje tiež celostoličný súpis lesných komplexov v jednotlivých obciach z roku 1791. Podtureň disponovala s lesom zvaným Jamnický, ktorý mal rozlohu len 9 jutár a 17 siah. Rástli tu prevažne jedle. Na lesy si však nárokovali zemepáni. V ostatných poddanských dedinách, ktoré patrili Podturňanskovcom boli lesy rozľahlejšie. V Liptovskom Petre to bol jedľový porast Kaleník s rozlohou 59 jutár a 21 siah, vo Vavrišove zasa Čelec (Cselec) a Baraňová, spolu 49 jutár a 21 siah. V Jamníku boli lesné časti Jamnický háj, Horica, Krátko, Sokol a Hrbáč. Boli to rozsiahlejšie komplexy, ktoré mali výmeru 1353 jutár a 10 siah. Aj tu prevažovala jedľa. V Jakubovanoch boli lesné časti s názvami Brišnuo, Jedliny, Brištie a Zveriak. Jedľové lesy sa rozkladali na 520 jutrách a 20 siahach.

V roku 1791 dal Samuel Podturňanský (1752-1829) do prenájmu svoju kúriu v Podturni zemanovi Imrichovi Kmoškovi z Brnic, ktorý sa stal takto dočasným zemepánom pre niekoľkých poddaných.

A. D. 1794

V90-tych rokoch 18. storočia sa hospodárske pomery obyvateľstva zhoršili, hlavne dôsledkom neúrody. Svedčí o tom spoločný list Podturne a obcí, ktoré patrili Podturňanskovcom v roku 1794. Panovala tu bieda a situácia sa každým dňom zhoršovala. Obyvatelia ne našli prostriedky na štátnu daň zemepanský prenájom a na vlastnú výživu. V predchádzajúcich rokoch chotáre dedín postihli živelné pohromy, najmä lejaky, ktoré obrátili pôdu na blato. Z poľnohospodárstva ľudia nemohli vyžiť a pracovné príležitosti nenachádzali ani pri rozvoze soli a meďi. Furmančením si pred tým zarábali na dane. Podtureň nemala obecné lesy, kde by mohla ťažiť drevo a takto si privyrábať pltníctvom. Chotár bol nevýnosný, urodilo sa tu iba málo obilia, obchodovať s ním nemohli, pretože nestačilo ani na vlastnú výživu, a tak ho museli kupovať. Základnou stravou obyvateľstva v Podturni a okolitých dedinách sa stávali zemiaky. V roku 1794 navyše horný Liptov postihlo veľké sucho. Zničené boli jariny i oziminy vysiate po vrškoch a skalnatých zemiach, vypalovala ich „horučost slneční“. V závere spomínaného listu dedinčania žiadajú o zníženie daní do štátnej pokladnice a aj urbárskych povinností, aby si tak zabezpečili aspoň holú existenciu.

A. D.

1795

kanonická vizitácia

Podľa kanonickej vizitácie v roku 1795 do obvodu rímsko-katolíckej farnosti v Liptovskom Jáne patrili podľa obce Liptovská Porúbka, Uhorská Ves, Boce, Liptovský Peter, Vavrišovo, Jamník, Podtureň, Jakubovany a Závažná Poruba. Žili tu iba Slováci, z nich bolo 236 katolíkov a 4700 evanjelikov. Miešaných manželstiev bolo 23. Údaje o počte obyvateľov v jednotlivých filiách sa nezachovali, uvádza sa iba sumár. Katolíci z Podturne chodili na bohoslužby do kostolíka v Liptovskom Jáne. Ich dušpastierom bol v roku 1795 Ján Nepomuk Holmík, ktorý mal vtedy 29 rokov. Teologické štúdiá absolvoval v Bratislave. Hovoril perfektne po slovensky a po nemecky, maďarčinu ovládal slabšie. Obyvatelia evanjelického vierovyznania navštevovali zasa evanjelický kostol v Liptovskom Jáne. Kňazom tu v roku bol 1795 Ján Tichý.

1799-1801

Medzi zachovanými dokumentami sa nájdu aj také, ktoré odzrkadľujú aj osobný život poddaných v Podturni, je ich však málo. Na prelome 18. a 19. storočia v Podturni žil Adam Zlejší, ktorý si zobral za manželku Annu Repčekovú. V roku 1799 ho však opustila a viedla „nešlechtný a neradný život.“ Dom a hospodárstvo upadali, všade panoval neporiadok pre „nedostatok ženskej opatrnosti“. Adam Zlejší požiadal stoličný súd v Liptovskom Mikuláši, aby ho s takouto neporiadnou ženou rozsobášil. Oznamil tiež, že žil spravodlivo a statočne a v žiadnom prípade nebol príčinou manželkinho odchodu. Ako svedkov uviedol richtára Jána Tretjaka, boženíka Ondreja Achima a domáceho obyvateľa Michala Forgáča. V prípade potreby bol prichystaný súdu predstaviť aj ďalších svedkov. Súd doriešil prípad až v roku 1801 v prospech žaloby.

1822

Žiaci z Podturne navštevovali od roku 1786 školy v Liptovskom Jáne - evanjelici evanjelickú a katolíci rímsko-katolícku ľudovú školu. Na prelome 18. a 19. storočia vznikla v Podturni nakrátko samostatná evanjelická škola na podnet zemanov Podturnianskych. V roku 1822 tu vyučoval 10 detí z Podturne a Uhorskej Vsi učiteľ Adam Glaubič.

1802

Obec Prekážka patrila aj na začiatku 19. storočia do chotára Podturne a bola jej miestnou časťou až do roku 1924. Na začiatku 19. storočia tu stála krčma, ktorá patrila Pottornyayovcom. V roku 1802 ju mal v prenájme Daniel Böhmer (Böhmer).

1805-1806

Podľa súpisov obyvateľov z rokov 1804-1805 žilo v Podturni 52 ľudí. Z tohto bolo 17 sedliakov, 3 želiari, 5 podželiarov. Cenzus, daň sa odvádzala od 20 domov. V dedine bolo 15 býkov, 5 kráv, 4 dvojočníc a 4 trojočníc, 9 koní a 14 ošpaných. Všetci obyvatelia nie sú v súpise podľa všetkého podchytení.

1813

V daždivom lete roku 1813 došlo ku katastrofálnej povodni. Voda v Liptovskom Hrádku zničila komorské budovy, sklady, zásoby a zmietla pôvodnú starú obchodnú cestu vedúcu cez Liptovský Peter, Dovalovo a Hybe do Spiša. Belá mala v čase kulminácie šírku 100 siah a rozliala sa do 12 ramien. Časť vecí odplavených v Hrádku voda zanesla až do Púchova. V hornom Liptove sa utopili dvaja ľudia a celkové škody boli vyčíslené 159 tisíc zlatých, z toho škody panstva dosiahli výšku 36 tisíc zlatých. Dôsledkom tejto katastrofy bolo preloženie hlavnej dopravnej tepny smer východ-západ do Hrádku. Týmto činom sa nakoniec význam Hrádku posilnil.

1825

V roku 1825 žilo v Podturni 343 ľudí, z nich 48 sa hlásilo k rímsko-katolíckemu náboženstvu, 38 z nich bolo birmovaných, 10 nebirmovaných. Evanjelikov bolo 297. V dedine existovali 4 zmiešané manželstvá, sobášené podľa vtedajších zvyklostí a nariadení katolíckym farárom.

1831

V roku 1831 postihla celý Liptov, iné oblasti Uhorska a celú Európu dovtedy nevidaná epidémia cholery. Epidémia sa do Liptova začala šíriť z Turca, aj napriek tomu, že po hrozivom náraste prípadov v Turčianskej stolici, boli hranice stolíc uzatvorené. Obilie a viaceré dôležité potraviny boli dodávané práve

cez Turiec do Liptova a Oravy. Toto zásobovanie bolo v tomto roku obzvlášť dôležité, pretože po predošlých neúrodných rokoch boli vlastné zásoby tunajších sedliakov minimálne. Po uzatvorení hraníc zakrátko situácia dospela ku hladomoru. Už pred vypuknutím epidémie v Liptove bolo 15. júla 1831 vydané krajinské nariadenie, ktoré malo zamedziť šírenie cholery. V mestách boli ustanovení komisári, ktorí mali dozor nad prichádzajúcimi z Haliča a stolíc postihnutých epidémiou. Zvláštny dozor mali mať nad skupinami, ktoré žili kočovným životom ako napríklad žobráci Rómovia či Židia a mali prísne zakázané premiestňovať sa. Ak by však aj napriek tomu vyskytli skupiny, ktoré by príkaz porušili, mali byť takýto jedinci uzavretí na 20-42 dní v zvláštnych kolibách až do ich presunu do stolice, či krajiny odkiaľ prišli. Podozrivé prípady chorôb sa mali okamžite hlásiť lekárom. Obce sa mali zaopatriť príslušnými liekmi a v každej malo byť vyčlenené miesto pre zhromažďovanie chorých na ich potrebné ošetrovanie. Aj pltníci mali prepravu po Váhu prísne zakázanú. Ak by sa však našiel pltník, ktorý by zákaz porušil, mal byť strážnym oddielom okamžite na mieste zastrelený. Bol zamedzený aj dovoz soli z Marmarošskej stolice a poľskej Vieličky. Aby po tomto nariadení neostali ľudia bez soli, bolo liptovským solným sklodom zakázané soľ predávať kupcom. V júli bol zakázaný pravidelný jarmok v Liptovskom Trnenci a Sielnici. Po vypuknutí cholery v auguste 1831 sa nariaďovalo v postihnutých obciach zavrieť školy, kostoly a krčmy a zakázať jarmoky. Domy kde sa nachádzali chorí alebo mŕtvi mali byť uzavreté a strážené. Chorí ani zdraví ich nemohli opustiť. Mŕtve telá mali byť na miesto pochovania odvezené zvláštnym vozom a do hrobu mali byť spúšťané bez dotknutia štyrmi železnými hákmi. Mŕtve telá v hromadných hroboch mali byť zasýpané vápnom, pieskom a skalami. Takéto miesto malo byť potom obklopené priekopou. Veci z postihnutých domov mali byť všetky spálené a prísne bolo zakázané predávať obnosené šatstvo.

Epidémia sa do Liptova začala šíriť z Turca, aj napriek tomu, že po hrozivom náraste prípadov v Turčianskej stolici, vymenovaný komisár barón Jozef Pongrác nariadil uzavrieť hranice Liptova. Obilie a viaceré dôležité potraviny boli dodávané práve cez Turiec do Liptova a Oravy. Toto zásobovanie bolo v tomto roku obzvlášť dôležité, pretože po predošlých neúrodných rokoch boli vlastné zásoby tunajších sedliakov minimálne. Po uzatvorení hraníc zakrátko situácia dospela ku hladomoru. Ľudia boli nútení dva týždne sa živiť trávou a lesnými plodmi. Po zostrení situácie bola na hraniciach s riekou Oravou umiestnená vojenská jednotka a svoju činnosť začali vykonávať stolicou ustanovení inšpektori čistoty a komisári. Bolo vyhubovaných viacero usmernení ako predchádzať cholere, či chovať sa počas vypuknutia choroby. Pod hrozbou trestu 12 palíc bolo zakázané sa opiť, alebo jesť nezrelé zemiaky. Epidémia sa začala šíriť veľkou rýchlosťou. V priebehu dňa umierali desiatky ľudí tak rýchlo, že ich mŕtvolky ležali aj niekoľko dní v domoch či na poliach, kým boli odvezené a pochované.

Cholera sa v Liptove prejavila prvý krát 25. júla 1831 a trvala až do 15. januára 1832. V týchto rokoch v Liptove žilo spolu 75.957 ľudí. Podľa dobových štatistík počas epidémie ochorelo spolu 12.494 ľudí, z ktorých zomrelo 4.508. Počas epidémie bolo najviac úmrtí zaznamenaných vo väčších aglomeráciách akými boli Nemecká Lupča, kde zomrelo 294 ľudí, v Hybiach 149 ľudí a v Ružomberku 158 ľudí. V neskorších

zápisoch v mestských protokoloch Ružomberka je záznam, že počas epidémie sa v meste na nákup dezinfekčných prostriedkov borovičky a červeného vína minulo 365 a 410 rýnskych florénov.

Podtureň mala v čase vypuknutia epidémie 384 obyvateľov. Prvý prípad cholery sa v obci objavil 22. septembra 1831. Zakrátko ochorelo 20 obyvateľov, z ktorých 10 chorobe podľahlo a 10 sa uzdravilo. V susednej Uhorskej Vsi zomreli dvaja, v Liptovskom Jáne 43 ľudí. Najviac obetí vzhľadom na počet obyvateľstva bolo v Dovalove (101) Beňadíkovej (55), Liptovskej Porúbke (100) a ďalších obciach či mestách.

1834-1835

V lete roku 1834 postihli oblasť Liptova veľké suchá. Orná pôda bola vyschnutá, slnko spálilo trávu a nasledovala neúroda a hlad. Najviac týmto suchom boli postihnutí obyvatelia dedín pod Západnými Tatrami. Keď bol na jar nasledujúceho roku nedostatok krmiva pre hospodárske zvieratá, ľudia strhávali slamené strechy a takouto slamou krmili dobytok.

1846

V lete roku 1846 naopak prudké dlhotrvajúce dažde a ľadovec úplne zničili dozrievajúcu úrodu na poliach. Už v tomto období boli zemiaky (švábka) hlavným zdrojom výživy obyvateľov Liptova. Vlhko v tomto období spôsobilo, že zemiaky aj iné plodiny rýchlo podliehali škaze, čomu nasledoval nedostatok potravín a z toho vyplývajúci hladomor.

1848-1849

Revolučné udalosti roku 1848 našli svoj ohlas aj v Liptove. Pohyby dobrovoľníkov v tejto oblasti vyvolali aj lokálne povstania v jednotlivých dedinách najmä proti stupňujúcemu sa poddanskému útlaku.

Dňa 17. marca 1849 sa ujal vedenia Liptovskej stolice nový kráľovský komisár Jozef Vietoris, ktorý zriadil asi 30-členný výbor pre politické veci z bývalých členov Kráľovskej národnej rady stolice Liptovskej. Už 20. marca 1849 nariadil obyvateľstvu Liptova odobrať všetky zbrane. Situácia v Liptove sa stoličnej správe vymkla z rúk. Množilo sa napádanie zemanov. K sociálnej nespokojnosti došlo napríklad v Dlhej Lúke a podobné udalosti vyskytli aj v Žiari, Važci, Ivachnovej, Veternej Porube a najmä v Pribyline, kde ľudia obsadzovali panské lesy, mlyny, krčmy a pily. Zo správy člena Kráľovskej národnej rady Ludovíta Kleina vyplýva, že obyvateľstvo konalo po dohovore s Michalom Miloslavom Hurbanom.

Honvédský major Görgey vydal 5. mája 1849, takzvaný "Ohlas", ktorý obsahoval nariadenie, aby každý dobrovoľník, slúžiaci Hurbanovi, odovzdal zbrane, inak bude potrestaný smrťou. Ohlas bol adresovaný hlavne obciam Hybe, Východná, Važec a Štrba. Tento ohlas bol vydaný pravdepodobne v súvislosti s ľudovým povstaním, ktoré vypuklo v Hornom Liptove začiatkom mája a organizoval ho úctovník Likavsko-hrádckého panstva Karol Pochobrcký a richtár z Liptovskej Porúbky, Matej Frniak. Povstanie neskôr zachvátilo hlavne Liptovskú Porúbku, Dovalovo, Hybe, Vavrišovo, Žiar, Smrečany, Vrbicu, Liptovský Hrádok, Liptovský Peter, pričom centrom bola Pribylina. Do povstania sa zapojili aj dobrovoľníci, ktorí sa len nedávno vrátili domov. Major Görgey, bol ešte 4. mája 1849 v Ružomberku a poslal na potlačenie povstania tri stotiny vojska. V druhej polovici mája sa Pribylincania postavili proti rekrutujúcejmu oddielu maďarských husárov ozbrojenú kosami, vidlami a cepmi.

Keď v máji roku 1849 cisárske vojská pod vedením generála baróna Trenka opustili Liptov, začalo sa prenasledovanie liptovských národných buditeľov, medzi ktorými bol aj Michal Nitriansky, učiteľ zo Smrečian a žiarsky notár. Niektorých buditeľov zatkli a odviekli do Segedína, iným sa podarilo utiecť do Poľska a ďalší sa ukrývali v horách.

Dňa 27. júna 1849 pritiahli Rusi pod vedením generála Pavla Grabbeho v počte 6787 mužov pred Liptovský Mikuláš a rozložili sa na lúčach za kláštorom. Oddiely ruskej cárskej armády sa k obyvateľstvu sa podľa zachovaných prameňov chovali priateľsky a keď 28. júna z Liptova odchádzali, všetci ich odprevádzali podľa dobových svedectiev so slzami v očiach.

V septembri prišiel do Liptovského Mikuláša gróf Anton Forgáč, ktorý bol menovaný viedenskou vládou za distrikтуálneho komisára Liptova, Oravy, Turca a Trenčianskej stolice. Ním zvolané stoličné zhromaždenie 9. septembra 1849 obnovilo všetky úrady.

Udalosti roku 1849 sa v Liptovskom Mikuláši ukončili dňa 29. decembra 1849, keď zhromaždení ľudia pred stoličným domom spálili košúťovské bankovky v hodnote 85.000, ktorých utajovanie a neodovzdanie bolo podľa nariadenia cisársko-kráľovského vojenského okresného náčelníka, sídliaceho v Banskej Štiavnici, prísne trestané. Ich prechovávanie bolo zakázané už v októbri roku 1849.

1851

V roku 1851 cisár František Jozef I. navštívil spolu so sprievodom generála Grünneho Liptov. Zo Štrby do Liptovského Hrádku ho viezol Pausinger, riaditeľ Komorského hrádckého panstva, ktorému vo veľmi nepriaznivom počasí, sprevádzajúcom celú návštevu cisára, odfúklo z hlavy parochňu a nemohol zastaviť povoz v Hybiach. Cisára slávnostne privítali aj v Liptovskom Mikuláši a Ružomberku. Jeho sprievod prešiel aj popri Podturni.

1859

V roku 1859 boli zakreslené presné mapy katastra obce Podtureň a vznikla pozemková kniha Podtureň. Nad prácami dohliadal a hodnovernosť pozemnoknižných vzťahov overoval svojim podpisom vtedajší richtár obce Ján Chudovský.

1867-1870

Už na zasadnutiach Rakúskeho snemu v rokoch 1832 a 1836 sa uvažovalo o železničnom prepojení dopravných uzlov Rakúskeho cisárstva. V roku 1867 vznikol projekt na stavbu Košicko-Bohumínskej železnice s odbočkou do Prešova a k hraniciam Haliče. Najväčším podnetom na začatie stavby boli záujmy arcikniežata Albrechta Habsburského, ktorý vlastnil Tŕinecké železiarne, viaceré železnorudné bane aj drobné hámre na Spiši a Liptove (Maša). Z týchto podnikov sa ruda alebo predspracovaná surovina vozila po hradskej do Liptovského Hrádku a odtiaľ na pltiach po Váhu do Žiliny. Odtiaľto putovala surovina na vozoch po hradskej do Sliezska na konečné spracovanie. Snaha o čoraz väčšie zlacnenie výroby podporila stavbu železnice. Po projektových prácach sa začalo vykupovanie pozemkov pod stavbu železnice, ktoré prinieslo nemalé úskalia. Neskôr sa prišlo k vymeriavaniu a zemným prácam. Na úseku Liptovský Hrádok – Kráľova Lehota bol hlavným inžinierom Július Neudeck, rakúsky šľachtic, ktorý sa priženil do Podtureňanskej rodiny. Viacero obyvateľov z Podtureňa našlo svoj zdroj obživy pri výstavbe železnice, ktorá bola veľmi náročná. Stavba pokračovala rýchlym tempom, a tak bol prvý úsek z Košíc do Prešova odovzdaný do prevádzky 1. septembra 1870. Druhý úsek od moravsko-sliezskych hraníc po Žilinu odovzdali do prevádzky 8. januára 1871. Úsek zo Žiliny do Popradu bol odovzdaný 8. decembra 1871, mal dĺžku 138 kilometrov. Na úseku trate Liptovský Mikuláš – Liptovský Hrádok – Kráľova Lehota bol dokončený už v októbri 1871 a prvý vlak prešiel aj cez Podtureň pravdepodobne v druhej polovici októbra.

1872-1875

V rokoch 1872-1874 vyčíňala v Liptove cholera. V týchto rokoch dosiahla také rozmery, že na zvládnutie situácie bola vytvorená pri župe mimoriadna inštitúcia - permanentná deputácia. V hornom a strednom Liptove bola umiestnená stotina vojakov, ktorá mala tvrdo potlačiť akékoľvek prejavy nespokojnosti. Najviac boli postihnuté okolité dediny: Jakubovany, Závažná Poruba, Liptovská Krokava, Hybe, Važec a Štrba.

V roku 1875 bol na čelo obce zvolený richtár Ján Vozárik. Svoju funkciu úspešne zastával až do roku 1888.

1882

V roku 1882 skupina obyvateľov Podturne na čele s Filipom Poláčkom odkúpila od židov Jakuba Teltscha a Weisera lesný majetok s výmerou 295,96 katastrálnych jutár (170 ha 31 a 43 m²). V celkovej výmere to boli lúky aj les. Majitelia neskôr používali spoločný názov „Skupina bývalých urbárikov Filip Poláčok a spol. v Podturni“. Po úprave hraníc, ktorá sa uskutočnila neskôr na podnet Jozefa Szentiványiho, sa výmera plochy zmenila 149 ha 56 a 31 m² lesa, 4 ha 43 a 11 m² lúk, spolu 153, 9942 ha.

1889

Koncom 19. storočia postavil v Podturni žid Dávid Schwartz prvý liehovar. Tu páliť aj podturnianskí zemepáni pálenku zo sliviek vypestovaných najmä v sadoch v Jamníku. Zemepáni mali liehovar v Podturni zrejme aj pred tým, ale Schwartzov bol modernejší a v tom čase už jediný v Podturni. Liehovar stál povyše kaštieľa. V ňom vypálená pálenka sa predávala aj v starom prístavnom hostinci pod Velínkom, ktorý tiež patril Dávidovi Schwartzovi. Výčapnú koncesiu získal 6. septembra 1889 v jeden deň s ďalšou výčapnou koncesiou, ktorú v Podturni získal Lipót Tanczer. Hostinec pod Velínkom bol údajne veľmi starý. Ústne sa tradovalo, že stál už v 18. storočí a že pri prechode Liptovom tu v nepriazni počasia prenocovala cisárovná Mária Terézia so svojim sprievodom. Ku hostincu patrili aj humno s maštalami ako prepriahacia stanica (haláš). Slúžila pre povozy obchodníkov, poslov a poštových dostavníkov v prípade nocovania alebo nepohody počasia. Ďalšia prepriahacia stanica pre kone a odpočívareň pre kočišov bola v Malužinej. Povyše hostinca sa nachádzala kováčska dielňa, ktorá slúžila na opravy vozov, podkútie koní pre cestujúcich, či pre kone miestnych obyvateľov. Jej posledným majiteľom bol Jozef Krajčuška. (Druhá kováčska dielňa sa nachádzala na dolnom konci obce u Petra Mlynarčíka.) Hostinec aj s príslušnými budovami kúpila pred prvou svetovou vojnou Jenny Spitzová s manželom Šimonom. Odvtedy sa pre hostinec zaužíval názov „u Jenky“. Nová vlastníčka si v priestoroch hostinca otvorila aj obchod s rozličným tovarom.

1896-1897

V podturnianskej osade Prekážka bola od polovice 19. storočia silná židovská náboženská obec. Tunajší Židia si v rokoch 1896-1897 postavili na Prekážke synagógu. (Koncom 70-tych rokov 20. storočia

bola zbúraná, aby uvoľnila miesto novej sídliskovej výstavbe.) Od 70-tych rokov 19. storočia na Prekážke existovala jednotriedna súkromná židovská škola. Navštevovali ju žiaci z Liptovského Hrádku, Prekážky, Liptovského Mikuláša, Liptovskej Porúbky a Dovalova. (V roku 1882 ju navštevovali aj žiaci z Bytče, ale aj zo Spiša a Šariša) V rokoch 1877-1884 tu učil žiakov učiteľ Móric Eichner. V roku 1877 školu navštevovalo 15 žiakov, v roku 1882 už 18 žiakov. Škola zanikla koncom 80-tych rokov 19. storočia.

V roku 1897 žilo v Podturni 47 katolíkov, 309 evanjelikov a 22 židov. V roku 1906 tu žilo 48 katolíkov, 317 evanjelikov a 12 židov.

1904

Posledným mužským potomkom rodu bol Mikuláš Pottornuyay (Podturnňanský), ktorý zomrel 10. augusta 1904 bez potomkov zanechajúc po sebe 35-ročnú manželku Irenu Plattyiovú (1869-1955). Dedičkami rodových majetkov sa stala sestra Alberta (1854-1941) vydatá najprv za turčianskeho podžupana a neskoršieho tekovského župana Mikuláša Justha z Nepčál (1809-1875), neskôr vydatá za grófa Prziemyslava (Přemysl) Žerotína (1848-1908) spolu so sesternicou Rozáliou vydatou za Antona Vitáliša (1828-1910). Přemysl František Žerotín, husársky poručík, sa s Albertou Potornajovou (*1854 +1941), vdovou po Jozefovi Justhovi sobášil dňa 25. apríla 1884 v evanjelickom kostole v Liptovskom Petre. Usadili sa v Mokradi na Orave, kde mali Žerotínovci svoje sídlo. Přemysl Žerotín mal brata Karla Emmanuela (*1850), ktorý po smrti otca prevzal Meziříčí a Prusy. Keďže zomrel bez dedičov, všetko dedili potomkovia Přemysla a Alberty Potornajovej – Karol Augustín Žerotín (*1885) a Alberta Zdeňka Žerotínová (*1888).

Anton Vitáliš pokračoval v rodovej tradícii, bol dozorcom evanjelického cirkevného zboru v Liptovskom Petre plných 48 rokov. Staral sa o cirkevné školy a v roku 1896 založil „Základinu Antona Vitáliša“, ktorá slúžila na odmeňovanie najlepších žiakov v celom zbore.

1906

Od začiatku roku 1906 prebiehala aj celoobecná zbierka na stavbu. Celoliptovská zbierka bola ukončená 12. novembra 1906 s celkovou sumou 530 korún a 60 halierov. Na zvonicu prispeli obyvatelia miest a obcí : Liptovský Ján, Závažná Poruba, Ilanovo, Ploštín, Dúbrava, Liptovské Kľačany, Lubela, Vlachy, Partizánska Lupča, Liptovské Sliače, Liptovská Štiavnica, Ludrová, Ružomberok, Lis-ková, Liptovská Teplá, Jakubovany, Kónská, Liptovský Ondrej, Beňadiková, Okoličné, Vitálišovce, Smrečany, Veterná Poruba, Žiar, Trstené, Liptovská Ondrašová, Bobrovec, Bobrovček, Liptovské Beharovce, Liptovský Trnovec, Brnice, Liptovská Sielnica, Prosiek, Palúdzka, Čemice, Paludza, Ráztočky, Vrbica, Liptovský Mikuláš, Liptovský Peter, Dovalovo, Pribylina, Liptovská Kokaava, Hybe, Kráľova Lehota,

Štrba, Važec, Východná, Hliník, Jánošovce, Bukovina, Bobrovník, Liptovská Porúbka, Vyšná Boca a Nižná Boca. Keď bol patričný finančný obnos k dispozícii, dal v roku 1907 hlavný slúžny v Liptovskom Hrádku Dr. Luby na základe požiadania obce súhlas na postavenie murovanej jednopodlažnej zvonice v Podturni. Veľkú zásluhu na postavení zvonice mal vtedajší richtár obce Michal Vozárik - Macek.

1908

V roku 1908 bola stavba zvonice dokončená. Zvon, ktorý sa v nej až do roku 1916 nachádzal bol uliaty práve v roku 1908 vo zvonolejárni Frigyes Seltenhofer fiaj v Šoproni. Vo vojnových rokoch bol zvon zrekvirovaný pre vojenskú výrobu a zvonica ostala bez „srdca“. Až v rokoch 1922-1924 sa predstaveným obce a cirkvi podarilo kúpiť nové zvony.

V roku 1908 po prvý krát žiadali školského inšpektora o zriadenie štátnej školy. Žiadosť bola inšpektorom zamietnutá a ako hlavný dôvod bol nepostačujúci počet školopovinných detí v dedine, ako aj nedostatok vhodných priestorov pre umiestnenie školy. Podobné žiadosti podali zástupcovia obce aj v rokoch 1912 a 1913.

1910

Podturnianský zemepán Anton Vitáliš zomrel dňa 9. apríla 1910 v Podturni. Pochovával ho Ján Bezek, kňaz z Liptovského Petra do rodinnej hrobky pod Baštou, pri starej ceste z Liptovského Hrádku do Podturne. Po pohrebe bol jeden kľúč od hrobky odovzdaný do úschovy v chráme v Liptovskom Petre. Do tejto hrobky bol pochovaný aj Mikuláš Podturnianský starší a jeho vnuk Mikuláš mladší. V súčasnosti je už hrobka v dezolátnom stave a kosti niekdajších zemepánov sú rozmetané v jej vnútri na podlahe spolu s časťami cínových rakiev. Členovia rodu sa až do konca 18. storočia dávali pochovávať v krypte pod kostolom v Liptovskom Petre. Od 90-tych rokov 18. storočia na pochovávanie Podturnianskorcov slúžil priestor starého cintorína a novovybudovaná hrobka na starom cintoríne. Jej zvyšky spolu so zvyškami monumentálneho pieskovcového náhrobku sa zachovali, aj keď zdemolované, dodnes.

Anton Vitáliš nemal mužských potomkov, pretože jeho jediný syn Anton Karol Róbert zomrel ako trojročný. Majetky zdedila jeho dcéra Rozália Amália (1860-1923), vdova po Adamovi Radvanskom (1844-1886). Po druhej dcére Gizele (1857-1890), je pochovaná na starom cintoríne v Podturni, vydatej za neskoršieho uhorského ministra Bartolomeja Láního (1851-1921), dedíci dcéry Marta (1879-1964) a Valéria (1882-1974).

O zriadení obecného požiarného zboru sa rokovalo už v roku 1909 na jednom zo zasadnutí obecného zastupiteľstva. Obecný hasičský zbor v Podturni bol oficiálne založený v roku 1910. V tomto roku bola

postavená aj prvá provizórna hasičská zbrojnica v Podturni. Vtedajší richtár zorganizoval v obci verejnú zbierku na nákup ručnej striekačky spolu s niekoľkými hadicami. Za vyzbierané sa kúpilo aj 22 prílb, sekier a opaskov. Richtár Michal Vozárik bol jedným zo zakladateľov hasičského zboru a bol aj jeho dlhoročným veliteľom. Ďalšími veliteľmi zboru boli jeho synovia Ján a Michal Vozárikovci (Gavalier).

1913

V predvečer 1. svetovej vojny, v roku 1913, liptovské evanjelické cirkevné zbory vizitoval biskup Henrich Geduly. Dňa 29. mája navštívil biskup aj cirkevný zbor v Liptovskom Jáne a dcérocirkvi v Podturni, Uhorskej Vsi a Závažnej Porube. V sprievode funkcionárov cirkvi a obcí bol aj vtedajší richtár Podturne Michal Vozárik – Macek, zároveň aj kurátorom podturnianskej filie. Už niekoľko mesiacov pred návštevou biskupa sa cirkev dôkladne pripravovala. V rámci týchto príprav sa na podnet Michala Vozárika pričínili aj obyvatelia Podturne. Obec darovala biely štrk na chodníky do jánskej farskej záhrady a zadarmo ho doviezli z Podturne obyvatelia: Michal Vozárik – Macek, Ján Šmíhovský, Ján Vozárik a Andrej Chudovský. Mnohí cirkevníci a cirkevníčky sa potom pričínili aj ručnou prácou pri zveľadovaní okolia fary, kostola v Jáne a stavbe troch slávobrán (jedna stála pri vchode do obce, druhá pri vchode do farského dvora a tretia pri vchode do kaštiela inšpektora cirkvi Jozefa Szentiványiho - Gemerského.

V roku 1913 si Školský inšpektorát v Liptovskom Mikuláši pre účely posúdenia žiadosti urobil štatistiku obyvateľstva a predpoklady pre umiestnenie školy v obci. Podtureň mala v tom čase 532 obyvateľov. Z toho bolo 96 katolíkov, 384 evanjelikov a 52 židov. K maďarskej národnosti sa hlásilo 26 obyvateľov, Slovákov bolo 492 a 12 obyvateľov malo zemiansky pôvod. V tomto roku Podtureň splnila predpoklady na zriadenie školy, ostávalo len doriešiť otázku miesta pre novostavbu školy.

1914

Potom čo 28. júna 1914 v Sarajeve zasiahla guľka vraha následníka trónu Františka Ferdinanda a jeho manželky, celosvetové udalosti dostali rýchly spád - vypukla 1. svetová vojna. Rakúsko - Uhorsko vypovedalo 28. júla 1914 Srbsku vojnu. Touto udalosťou sa začala strašná, krutá a ničivá vojna, ktorá mala predovšetkým pre Európu nekonečné následky. Vypovedanie vojny Srbsku vyvolalo reťazovú reakciu a do vojny vstúpilo postupne viac ako 30 štátov s niečo vyše 1,5 miliardou obyvateľstva. Vlaky dňom i nocou odvážali transporty vojakov na srbský front.

V sobotu ráno, 1. augusta 1914, prišli na obecné úrady plagáty so správou o vypovedaní vojny Srbsku. Po prečítaní týchto plagátov nastal v obciach všeobecný rozruch, ktorý sa ešte znásobil po zverejnení vyhlášky o všeobecnej mobilizácii dňa 21. augusta 1914, podľa ktorej boli muži do 37. roku povinní okamžite nastúpiť vojenskú službu. Behom niekoľkých hodín museli opustiť svoje rodiny a blízkych. Vtedajšia

propaganda ich však utešovala prejavmi o rýchlej vojne a bleskovým návratom domov, k svojim rodinám. Rukujúci muži tomu čiastočne verili, pretože čiastočná mobilizácia bola vyhlásená aj v rokoch 1908 a 1912, pri balkánskych nepokojoch a vtedy sa vojaci rýchlo vrátili domov.

Muži z Liptova sa museli naručovať na veliteľstvo 67. pešieho pluku v Prešove alebo 9. honvédskeho pluku v Košiciach, prostredníctvom piatich obvodných doplnovacích veliteľstiev v Liptove (dva v Ružomberku, Partizánskej Lupči, L. Mikuláši a L. Hrádku) odkiaľ boli potom odvelení väčšinou na východný front. Viacerí muži však odmietli naručovať alebo sa neskôr na front nevrátili z dovolenky a tvorili tzv. Zelené kádre – vojakov skrývajúcich sa v okolitých horách. Obecný notársky úrad v Liptovskom Hrádku rozhodoval o rekvirovaní potravín a iných vecí pre armádu, udeľoval dennú podporu 85 halierov pre ženy, ktorých mužov odvelili na front. V tomto období na veľkostatkoch Šimona Ferenciho v Podturni pracovali za veľmi nízku mzdu aj deti. Pracovná doba nebola presne určená. Ľudia si často „prilepšovali“ zberom zbytkov poľnohospodárskych plodín na poli. Či už klasov po žatve, alebo prekopávaním poľa po vyzbieraní zemiakov. Často aj zo zamrznutých zemiakov sa pripravovali jednoduché jedlá na zasytenie.

Riachtárom bol v tom čase Michal Vozárik Štrbiankin (1867-1944). Bol veľmi vhodnou osobnosťou pre vtedajší život. Bol údajne prísny, dôsledný a snažil sa všetky problémy riešiť spravodlivo pri každodennom zápase s biedou.

1916

Aby bola aspoň ako tak zabezpečená výživa vidieka, bol v zázemí poskytovaný vyživovací príspevok v sume 30 korún mesačne. Na výpomoc do jednotlivých domácností boli od roku 1916 pridelení zajatci. V tomto roku sa začali prejavovať aj prvé negatívne dôsledky vojny vo forme zdražovania a akútneho nedostatku potravín, začalo sa rekvirovanie obilia, zaviedol sa lístkový systém. Ako dôsledok tohto všetkého boli zavedené vojnové pôžičky.

Prehlbujúca sa vojnová potravinová kríza v zázemí, donútila vládu, aby nariadila povinné rekvirácie zvonov pre vojnovú výrobu v roku 1916 a rekvirácie obilia, múky, krmovín aj dobytka v roku 1918. Aj zo zvonice v Podturni bol v roku 1916 odobratý zvon. V posledných vojnových rokoch chýbalo v domácnostiach skoro všetko: tuk, petrolej, cukor, mydlo, ryža, káva. Pre nedostatok petroleja sa svietilo karbidom v podomácky zhotovených kahancoch. Ceny bežných potravín stúpili v rokoch 1914-1918 viac ako 20-násobne. Odpor voči monarchii rástol zo dňa na deň. Za hranicami v štátoch Dohody: Rusku, Taliansku, Francúzsku a USA sa formovali československé légie a pripravoval sa vznik nového československého štátu. Z Podturne do légii vstúpili Michal Macek, Michal Murín a Ján Hollý.

1917

Nakoniec väčšina pôvodného rodového majetku prešla do vlastníctva Mikuláša Justha, syna Alberty Pottornyayovej z prvého manželstva. Takýmto delením bol majetok rozdelený na dve časti, na vitálišovskú a juštovskú časť. V roku 1917 bola rozpredaná časť vitálišovského majetku jamníčanom - „vitálišovskuo“ a v rámci prvej pozemkovej reformy v roku 1919, keď sa delili aj veľkostatky v Podturni, obyvatelia Podturne a Jamníka získali časť svojich nehnuteľností odkúpou juštovského majetku - „juštovskuo“.

1918

Povoynové pomery boli veľmi kruté. Nastala núdza o všetky druhy potravín, a taktiež o liehoviny a tabak. Mäso nebolo možné vôbec kúpiť. Cukor bol rozdeľovaný prídellovo – 1 kg na mesiac. Toto však nepostačovalo, preto ľudia sladili medom. Za maximálne ceny stanovené úradmi bolo v obchodoch možné dostať len veľmi málo. Z tej doby sú pozoruhodné najmä niektoré ceny: 1 q vápna – 8 korún, 1000 tehál - 60 korún, 1000 škridiel - 110 korún, ročné žriebä - 1300 korún. Najlepšie sa však obchodovalo výmenným spôsobom: za 1 l petroleja – 1 l mlieka, 10 kg múky – podrážky na topánky a iné. Ľudia chodili po petrolej tajne do Poľska a zaň si potom vymieňali iné veci.

V rokoch 1918 a 1919 sa muži, ktorí ostali nažive, vracali do svojich domovov. Legionári z Ruska sa do vlasti vrátili po strastiplnej ceste naprieč celým Ruskom, alebo po mori, až v rokoch 1920-1921. Niektoré rodiny však márne čakali na svojich živiteľov, aj napriek tomu, že nedostali oficiálne úradné oznámenie o úmrtí. Väčšina mužov padlých v druhej polovici vojny ostala nezvestnými. V rokoch 1919 - 1927 mali preto krajské sudy plné ruky práce s vyhlásovaním nezvestných za mŕtvych, aby vdovy a rodiny po padlých mohli dostávať aspoň skromnú podporu od Úradu pre válečných poškodenecov v Bratislave a vlastnícky si vysporiadať pôdu.

Z Podturne padlo na bojiskách prvej svetovej vojny 9 mužov: Jozef Šefranka (v roku 1914 v nemocnici v Bécsi), Karol Jurkovič (v roku 1916 na ukrajinskom bojisku pri dedinke Roztoky), Martin Mrnčo (nezvestný, padol asi v roku 1916 v Rusku), Ján Hušťák (nezvestný, padol asi v roku 1917 v Rusku), Matej Mrnčo (nezvestný, zahynul v ruskom zajatí), Pavel Papaj (nezvestný, padol asi v roku 1918 v Rusku), Ondrej Chudovský (nezvestný, padol asi v roku 1916 v Rusku), Vendelín Devečka (padol v roku 1915 pri Nadolanoch v Rusku) a Matej Vejo (zahynul na neznámom mieste). Okrem nich sa zúčastnili vojnových operácií aj nasledujúci obyvatelia Podturne: Michal Macek, Ondrej Jariabek, Michal Vozárik st., Michal Vozárik ml., Ján Šmihovský, Peter Lenko, Michal Forgáč, Ondrej Petrovský, Ján Čajka, Peter Žiaran, Ján Cvik, Ján Vozárik z míru a iní. V československých légiách bojovali: Michal Macek, Michal Murín a Ján Hollý.

1919

V roku 1919 bola v Podturni zriadená prvá škola. Pretože okrem evanjelikov žili v Podturni aj katolíci, prípadne židia, zástupcovia Školského inšpektorátu v Liptovskom Mikuláši navrhovali, aby bola v obci zriadená štátna ľudová škola.

V roku 1919 obec požiadala Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska v Bratislave o zriadenie štátnej školy. Žiadosti bolo vyhovené rozhodnutím Ministerstva školstva a národnej osvety v Bratislave číslo 39.029/1920 zo dňa 24. augusta 1920. Vyučovanie sa mohlo začať od septembra 1920. Ale vyučovanie sa už začalo v školskom roku 1919/1920. Najprv sa učilo v prenajatých priestoroch domu Márie Mičudovej. Ročný poplatok za prenájom bol 500 korún.

1920

Po roku 1918 sa v Podturni naplno rozbehol aj kultúrny a spolkový život. V roku 1920 boli položené základy obecnej knižnice, ktorá sa mala stať prameňom poznania obyvateľov obce.

Prvou učiteľkou sa stala Adela Majorošová z Liptovského Jána, dcéra evanjelického učiteľa Imricha Majoroša v Liptovskom Jáne. V Podturni učila dva roky. Ešte v roku 1920 sa na jej podnet škola presťahovala do priestorov Pálovskeho kaštieľa rodiny Pottornyayovcov. V časti budovy tu už bývali Forgáčovci. Budova patrila Huskovi, neskôr Valaštiakovi. Ani tieto priestory však nevyhovovali či už po stránke estetickej alebo po stránke zdravotnej. Boli predovšetkým vlhké a málo osvetlené denným svetlom. V školskom roku 1920/1921 sa začalo vyučovať 6. septembra so 44 žiakmi v malej nevyhovujúcej miestnosti. (Po asanovaní starého domu tu dnes stojí dom rodiny Michalíkovcov.)

1921

V roku 1921 vystriedala učiteľku Majorošovú ako dočasná učiteľka Eva Dančíková, rodáčka z Liptovskej Ondrašovej.

V roku 1921 v súvislosti s prvou pozemkovou reformou bola uzavretá medzi obyvateľmi Podturne a Mikulášom Justhom s manželkou Johannou rodenou Wattenwillovou kúpnopredajná zmluva na nehnuteľnosti zapísané v pozemkovej knihe obce Podtureň, vo vložke číslo 6. zmluvu schválil Pozemkový úrad v Prahe v roku 1924 a v tom istom roku bola zmluva aj pozemnoknižne prevedená na nových vlastníkov, obyvateľov Podturne. V rámci tej istej odkúpy uzavrelo s menovanými vlastníkmi zmluvu aj 54 obyvateľov susedného Jamníka. Nehnuteľnosti v tejto hromadnej odkúpe získané sa dodnes súborne nazývajú „juštouskuo“.

1922

V tomto roku kúpil pôdu a hospodárske stavby nájomca majetkov rodiny zemanov z Podturene Šimon Ferenci, rodák z Toporca spolu s manželkou Idou rodenou Pfefferovou. V priebehu nasledujúcich rokov tu vybudoval prosperujúci veľkostatok s liehovarom. Po získaní československého štátneho občianstva boli neskôr Ferenciovci prijatí aj do zväzku obce Podtureň. Obyvatelia Ferenciho volali „osvícený pán“ a počas krátkeho obdobia so získal ich dôveru. Neskôr zastával aj funkcie v obecnej samospráve.

V roku 1922 prebehla v obci dražba na prenájom tunajšieho poľovného revíru podľa ustanovení zákonného článku XX z roku 1883. Prihlásili sa štyria záujemcovia: Šimon Ferenci, Michal Vozárik, Macek, Artur Ferenci a Ferdinand Húska. S najväčšou navrhnutou sumou vo výške 1025 korún bol revír prenajatý Arturovi Ferencimu. Prenajímala sa poľovná plocha s výmerou 901 katastrálnych jutár na roky 1922-1928.

1923

Do roku 1923 bol richtárom obce Michal Forgáč. O funkciu richtára sa uchádzal aj v nasledujúcich volebných obdobiach.

Od roku 1923 obec používala pečiatku s kruhopisom „Obec Podtureň župa Podtatranská“ s vyobrazeným pluhom v strede pečatného poľa. Pôvodný obraz kostolíka z pečatidla používaného od konca 18. storočia do konca 19. storočia bol nahradený pluhom symbolizujúci prosperujúci veľkostatok v obci.

Od 20. decembra 1923 bola Eva Dančíková preložená do Štátnej ľudovej školy v Liptovskej Anne a v Podturni bola vymenovaná definitívna učiteľka Etela Nahálková, ktorá však vymenovanie neprijala. Preto Ministerstvo školstva a národnej osvety pridelo na miesto od 19. februára 1924 dočasnú učiteľku Alžbetu Fiťmovú, ktorá učila dovtedy v Kružlovej.

Podľa zachovaných dokumentov v obci staval rodinný dom a zadné stavby Michal Forgáč.

1924

V tomto roku sa stal starostom obce Ondrej Melicher, ktorý vystriedal Michala Forgáča.

Po vzniku štátnej školy začali miestni učitelia pôsobiť na obyvateľov obce aj svojou osvetovou činnosťou. Už 5. júna 1924 na ustanovujúcom zhromaždení bol založený Čitateľský spolok. Ustanovujúceho valného zhromaždenia sa zúčastnili okrem domácich aj hostia. Boli nimi riaditeľ Lesníckej školy v Liptovskom Hrádku Procházka a okresný sudca z Liptovského Hrádku Dr. Bohuslav Klíma. Iniciátorkou jeho založenia aj založenia ženského spolku Slovenskej evanjelickej jednoty bola učiteľka Alžbeta Fiťmová .

Pod jej vedením si potom členovia spolku zriadili vlastnú knižnicu a založili ochotnícky divadelný krúžok. Zaujímala sa aj o dejiny obce. Preložila a na stránky školskej kroniky zapísala výsledky archeologického prieskumu okolia obce Júliusa Neudecka z roku 1870. Učiteľka Mária Kussyová sa pri svojej práci riadila svojim myšlienkou: „Cieľom učiteľa je učiť a vychovávať. Je to povinnosť ťažká, ale krásna...“ V roku 1928 založila v škole Samovzdelávajúci krúžok dorastu Československého červeného kríža. Mária Kussyová bola v roku 1931 preložená na trojtriednu štátnu školu do Liptovskej Štiavnice.

V Podturni sa dejiny ochotníckej činnosti začali písať až od roku 1924, po vzniku Čitateľského spolku. Zachovali sa síce ústne informácie, že na začiatku 20. storočia sa pokúsil bližšie neznámu vlastnú hru nacvičiť vo svojom humne s hercami Michal Zlejší. V jeho humne sa údajne potom udiala aj premiéra tejto hry.

Prvé písomne doložené divadlo v Podturni bolo nacvičené pod režijným vedením učiteľky Alžbety Fitmovej. Divadelná premiéra prvej hry s názvom Dračí pazúr a jednej jednoaktovky sa uskutočnila 11. januára 1924. V tom istom roku učiteľka Fitmová nacvičila s ochotníkmi aj divadelnú hru Mlynár a jeho dieťa.

1927

V roku 1927 hostinec aj s obchodom odkúpil bývalý krčmár z Jamníka Izidor Hozelitz. Bol synom starého Bernáta Hozelitza, ktorý bol tiež krčmárom v Jamníku a obyvatelia ho pre jeho telesnú vadu (napádal na jednu nohu) prezývali „Kopytko-tojáš“. V medzivojnovom období slúžili priestory hostinca na predstavenia divadelných ochotníkov z Podturne.

Od decembra 1927, po odchode Alžbety Fitmovej do školy v Kráľovej Lehote, prišla do Podturne Mária Kussyová, dočasná učiteľka v Krajnom. V tomto období počet žiakov školy v Podturni poklesol, pretože katolícke deti chodili do Rímsko-katolíckej školy v Liptovskom Jáne.

1928-1929

V roku 1928 žiaci štátnej školy založili organizáciu dorastu Československého červeného kríža v Podturni.

V roku 1928 sa dal dobrovoľný hasičský zbor preregistrovať na Krajinskom úrade v Bratislave v súvislosti so vznikom nových stanov. Od roku 1928 bol veliteľom hasičov starosta Ondrej Melicher. V období jeho vedenia boli kúpené pre členov zboru blúzy, remenné čiapky a nové hadice. Na ich nákup prispela zo svojich prostriedkov aj obec. Hasiči boli v tomto období jediným spolkom v obci, ktorý v tom čase riadne rozvíjal svoju činnosť. Oproti okolitým obciam, kde už naplno fungovali rôzne spolky to bolo veľmi málo.

V roku 1929 si postavili v obci domy Ján Zlejší a Ján Vozárik, dielňu si v Podturni postavil Eduard Dobák,

1930

Po zániku župného zriadenia v roku 1928 obec začala od roku 1931 používať novú obecnú pečiatku bez pečatného znaku s kruhopolisom: „Krajina Slovenská Okres: Lipt. Sv. Mikuláš“ a nápisom „Obec Podtúreň“ uprostred pečatného poľa.

V roku 1930 stavali Jána a Rozália Macekovi, Ján Šmihovský, Šimon Ferenci, Ján Kitta, Michal Kondor

1931

V roku 1931 sa rozhodnutím Ministerstva školstva a národnej osvety stal správcom a učiteľom školy Michal Sochor, ktorý pred tým pôsobil ako učiteľ vo Vavrišove. Pisateľka obecnej kroniky a bývalá učiteľka p. Ružena Jariabeková zaznamenala vzácne slová tohto učiteľa, ktoré sú zároveň mottom jeho pôsobenia: „Škola je ako kozúbok v rodine a z nej má vždy svietiť plamienok osvety“. Bol prvým a hlavným iniciátorom stavby novej budovy školy. Všetok svoj voľný čas venoval žiakom. Učil ich najmä ovocinárstvu. Viedol aj divadelný krúžok dospelých. Zo ziskov z predstavení zariadil kúpu kulis pre ochotníkov. Usilovne zbieral a zapisoval ľudové rozprávky.

V tomto roku sa stal richtárom Peter Forgáč – Dumko. V období jeho pôsobenia sa definitívne rozhodlo o stavbe budovy školy v obci. Prejednávala sa prípadná elektrifikácia obce, ale kvôli rozhodnutiu o stavbe školy sa chudobná obec nemohla pustiť aj do druhej finančne náročnej akcie naraz.

V roku stavali 1931 Ondrej Janovčík, Ján Forgáč Zlejší, Gustáv Čajka, Michal Janovčík, Eduard Dobák, Peter Forgáč.

1932

V rokoch 1933-1936 bol učiteľom-správcom Vojtech Černota, ktorý nastúpil do školy v Podturni už v roku 1932 na novozriadenú druhú učiteľskú stanicu. Zriadenie druhej triedy a druhého učiteľského miesta sa vyžiadalo zvýšený počet detí v obvode školy. O súhlas k tomuto požiadal v roku 1932 Michal Sochor a Ministerstvo školstva a národnej osvety žiadosti vyhovel rozhodnutím číslo 63.750/I-1932 z 23. septembra 1932. Po jej zriadení bolo však pre nedostatok priestorov začaté striedavé vyučovanie.

Čitateľský spolok v Podturni po roku 1925 zanikol. Bol obnovený až na valnom zhromaždení 17. marca 1932, ktoré viedol Peter Forgáč a zúčastnilo sa na ňom 57 zakladajúcich členov, obyvateľov obce. Zhromaždenie prijalo navrhované stanovy a zvolilo výbor v zložení : Michal Sochor, predseda, Gustáv Šmihovský, podpredseda, Jozef Vozárik, pokladník, Viliam Jariabek, tajomník, Ján Straka, účtovník,

Michal Forgáč-Madluš, knihovník, Želmíra Vozáriková, knihovníčka a hospodári Michal Kitta a Mária Slabejová. V tomto roku učiteľ Michal Sochor nacvičil s podturňanskou mládežou dve divadelné predstavenia *Márnotratný syn* a *Kamenný chodníček*. Zo zisku z týchto predstavení boli potom kúpené kulisy vyrobené v Divadelných dielňach v Martine.

V roku 1932 začali v obci stavať Zuzana Maceková, Zuzana a Emília Vozáriková,

1933

Vojtech Černota sa v mnohom zaslúžil o rozvoj podturňanskej školy a aj o stavbu školskej budovy. Už v roku 1930 žiadalo obecné zastupiteľstvo Okresný úrad v Liptovskom Mikuláši, aby vyslal komisiu, ktorá by rozhodla o výstavbe školy. Navrhovala, aby sa pre potreby vyučovania odkúpil a prestaval Pálovský kaštieľ, kde školy sídlila. Keďže nedošlo k dohode medzi vlastníkmi kaštieľa a obce, zastupiteľstvo rozhodlo, že sa bude snažiť o stavbu novej budovy. Po dlhých rokovaníach o umiestnení školy, odkúpe pozemku na parcelách 39/3, 39/11 a 39/12 a vyhotovení projektov Arch. Ing. J. Bednárikom zo Žiliny v roku 1933 sa konečne začalo s prípravou materiálu na stavbu. Rozpočet na stavbu vypracoval Peter Lubelan z Liptovského Hrádku. Celkový finančný náklad na stavbu mal byť 264.905 korún. Štát mal uhradiť 180 tisíc korún, krajský príspevok bol 21.500 korún a obec uhradila 45.175 korún. Obyvatelia sa prostredníctvom obecného úradu zaviazali odpracovať na stavbe bez nároku na mzdu 480 hodín v hodnote 7680 korún. Všetky spomínané náklady doplnila aj finančná zbierka obyvateľov vo výške 4950,-Kč. Minister školstva Ivan Dérer pri návšteve Ružomberka prisľúbil delegácii z Podturne až 50 % štátnu podporu na stavbu školy. Napriek všetkým podporným akciám sa stavbu školy nepodarilo zaradiť do školského roku 1933/1934.

Obyvatelia Podturne však usilovne zvažovali potrebný stavebný materiál na začatie stavby. Stavebné povolenie na stavbu dvojtriednej školy a učiteľského bytu vydal Okresný úrad v Liptovskom Mikuláši dňa 17. júna 1935 pod číslom 11.920/1935 adm. Po tom čo bola pridelená štátna podpora, na stavbe sa začalo pracovať 15. júna 1935. Budova vyrástla veľmi rýchlo najmä vďaka dostatku financií a šikovným rukám odhodlaných obyvateľov Podturne. Odborné práce boli zadané firme arch. Alojz Vorlíček z Ružomberka. Štátny stavebný dozor vykonával Ing. Ján Hrdý, prednosta stavebného oddelenia Okresného úradu v Liptovskom Mikuláši. Dokončená novostavba pozostávala z prízemí a jedného poschodia. Prízemie tvorila jedna učebňa, šatňa a príslušenstvo spolu so školským bytom, ktorého tvorili dve izby, kuchyňa, predsieň a kúpeľňa. Na poschodí bola druhá učebňa, kabinet a šatňa s chodbou. Aj keď užívacie povolenie vydal Okresný úrad v Liptovskom Mikuláši 31. októbra 1935 pod číslom 21.440/1935 adm., stavba nebola schopná používania, a bolo treba odstrániť množstvo závad. Okrem iného bolo nutné na školskom dvore vykopať studňu na pitnú vodu a prikúpiť pozemok na zriadenie učiteľskej záhrady a letnej plochy na cvičenie. Po dokončení budovy bola jedna trieda zariadená starým nábytkom, lavice do druhej triedy boli

požičané zo štátnej školy v Liptovskom Mikuláši. Nová tretia bola zariadená novými lavicami z príspevkov rodičovského združenia, obce, správy školy i zo zbierky obyvateľov Podturne. Slávnostné otvorenie školy sa uskutočnilo 3. novembra 1935. Otvoreniu školy predchádzal incident obyvateľov obce s učiteľom-správcom kvôli pozvaniu spevokolu z Liptovského Hrádku, ktorý mal účinkovať na slávnostnom otvorení. Pod tlakom verejnej mienky a vyhrážok učiteľ účinkovanie spevokolu odvolal. Vyučovanie v nových priestoroch sa začalo 4. novembra 1935. Aj napriek tomu, že v malotriednej škole v Podturni sa v tom čase učilo 40-80 žiakov, škola dosahovala veľmi dobré výsledky. Učiteľ Černota na stránkach školskej kroniky napísal: „Vtedajší žiaci boli veľmi úslužní, svedomití a pilní. Dochádzka bola na tie pomery dobrá. Rodičia ospravedľňovali absenciu žiakov. V škole pracoval spevácky a dramatický krúžok.“

V rámci pôsobenia učiteľa Vojtecha Černotu sa v roku 1933 začalo s nacvičovaním hier aj so školskou mládežou. Neskôr nacvičovali pod režijným vedením učiteľky Zuzany Ballovej a Ondreja Ďuriša. Niekoľkokrát žiaci podturnianskej školy zožali úspech nielen v obci ale aj mimo nej. Okrem nich divadelnú činnosť vyvíjali aj iné spolky úspešne pôsobiace v obci: miestny odbor Matice slovenskej, Slovenská evanjelická jednota. Nacvičovalo sa v priestoroch starého kaštieľa, Pálovského kaštieľa i súkromných domoch. Premiéry sa potom uskutočňovali v starom hostinci Pod Velínkom. Po postavení novej školy sa nacvičovalo v jej priestoroch až do výstavby kultúrneho domu. Nacvičovalo a hralo sa na improvizovanom javisku s doma vyrobenými kulisami s lavíc, rozličných kusov dreva a obrusov či plachiet. Herci nacvičovali a hrali pri svetle petrolejových lúčok a miestnosť vykurovali drevom doneseným z vlastných zásob. Najväčší úspech s prácou s ochotníkmi dosiahol učiteľ Ján Böhmer. V priebehu roka bolo nacvičených a odohraných aj tri alebo štyri divadelné predstavenia. V roku 1933 sa pod režijným vedením učiteľa Michala Sochora odohrali hry Hrob lásky, Pánik a Matka. Pod režijnou taktovkou Jána Straku boli odohrané hry V zápasoch a Mátoha.

V roku 1933 stávali Karol Koreň, Michal Juráš, Peter Cvik, Michal Forgáč, Mária Šmihovská, Adam Báthory.

1934

Obec sa v roku 1934 prihlásila do školského obvodu zriaďujúcej sa Ľudovej hospodárskej školy v Liptovskom Hrádku a zaviazala sa prispievať na vecný náklad školy. Do školského výboru bol zvolený za obec starosta Peter Forgáč.

Divadelná činnosť v obci bola bohatá aj v tomto roku. Pod vedením učiteľa Vojtecha Černotu boli odohraté divadelné hry Pravda víťazí a Strašidlo. Pod vedením Zuzany Ballovej hra Volby. Všetky hry boli predvedené pod hlavičkou miestneho Čitateľského spolku.

V roku 1934 stávali v obci Ján Bryndza, Ján Zlejší, Jozef Krajčuška, Michal Murín a Ondrej Jariabek.

1935

Na zasadnutiach obecnej rady a finančnej komisie Šimon Ferenci a jeho spoločníci niekoľkokrát žiadali, aby boli uvoľnené prostriedky na regulácie Belej a Váhu, ktoré ohrozovali pravidelne ich majetky. Zástupcovia obce však túto žiadosť z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov zamietli. V roku 1935 začal v Podturni stavať Ján Vozárik. O iných stavbách sa v tomto roku doklady nezmieňujú.

Obec sa v roku 1935 rozhodla začať stavbu hospodárskej budovy pre miestnu štátnu školu. Stavba bola zadaná firme arch. Alojza Vorlíčka. Zároveň sa mal celý areál školy oplotiť a do potoka pred školou sa mali položiť betónové rúry s priemerom 60 cm. Obec na túto akciu dostala krajskú podporu vo výške 50 tisíc korún. Práce na stavbe vykonávali obyvatelia. Každý kto mal k dispozícii povoz musel doviezť 10 m³ stavebného materiálu alebo zaplatiť protihodnotu 110 korún. Každá rodina musela odrobiť na stavbe 3 dni alebo zaplatiť protihodnotu 48 korún. Obec si však zakrátko na chýbajúci materiál vybavila pôžičku vo výške 25 tisíc korún v Zemskej banke, filiálke v Bratislave so splatnosťou 20 rokov.

Podľa písomných dokladov v roku 1935 ochotníci odohrali pod taktovkou Zuzany Ballovej a hlavičkou čitateľského spolku tri hry: Za živa mŕtvi manželia, Dve živé spony a Kruplety.

Klimaticky bol rok 1935 dobrým rokom a aj úroda bola dobrá. Najmä zemiakov sa urodilo toľko, že ľudia si na podobnú dobrú úrodu dovtedy nepamätali. V iných krajoch Slovenska však zemiaky neboli, preto aj cena bola pre pestovateľov celkom výhodná – 26-30 korún za 1 q.

1936

Na začiatku roku veľmi rýchlo prišla jar. Otepľovať sa začalo už koncom februára a zakrátko nebolo po snehu ani pamiatky. Pred Veľkou nocou gazdovia už mali posiate. Leto bolo potom teplé a slnečné. Úroda obilnín bola veľmi dobrá, ale oproti minulému roku bolo menej zemiakov. Zima prišla skoro, napadlo veľa snehu, takže ľudia nakoniec posledné zemiaky vykopávali spod snehovej prikrývky.

Pod režijným vedením Vojtecha Černotu boli odohrané v roku 1936 hry Mánotratný syn a Starý zalúbenec. Mladý a ambiciózný učiteľ Vojtech Černota bol katolíckeho vierovyznania a nedokázal celkom prejaviť náboženskú toleranciu v skoro čisto evanjelickej obci ako bola Podtureň. V roku 1936 po jeho odchode na vlastnú žiadosť do Liptovského Hrádku nastúpil na miesto riaditeľa školy Ján Böhmer.

Učiteľ Ján Böhmer bol aktívnym a láskavým učiteľom. Venoval sa práci v Čitateľskom spolku, cirkevných spolkoch, bol predsedom miestnej organizácie Matice slovenskej. So svojou manželkou Annou našťudoval s ochotníkmi sedem divadelných hier na vynikajúcej umeleckej úrovni. Bol aktívny aj pri stavbe kultúrneho domu. Jeho aktivita a popularita prilákala do Podturne aj redaktora matičného časopisu Slovensko a

tajomníka Matice slovenskej J. Stefánika, ktorý na stránkach časopisu napísal o ňom a o jeho aktívnej práci.

V roku 1936 bola obec podľa zákonného článku 233/1935 pričlenená k školskému obvodu Štátnej meštianskej školy v Liptovskom Hrádku. Na chod školy musela prispievať. Výška príspevku mala byť určená dodatočne podľa výpočtu podielu z priamych daní.

V tomto roku bola dokončená a skolaudovaná stavba štátnej školy a staval v obci začali stavať: Michal Murín, Ondrej Petrovský, Peter Mlynarčík, Jozefína Romančíková, Ján Kondor.

1937

Rok 1937 sa začal tuhou zimou a fujavicami. Zima bola taká tuhá, že všetky oziminy na poliach vymrzli, a preto na jar museli gazdovia polia nanovo preorať a siali tam jačmeň a ovos. Koncom leta však bolo veľmi veľa lesných plodov – čučoriedok a brusníc. Cena za 1 kg čučoriedok bola 50 halierov a za 1 kg brusníc 1 korunu 20 halierov.

V 30-tych rokoch bola opäť oživená divadelná činnosť, ktorá však spolu s inými kultúrnymi aktivitami neustále narážala na nedostatok vhodných priestorov. Prvé myšlienky na postavenie kultúrneho domu sú zaznamenané už v roku 1936. V nasledujúcom roku sa stali realitou, keď bola založená finančná základina na stavbu kultúrneho domu v Podturni. Prvým príjmom základiny bol zisk z divadelného predstavenia Čitateľského spolku 26. decembra 1937.

V tomto roku boli pod režijným vedením učiteľa Ondreja Ďuriša nacvičené a odohrané hry Krutohlavci, Slovenská sirota, Jožko Púčík a jeho kariéra a Starý rok pred súdom.

1938

Rok 1938 bol veľmi bohatý na dejinné udalosti. V máji sa uskutočnili voľby do zastupiteľstiev obcí. Petra Forgáča vo funkcii starostu nahradil vo funkcii Ondrej Jariabek.

Členovia Čitateľského spolku listom na jar 1938 požiadali obec, aby finančne na stavbu kultúrneho domu tiež prispela. Finančná komisia obce navrhla z rozpočtu obce na rok 1939 prispieť 15 tisíc korún.

V roku 1938 sa uskutočnila verejná zbierka na stavbu a obyvatelia Podturne na verejnej schôdzi odhlasovali pôžičku vo výške 15 tisíc korún. Niektorí obyvatelia sami poskytli pôžičku pre Čitateľský spolok, aby sa mohlo začať so stavbou. Ján Čabaj 20 tisíc korún, Michal Macek 3.500 korún, učiteľ Ondrej Ďuriš 3.500 korún a učiteľ Ján Böhmer 13.500 korún. Pre zamýšľanú stavbu bol vybratý pozemok vtedajšieho starostu obce Petra Forgáča, ktorý predal záhradu s výmerou 550 m² za 5.500 korún. Ani nie za jeden týždeň, teda v rekordnom čase, vyhotovili murárski majstri Štefan Orfánus a Vladimír Juráš

z Liptovského Petra v januári 1938 projekty a rozpočty na stavbu. Keďže v tom období prispieval štát nemalo finančnou čiastkou na stavbu takzvaných jubilejných kultúrnych domov, bola aj stavba v Podturni nazvaná Jubilejný kultúrny dom. Stavba mala pozostávať zo šiestich miestností (čítareň, knižnica, sála, javisko, šatne, pokladňa) a predpokladané náklady projektanti vyčíslili na 210 tisíc korún. Stavebné povolenie vydal Okresný úrad v Liptovskom Mikuláši dňa 14. júna 1938 pod číslom 10.663/1938 adm. Stavebným dozorom mal byť Peter Krivos z Liptovského Hrádku. Materiál na stavbu začali miestni gazdovia navážať vlastnými povozmi už od 2. februára 1938. Prvý deň vozil údajne len Michal Vozárik mladší, ale v priebehu druhého dňa vozilo materiál už 8-9 povozov. Okrem štrky, skál sa vozila aj tehla, škridla, cement a drevo. Všetko sa ukladalo na okolité priestranstvá. Na kúpu materiálu sa využili pôžičky získané od uvedených osôb. Celá získaná finančná suma spolu s pôžičkou z Rolníckej vzájomnej pokladnice v Liptovskom Hrádku a darmi okolitých obcí Liptovský Ján, Liptovský Hrádok aj Podturne bola 43.392 korún.

Dňa 23. septembra sa uskutočnila všeobecná mobilizácia a krátko na to boli na základe Mníchovskej dohody zmenené hranice Československej republiky. Na zasadnutí snemu bola 6. októbra 1938 vyhlásená autonómia Slovenska. Do 15. decembra sa všetci naručkovaní muži v rámci septembrovej mobilizácie vrátili domov. Na 18. decembra boli vypísané voľby do Slovenského snemu a na 30. decembra zase sčítanie ľudu, ktoré uskutočnil miestny učiteľ Ján Böhmer.

Rok 1938 bol na divadelnú činnosť v obci tiež veľmi plodný. Pod taktovkou Ondreja Ďuriša bola predvedená hra *V službe* a pod taktovkou učiteľa Jána Böhmera boli odohraté hry *Rozmajrín* a *Agent v sukniach*,

V tomto období individuálna výstavba stagnovala, staval len Július Macek

1939

Podtureň patrila od vzniku Slovenského štátu medzi dediny, kde sa viackrát vyskytli problémy s protištátnou činnosťou. V noci z 18. na 19. januára 1939 bol na tunajšom starom hasičskom sklade vyvesený cyklostylovaný leták, vyzývajúci do boja proti ľudáckemu režimu a nemeckým fašistom. Plagát bol ráno zvesený a bolo začaté vyšetrovanie, no vinníka nenašli.

Už 7. marca 1939 okolo 50 ľudí začalo kopať ešte zamrznutú pôdu pre základy stavby. Po niekoľkých dňoch sa začalo s betónovaním základov. Murárske práce prebiehali tiež veľmi rýchlo. Denne tu pracovalo 30 – 50 ľudí. Za prácou mužov nezaostávali ani dievčatá či ženy. Stavba bola zakrytá 24. mája. Najťažšie bolo dokončovanie stavby pri akútnom nedostatku financií. Aj tu pomohli ďalšie dary a hlavne šikovné ruky domácich murárov či iných majstrov. Stavba bola úspešne dokončená a odovzdaná do užívania 31. decembra 1938, resp. 1. januára 1939 a dostala popisné číslo 92 (neskôr 26). Kolaudačná komisia stavbu

navštívila už v januári 1939 a na základe jej zistení Okresný úrad v Liptovskom Mikuláši 1. februára 1939 vydal pod číslom 24.609/1938 adm. užívacie povolenie na novostavbu jubilejného kultúrneho domu.

Pod vedením veliteľa Jána Janovčíka (Komára) v roku 1939 sa materiálne vybavenie zboru doplnilo o 60 metrov hadíc, 22 vychádzkových čiapok a iný materiál.

Po obsadení východnej hranice Slovenska maďarskou armádou bola 7. apríla 1939 nariadená čiastočná mobilizácia. Maďarská armáda chcela obsadiť Slovensko až po Poprad, ale rýchlo zmobilizované slovenské branné sily ich postup zastavili. Po prímerí, ktoré zastavili boje, bolo na medzinárodnom fóre rozhodnuté v prospech Maďarska a časť pohraničných oblastí bolo odstúpených Maďarsku. V auguste bola nariadená druhá mobilizácia a slovenskí vojaci sa po boku Nemecka zúčastnili na vojnovom ťažení proti Poľsku.

V Podturni, tak ako aj v iných obciach sa utvorila v roku 1939 Hlinkova garda ako bojový orgán Hlinkovej slovenskej ľudovej strany. Veliteľom gardy v Podturni bol Ján Janovčík - Komár a predsedom Ján Straka. Politickým komisárom obce bol vládou menovaný Michal Forgáč.

Pod vedením učiteľa Böhmera boli v roku 1939 odohraté divadelné hry Za slobodu národa, Mlynár a jeho dieťa a Equinokcia. V septembri 1939 bol Ján Böhmer preložený a na jeho miesto bol ustanovený učiteľ Koloman Bobák zo Štátnej ľudovej školy v Liptovskom Mikuláši. Na miesto Dariny Kontšekovej bola menovaná Mária Rátškayová zo Štátnej ľudovej školy v Likavke. Už 20. septembra bol však Ján Böhmer zaradený späť do Podturne a Koloman Bobák odišiel učiť do školy v Okoličnom.

V roku 1939 stávali v Podturni Ján a Michal Kitta, Ján Mlynarčík, Matej Vejo, Anton Šašinka, Ján a Vladimír Kováč a Ján Forgáč železničiar s manželkou.

Počasie v roku 1939 bolo mierne. Jar bola teplá a leto teplé a slnečné. Sneh napadol až 25. septembra. Krátko na to sa však roztopil a nastala pekná slnečná jeseň. Po jeseni však nastala krutá zima, akú obyvatelia Jamníka ešte nepamätali. Celé dni padal sneh a bol sprevádzaný silným vetrom.

1940

Začiatok roku 1940 bol veľmi krutý. Tuhá zima neustupovala. Silný severný vietor narobil na niektorých miestach 2 a viac metrové záveje. Ľudia nič iné nerobili, len odhadzovali sneh. Takáto krutá zima trvala až do polovice apríla. Dokonca aj v máji, keď rozkvitli stromy a všetko sa začalo zelenáť, začal padať sneh. Vyhladované lesné zvieratá prichádzali až do dediny.

Polnohospodárske práce sa začali koncom apríla. Veľká noc bola v znamení snehu. V máji polnohospodárske práce pokračovali, ale jún bol dosť chladný a bohatý na zrážky. Najvyššia teplota bola v júni nameraná 29. júna a to 25,2 °C a najnižšia 3. júna 1 °C. Daždivé počasie trvalo 16 dní. Celé leto bolo chladné a daždivé. Zdalo sa, že úroda ostane na poli, preto boli ľudia nútení kosiť obilie aj po daždi. Len čo zasvietilo slnko, obracali pokosené, ale márne. Niektorí začali vozit' aj mokré obilie do humien. Až na začiatku septembra prišlo lepšie počasie a pre zber úrody bolo veľmi priaznivé až do novembra. Úroda

bola veľmi slabá, zemiaky väčšinou pohnili na poli a čo nepohnilo v poli, pohnilo potom v pivniciach. Vydarila sa úroda zeleniny a lesných plodov. Zlý rok v poľnohospodárstve mal za následok zvýšenie cien základných potravín (1 kg soli – 2,40, 1 kg masla - 24 korún, 1 kg margarínu – 22,40, 1 kg kakaového holandského – 42 korún, 1 kg čokolády - 40 korún, 1 kg čaju – 150 korún, 1 kg papriky - 42 korún, 1 kg pšeničnej múky 3,50, 1 kg ražnej múky – 2,35, 1 kg chleba - 2,20 atď.)

Rudolf Forgáč sa na začiatku 40-tych rokov 20. storočia postavil pri novej štátnej ceste a novú budovu hostinca a obchodu s rozličným tovarom. Túto živnosť prevádzkoval až do znárodnenia, keď priestory prevádzkovalo spotrebne družstvo Jednota až do postavenia novej predajne v obci v roku 1956. Veľkostatkár Šimon Ferenci vyrábala nielen lieh, ktorý dodával najmä do rafinérie v Liptovskom Mikuláši, ale aj mlieko z vlastnej produkcie dodával po železnici do Ružomberka, Liptovského Mikuláša a Tatier. Liehovar bol prevádzkovaný až do roku 1954.

Od roku 1940 pôsobila v Podturni ilegálna protifašistická skupina. Jej členmi boli Adam Báthory, Ján Forgáč Mihok, Peter Juráš a Július Macek. Mládež svoje myšlienky vyjadrovala v čitateľskom spolku, ktorý, bol tak ako všetky iné spolky v roku 1939 rozpustený. Posledným predsedom spolku bol učiteľ štátnej ľudovej školy Ján Böhmer.

Aj počas vojnového obdobia ochotnícka divadelná činnosť Čitateľského spolku pokračovala. Pod taktovkou Jána Böhmera boli odohrané divadelné hry *Búrka v zátiší*, *Rozmajrín* a *Dedinský krutáň*.

V roku 1940 začal v obci stavať Peter Janovčík.

1941

Časť pôvodného rodového majetku Podturnianskorcov po prvej svetovej vojne kúpil bývalý prenájomca veľkostatku, Šimon Ferenci, rodák z Toporca, ktorý tu v priebehu niekoľkých rokoch vybudoval prosperujúci veľkostatok na celkovej výmere okolo 80 hektárov (orná pôda 123 katastrálnych jutár, lúky 25 katastrálnych jutár a pasienky 59 katastrálnych jutár) spolu s hospodárskym dvorom (v roku 1941 v hodnote 101 tisíc korún), liehovarom a rafinériou (v roku 1941 boli odhadnuté na 180 tisíc korún). Veľkostatok bol obrábaný rôznymi mechanizmami ako napríklad traktorom s pluhmi, používala sa mláčačka a žacie stroje. Na sklonku života Šimona Ferenciho bolo v maštaliach veľkostatku ustajnených 24 kráv, 2 plemenné býky, 4 voly, 4 jalovice, 5 koní, a 5 teliat. Tento majetok bol po jeho smrti 20. marca 1941, rozdelený na 8 častí medzi jeho deti a vnukov. Hospodáriť na otcovom majetku mal ostať najmladší syn Ladislav, ktorému však boli na základe protižidovských rasových zákonov majetky zhabané. Na väčšine pôvodného rodového majetku Podturnianskych vznikol takto v 40-tych rokoch 20. storočia vojenský veľkostatok, ktorý mal potraviny zabezpečovať vojenskú posádku v kasárňach s letiskom na Mokradi medzi Jamníkom a Liptovským Petrom. Po druhej svetovej vojne mala veľkostatok získať Štátna drevársko-piliarska, hájnícka a odborná hospodárska škola v Liptovskom Hrádku, ktorej zástupcovia však

radšej pre účely školského majetku vybrali skonfiškovaný majetok v Ráztočkách. Majetok bol až do roku 1945 vojenským správcom kapitánom Coplákom. Rozhodnutím zo dňa 4. apríla 1945 Okresný národný výbor v Liptovskom Hrádku vymenoval za dočasného správcu Ladislava Ferenciho, ktorému bol veľkostatok poštátnený definitívne v roku 1947.

Dňa 22. júna 1941 vypovedalo Slovensko vojnu Sovietskemu zväzu. Okamžite po tomto kroku nastalo povolávanie záložníkov do zbrane a bola vyhlásená branná pohotovosť štátu a nariadenie o úplnom zatemnení vo večerných hodinách. Aj z Podturne boli do zbrane povolaní záložníci..

Následkom vojnových udalostí bol na celom Slovensku zavedený prídela múky a na lístky nákup topánok. Bol zakázaný voľný nákup a predaj dobytku. Týmito transakciami bola poverená výlučne spoločnosť „SLOVOPOL“. Domáce zakáľáčky boli povolené iba prostredníctvom zakáľáčich listov, ktoré vystavoval príslušný notársky úrad.

Rok 1941 bol najplodnejším rokom v oblasti divadelnej ochotníckej činnosti v obci. Pod taktovkou učiteľa Jána Böhmera boli nacvičené a odohrané hry: Slovenská sirota, Tri vrecia zemiakov, Kamenný chodníček, Vojnarka, Náhražkový sňatok, Ženský zákon a Svedomie.

V roku 1941 bol na čelo obce menovaný vládou tzv. vládny komisár Michal Forgáč, ktorý v pôvodnej funkcii starostu obce vystriedal Ondreja Jariabeka. V tomto roku staval Michal Michalík, Michal Forgáč, Adam Nahálka a Ján Janovčík

1942

Rok 1942 sa začal veľkými mrazmi, ktoré na oziminách narobili veľké škody. Vymrzli aj iné plodiny. Zima trvala až do konca apríla a potom sa len pomaly otepľovalo. Jar a leto boli oproti zime veľmi teplé a príjemné. Starší ľudia sa nepamätali na také pekné teplé a suché leto. Veľmi málo pršalo. Preto bolo úroda obilnín a sena slabšia. Poľnohospodárske práce boli ukončené načas. PO skončení poľných prác bola nariadená mlatba. Na celom Slovensku sa muselo mlátiť mláťačkami, ku ktorým boli z okresného úradu pridelovaní komisári, dozerajúci na riadny chod mlatby a videli záznamy o množstve vymláteneho obilia. Cepmi bolo povolené mlátiť len žitné snopy uviazané na „povriesla“. Počet takýchto snopov určoval príslušný notársky úrad. Úrady stanovovali ceny na výkup obilia a zemiakov. Tí, ktorí zemiaky nepestovali, dostali na ne lístky. Za tieto si ich kúpovali u roľníkov. Úradne bolo nariadené aj odvádzanie slaniny z každej zabitej ošipanej. Ku koncu roka 1942 sa na lístky prideloval aj petrolej.

Na základe zákona 308/1940 Sl. z. bola v roku 1942 škola v Podturni „pocirkevnená“ a premenovaná na Evanjelickú ľudovú školu v Podturni. Vojnové roky zasiahli aj do vyučovacieho procesu školy. Na následky personálnych zmien sa v školskom roku 1938/1939 skoro mesiac vôbec nevyučovalo. V školskom roku 1942/1943 sa mesiac nevyučovalo z dôvodu nedostatku kuriva. Ján Böhmer bol náhle v roku 1942 preložený do Piešťan. Škola ostala bez riaditeľa a Školský inšpektorátov Liptovskom Mikuláši poveril

vedením školy Katarínu Michalcovú. Na voľné miesto riaditeľa sa prihlásil Jozef Priechodský, ktorý viac ako 15 rokov dovtedy učil v škole v Liptovskej Sielnici. Ministerstvo školstva a národnej osvety jeho žiadosti vyhovel a menovalo ho riaditeľom školy v Podturni.

V rokoch 1942-1946 boli správcami školy krátko Ján Hološ a Ján Priechodský. Pôsobenie Jozefa Priechodského bolo neľahké, pretože obyvatelia nútený odchod učiteľa Böhmera považovali za krivdu. Preto sa snažil svojho predchodcu nahradiť čo najlepšie. Pracoval aktívne vo všetkých cirkevných organizáciách a spolkoch. Veľa času venoval nácviku zborového spevu a ochotníckemu divadlu.

Už v januári 1942 sa začali prvé nezhody s miestnou organizáciou Hlinkovej slovenskej ľudovej strany na čele s jej predsedom Jánom Strakom, bývalým členom Čitateľského spolku, ktorý označil najmä divadelné predstavenia spolku za protištátne orientované. V nasledujúcom krátkom období sa pod hlavičkou Čitateľského spolku odohralo len jedno predstavenie a dve sa odohrali pod hlavičkou miestnej organizácie Matice slovenskej.

Niekoľkoročné úspechy spolku sa skončili v roku 1942, keď členovia Čitateľského spolku odmietli pripraviť kultúrny program v rámci osláv narodenín vodcu Adolfa Hitlera. Spolok bol úradne rozpustený a učiteľ Ján Böhmer bol preložený na iné miesto. Činnosť spolku bola ukončená slávnostnou rozlúčkovou schôdzou 30. augusta 1942, kde predseda poďakoval členom za ohromné úsilie pri stavbe kultúrneho domu, divadelnej a inej činnosti a rozlúčil sa so všetkými členmi. Za obrovský kus práce a pozdvihnutie kultúrneho povedomia obce učiteľovi Jánovi Böhmerovi poďakoval Ondrej Jariabek.

Nástupcovi učiteľa Böhmera sa len ťažko darilo zmieriňovať spory medzi členmi Hlinkovej slovenskej ľudovej strany a evanjelickou mládežou. Preto pre účely nacvičovania divadiel a osvetovú činnosť založil miestnu osvetovú komisiu, ktorá mala združovať činnosť obidvoch prúdov. Pod jeho režijným vedením sa ochotníci v roku 1942 so 4. dejstvom hry Terézie Vansovej *Svedomie*, umiestnili na okresných divadelných závodoch v Liptovskom Mikuláši spomedzi pokročilých dedinských divadelných krúžkov na druhom mieste za Združením evanjelickej mládeže z Ilanova. V nasledujúcom roku svoj úspech znovu zopakovali, ale pod hlavičkou Miestnej osvetovej komisie na okresnej prehliadke so 4. dejstvom hry bratov Mrštíkovcov *Maryša*. Na takéto divadelné predstavenia sa potom do Podturne schádzalo obecnstvo s celého horného Liptova.

Aj keď obec mala už v roku 1942 schválené rozpočty a plány na elektrifikáciu, pre vojnové udalosti sa celá akcia neuskutočnila, navyše spisy sa počas frontových operácií stratili.

V tomto období sa už aj v Podturni objavujú prvé politické perzekúcie. Aj na podnet miestneho vedenia Hlinkovej gardy bol v roku 1942 z funkcie učiteľa - správcu školy odvolaný Ján Böhmer. Prenasledovaný bol aj ilegálny pracovník Michal Macek, strážca železničnej trate, ktorý bol pre svoje postoje služobne premiestnený do iného okresu.

Konfiškácie židovského majetku sa dotkli aj Podturne, pretože majetok Šimona Ferenciho v Podturni nebol veľkosťou zanedbateľný. Na obrovskej výmere poľnohospodárskej pôdy a ľudského potenciálu bol vytvorený

vojenský veľkostatok. S jeho hospodárskym potenciálom vo svojich plánoch na výstavbu neďalekých kasární na Mokradi pri Liptovskom Petre počítal aj generál Ferdinand Čatloš. Na majetkoch boli neskôr umiestnené pracovné prápory Židov povolaných do vojenskej služby. Rodine Šimona Ferenciho boli zhabané aj všetky domy s príslušenstvom a na bývanie im bol pridelený byt v novopostavenej štátnej bytovke v Podturni.

V roku 1942 v obci stavali Ľudovít a Ján Vozárik a Peter Mlynarčík.

1943

Rok 1943 sa začal miernou zimou. Snehu bolo len veľmi málo a aj ten na konci februára po dažďoch zmizol. Až prvého apríla začal opäť padať sneh. V polovici apríla začala jar s výdatnými dažďami. Leto bolo suché a horúce. Na konci augusta sa teploty vyšplhali až na 35 °C. Aj jeseň bola teplá. Trvalejšie pršalo až v novembri. Následkom takéhoto počasia dozrelo skôr aj obilie a žatva sa začala už koncom júla. Sena bol nedostatok. Najviac sa urodilo žita a jarcu. Zemiakov a lesných plodov bolo veľmi málo. Aj tohto roku sa mlátilo obilie v prítomnosti komisárov.

V roku 1943 odišla učiteľka druhej triedy Katarína Michalcová do Liptovských Kľačian a na jej miesto prišiel Ondrej Duriš. V Podturni už učil v rokoch 1937-1938 a 1943-1945.

V roku 1943 staval Peter Žiaran, Gustáv Žiaran, Pavol Kitta, Adam Blišťan, Ján Šmihovský a Ján Lenko. Jozef Priehodský režíroval v tomto roku hru Papagona a opäť hru Maryša.

1944

V máji 1944 boli vypracované plány a obec požiadala Okresný úrad v Liptovskom Mikuláši o povolenie stavby hasičského skladiska. O stavbu skladu sa pričínil najmä vtedajší notár Ján Kiszely spolu s vtedajším vládnym komisárom Michalom Forgáčom a veliteľom hasičského zboru Jánom Janovčíkom. Podujímateľom stavby mal byť Ján Jezný u Nemešov z Liptovského Jána. Novú zbrojnicu chceli postaviť na pozemku vedľa zvonice, ktorý v roku 1909 daroval zemepán Mikuláš Justh pre obec a tvoriaci sa hasičský zbor. V roku 1944 tu ešte stále stáli drevená veža a skladisko, postavené zo zbierok obyvateľov obce v roku 1910. Problém bol v tom, že pozemok od roku 1909 až tri razy zmenil majiteľa. V roku 1932 ho darovali poslední majitelia evanjelickej cirkvi. Cirkev ani veriaci nechceli dovoliť na svojom pozemku vedľa zvonice postaviť hasičský sklad, preto sa zástupcovia obce rozhodli, že stavbu postaví na parcele číslo 558, ktorá dovtedy ležala ako mokrina ladam. Od Župného úradu v Ružomberku obec na stavbu dostala podporu 20 tisíc korún, pretože stará zbrojnica bola v dezolátnom stave a ohrozovala život obyvateľov obce. Stavbu skladiska povolil Okresný úrad v Liptovskom Mikuláši rozhodnutím číslo E-811-15/5-44 zo

dňa 9. apríla 1944. Nakoniec však celá naplánovaná akcia stroskotala na nevysporiadaných vlastníckych vzťahoch k pozemku. Až do skončenia vojny bola ručná striekačka uskladnená v drevenej garáži pri zvonici. Nový sklad s garážou pre striekačku sa začal stavať až po druhej svetovej vojne. Novým veliteľom sa po Jánovi Janovčíkovi (pri prechode frontu bol zatknutý príslušníkmi NKVD) stal Ján Vozárik Katík. Pôvodná ručná striekačka sa nachádza v zbierkach Liptovského múzea v Ružomberku.

Na podnet augustových udalostí roku 1944 sa aj v Podturni utvoril revolučný národný výbor na čele s Ondrejom Jariabekom, železničným strážcom vo výslužbe. Podpredsedom sa stal Michal Macek, tajomníkom Adam Báthory, pokladníkom Peter Juráš, pracovným referentom Ján Forgáč Zlejší a zásobovacím referentom Ján Bryndza. Ešte koncom augusta miestny revolučný národný výbor vypracoval plán prípadnej evakuácie obyvateľstva do Jánskej doliny.

Pre obyvateľov Podturne, ktorí sa prihlásili k povstaleckým oddielom v augustových dňoch bolo rozdelených 300 kusov rôznych strelných zbraní z miestneho veľkostatku. Odtiaľto boli odvezené aj potraviny a dobytok pre vojakov a partizánov v Jánskej doline. Do povstania sa v Podturni prihlásilo viacero obyvateľov. Z nich 39 aktívne bojovalo na povstaleckých frontoch alebo sa povstania zúčastňovalo aktívnou pomocou a zabezpečovaním tyľa. Boli to nasledujúci občania : Branislav Cvik, Vladimír Cvik, Ján Čajka, Peter Galšnajder, Ján Holý, Michal Hušták, Michal Ilavský, Gustáv Janovčík, Ján Janovčík, Michal Janovčík, Ján Kondor, Ján Lenko, František Lenko, Mikuláš Lenko, Ján Mlyнарčík, Ján Mrnčo, Pavol Slabej, Ján Šmihovský, Ladislav Šmihovský, Ľudovít Vozárik, Michal Vozárik - železničiar, Michal Vozárik - Gavalier, Štefan Vozárik, Michal Zlejší, Gustáv Žiaran, Peter Žiaran, Štefan Labaj, Pavol Kitta, Samuel Vozárik, Milan Macek, Elo Romančík, Milan Vozárik a Ladislav Jariabek. Mnohí z nich bojovali na povstaleckých bojiskách pri Margecanoch, Kežmarku, v partizánskych oddieloch operujúcich vo Vysokých i Nízkych Tatrách, na Donovaloch a v okolí Vrútok.

V roku 1940 sa v Podturni usadil Nemeц Herbert Hildebrandt s rodinou, ktorý si v dome Rudolfa Pethö zriadil pekáreň a piekol chlieb pre obyvateľov Podturne a okolitých dedín. Neskôr sa aj s pekárskou prevádzkou presídlil do Liptovského Jána. S touto osobou je zviazaná aj jedna z temných stránok povstania v Liptove, odohrávajúca sa v dňoch 1.- 5. septembra 1944. V týchto dňoch partizáni z Liptovského Jána zatkli tunajšieho rímsko-katolíckeho farára Rudolfa Schedu, mlynára Samuela Rotha, pekára Herberta Hildebrandta a nájomcu kúpeľov Ján Gregušku a odviezli do Liptovského Mikuláša, kde boli vypočúvaní a deportovaní do Partizánskej Lupče. Tu ich v Lupčianskej doline popravili partizáni, 10. decembra ich previezli do Partizánskej Lupče a 12. decembra ich pochovali v Liptovskom Jáne.

Rýchlo postupujúce nemecké jednotky nasadené na potlačenie povstania nútili povstalecké vojská ustupovať. V hrdínskomej boji pri obrane Vrútok, pri Priekope padol 9. septembra 1944 Bohuslav Hollý 22-ročný robotník z Podturne. Bojovalo sa aj v okolí Podturne. V bojoch tu padli štyria partizáni. Iba jeden z nich bol identifikovaný (Anton Hazucha z Lubele), ostatní ako neznámi boli pochovaní na miestnom cintoríne. Zo strachu pred postupujúcimi nemeckými jednotkami evakovalo do hôr 3. septembra 1944 aj

obyvateľstvo Podturne. So sebou brali aspoň najvzácnejšie a najnutnejšie veci. Čo nemohli zobrať, zakopali v záhradách, ukryli v domoch. Až po prechode okupantov cez Liptovský Mikuláš do Ružomberka sa obyvateľstvo v noci vrátilo domov. Sídлом nemeckej posádky v okolí sa stala budova kaštieľa v Liptovskom Hrádku, v tom čase sídla okresného súdu. Nemeckí vojaci prichádzali na autách do Podturne, aby odviezli tunajšie zásoby zemiakov a obilia z veľkostatku. Podarilo sa im však odvieť len veľmi málo, pretože obyvatelia tajne v noci odviezli čo sa dalo do hôr pre partizánov. Podľa neskorších údajov sa z veľkostatku pre potreby povstalcov odviezlo viac ako 2 vagóny obilia, toľko isto zemiakov, 33 kráv a 15 ošípaných.

Po potlačení povstania sa vracali z povstaleckých bojísk vojaci domov. Po krátkom oddychu sa opäť vydávali do hôr, aby pomohli okolitým partizánskym jednotkám v boji. Dvadsať obyvateľov Podturne tak v noci 1. októbra 1944 odišlo tajne cez Jánsku dolinu na Vysnú Bocu a Čertovicu. Odtiaľto boli prevelení do Brezna. Traja z týchto dobrovoľníkov Ján Holý, Elo Romančík a Michal Janovčík sa zúčastnili bojov v prvej línii pri Dobšinej.

Do lágrov na území Nemecka po potlačení povstania odviezli nemeckí fašisti deväť obyvateľov obce : Ludovít Vozárik, Vladimír Javornický, Vladimír Cvik, Michal Michalík, Ján Forgáč, Ondrej Fašanok, Gustáv Žiaran, Ján Mrnčo a Ján Ilavský. Po vojne sa v máji 1945 vrátili všetci domov.

V krátkom čase nasledovali ďalšie a ďalšie represálie. V okolí Podturne 5. novembra Nemci zajali štyroch partizánov. Dvoch nakoniec prepustili a dvoch ranených (jeden pochádzal z Važca a jeden z Liptovskej Kôkavy) dovideli k cintorínu a tu ich zastrelili.

Začiatkom decembra 1944 sa v obci prechodne umiestnila malá nemecká jednotka. Vojaci boli ubytovaní v škole, kultúrnom dome, ale aj mnohých rodinných domoch. V dome obchodníka Dubského bol ubytovaný jeden rakúsky „feldvébel“, ktorý ho informoval o pohybe a stave nemeckých jednotiek. Informácie boli prostredníctvom predsedu revolučného národného výboru a jeho syna Dušana Jariabeka dodávané do Bratislavy, kapitánovi Vaněkovi, ktorý ich spracovával pre spojenecké velenie. Podľa spomienok pamätníkov v dome predsedu revolučného národného výboru častokrát celú noc horelo v peci, kde sa pálili uniformy utekajúcich zajatcov a vojakov. Všetky zbrane boli zakopávané v záhrade M. Maceka. Všetky presuny zbehov do hôr sa robili v noci prechodom cez Váh do Jánskej doliny. Keďže mosty a všetky komunikácie boli dobre strážené, boli potraviny aj zbehovia prevádzaní cez plytkejšie časti Váhu.

Aj počas frontového roka sa v obci hrali divadelné hry. V prvej polovici roka boli odohrané hry Sľub Jeffeho pod vedením Kataríny Michalcovej a pod hlavičkou evanjelickej mládeže, Matka pod režijným vedením učiteľa Ondreja Ďuriša a Hora volá pod vedením Jozefa Priechodského a hlavičkou Hlinkovej slovenskej ľudovej strany.

1945

Počas vojnových operácií na východnom Slovensku boli do Podturne pridelené viaceré rodiny evakuantov z Vranova nad Topľou (Erdélyiovci a Šugárovci), Hencoviec (Ištočkovci, Reždovičovci a Tatarčkovci), Prešova (Dobákovci, Kopčákovci), Banskej Bystrice (Dr. Erna Petrovská), Vrbova (Scherlacherovci) a Sabinova (? lekár).

Po dlhých útrapách Podtureň oslobodili sovietske a československé vojská 31. januára 1945 o 22.30 hodine a do obce začali prichádzať prví vojaci. No obyvatelia netušili, že sa rýchlo postupujúci front na 9 týždňov pri Liptovskom Mikuláši zastaví. Obec sa takto ocitla v prifrontovom pásme (4-6 km od frontovej línie) s neustálym ohrozením. Veliteľstvo armády bolo umiestnené v kultúrnom dome. V prvých dňoch oslobodzovania Liptovského Mikuláša nešťastnou náhodou zahynuli Michal Mlynarčík, 11-ročný žiak z Podturne a Adam Fašanok, 27-ročný robotník z Podturne. Obidvaja boli pochovaní na miestnom cintoríne. Jednotky NKVD (sovietskej tajnej polície) odviekli 8. februára 1945 v Liptovskom Hrádku Jána Janovčíka, veliteľa podturnianskych hasičov do pracovného tábora v Azerbajdžanskej sovietskej republike. (ŠOKA Liptovský Mikuláš, ONV Liptovský Mikuláš, č.1289/1947 adm.) Časť mužov z Podturne zabezpečovala kopanie zákopov a palebných postavení pre delá umiestnené na Kameni. Iní museli umiestňovať vojakov po domoch, získavať kône, autá. Poľná kuchyňa bola umiestnená v dome Michala Vozárika. Katuše boli väčšinou rozmiestnené za domom Vozárikovcov a Šmíhovských. Tanky boli umiestnené v dvoroch Krajčuškovcov, Žiaranovcov a Mihokovcov. Protiútoky nemeckých jednotiek zanechali na Kameni desiatky mŕtvych sovietskych vojakov. Zamrznuté telá odvážali obyvatelia Podturne na vozoch do spoločného hrobu na cintoríne. Pri delostreleckých útokoch boli zabití traja obyvatelia obce z rodiny Brindzovcov zahynula matka s dcérou a Gustáv Mlynarčík. Z tohto dôvodu bol vládnymi orgánmi vydaný 1. februára 1945 príkaz na evakuáciu smerom do oblastí horného Liptova. Obyvatelia Podturne tak nútené putovali do Liptovského Petra, Vavrišova, Pribyliny, Kráľovej Lehoty, Hýb a Východnej. Počas evakuácie poriadok v obci zabezpečovali milície z radov občanov. Okrem iného bolo ich úloh zamedziť vykrádaniu rodinných domov a verejných budov počas neprítomnosti obyvateľstva. Po oslobodení Liptovského Mikuláša 4. apríla 1945 odišli z Podturne a okolitých obcí aj vojaci oslobodzujúcich armád.

Vojnovými udalosťami bolo v Podturni poškodených viacero objektov. Najviac zničené boli zničené tri budovy, šesť budov bolo ťažko poškodených a 100 ľahko poškodených.

Po oslobodení sa veľmi poškodená obec len ťažko spamätávala. Obyvatelia si v rokoch 1945-1946 postupne obnovili svoje príbytky. Na obnovu dostali od štátu príspevok. Aj verejné budovy akými boli škola a zvonica boli značne poškodené. Nové budovy domov ešte v roku 1945 postavili Matej Uličný s manželkou, Ján Vozárik s manželkou. Rozostavané stavby z roku 1944 dostávali Michal Vozárik, Ján Tomčík a Rudolf Forgáč.

V škole sa neučilo ani na začiatku roka 1945, keď bola obec zaradená do frontového pásma. V blízkosti školy boli umiestnené ťažké zbrane. Budova bola vystavená nepriateľskej palbe a bola veľmi poškodená. Miestna komisia po skončení vojny odhadla škody na budove vo výške 64 tisíc a na zariadení vo výške 94 tisíc korún. Aj žiacka knižnica bola zničená. Z pôvodných 217 zväzkov ostalo len 125 zväzkov.

Po oslobodení sa začalo učiť až od 19. novembra 1945. Riaditeľom školy a učiteľom prvej triedy bol Jozef Priechodský, učiteľom druhej triedy bol Ondrej Ďuriš. Ručné práce vyučovala v škole Marta Maceková. Rímsko-katolícke náboženstvo vyučoval farár z Liptovského Jána Štefan Révaj a evanjelické náboženstvo evanjelický farár Juraj Lukáč.

Oslobodenie privítali ochotníci 27. mája 1945 premiérou hry *Marína Havranová* pod režijným vedením učiteľa Ondreja Ďuriša. Uskutočnila sa v provizórne upravených priestoroch veľmi poškodeného kultúrneho domu. Z hercov medzivojnového a vojnového obdobia treba spomenúť najmä: *Ela Romančíka, Martu Jariabekovú, Rudu Vozárikovú, Želmíru Vozárikovú, Boženu Lenkovú, Vilmu Jariabekovú, Jána Hollého, Vilmu Žiaranovú, Boženu Blišťanovú, Janu Gavlákovú, Milana Maceka, Jaroslava Maceka, Bohuša Čajku, Jána Juráša, Vilmu Forgáčovú, Jána Brindzu, Michala Ilavského, Milana Uličného, Evu Petrovskú, Milana Vozárika, Máriu Zlejšiu, Jána Zlejšieho, Zuzanu Uličnú, Želmíru Janovčíkovú, Dušana Jariabeka a Ladislava Jariabeka.* Z režisérov vynikli spomenutí učitelia : *Ján Böhmer, Ondrej Ďuriš, Katarína Michalcová, Jozef Priechodský, ale aj Milan Macek a asistent réžie Elo Romančík.* Tento mladý nadšenec herectva bol aj väčšinou obsadzovaný do hlavných úloh spolu s Martou Jariabekovou, divadelnou ochotníčkou a recitátorkou.

Po vojne zastrešovala divadelnú činnosť najmä miestna *Osvetová beseda*. V jej výbore pracovali Ondrej Ďuriš, Milan Macek, Jaroslav Macek, Ján Janovčík Komár, Peter Zlejší, Rudolf Sousedík, a Božena Mlynarčíková. Okrem ochotníckej činnosti *Osvetová beseda* zastrešovala aj iné aktivity. V rámci nej pracoval recitačný a spevácky krúžok. V týchto oblastiach boli aktívni : *Mária Michalíková, Vilma Forgáčová, Ján Brindza, Emília Porubenová, Mária Krajčušková, Jana Gavláková, Ján Juráš a Želmíra Janovčíková.*

Aj v povojnovom období mali podturňanskí ochotníci dobré meno. Hlavné postavy v povojnových hrách stvárňovali najmä *Elo Romančík a Marta Jariabeková.* Koncom roka 1945 odišiel z Podturne *Elo Romančík*, ktorý bol okrem iného aj poradcom režiséra a svojimi ľudskými vlastnosťami a hereckými schopnosťami si získal v obci autoritu a uznanie. Do Bratislavy odišla po roku 1945 aj divadelná ochotníčka *Marta Jariabeková.*

1946

Od 1. januára 1946 bol Jozef Priechodský preložený na školu do *Veľkého Trnia* (neskôr bola obec pričlenená do obce *Vinosady*) a riaditeľom školy sa stal Ondrej Ďuriš. Aj v priebehu povojnového pôsobenia

Onďreja Duriša dosahovala škola dobré vyučovacie i výchovné výsledky. Učiteľ Ďuriš bol hlavným iniciátorom zriadenia Meštianskej školy v Liptovskom Jáne. Novozriadenú školu umiestnili v bývalých kúpeľoch. Čiastočnú prestavbu objektu hradili obce Liptovský Ján 70 %, Podtureň 15 % a Uhorská Ves 15 %. Dôsledkom zalozenia Meštianskej školy v Liptovskom Jáne bol pokles žiakov školy v Podturni a zrušenie druhej postupovej triedy, takže sa škola opäť stala jednotriednou. Podľa vzoru svojich predchodcov sa učiteľ Duriš rovnako zapájal aj do činnosti miestnych spolkov a osvedčil sa najmä ako režisér divadelných hier podturnňanských ochotníkov. Bol jedným z iniciátorom stavby kultúrneho domu, po vojne bol dokonca premietateľom miestneho kina. Bol zároveň tajomníkom a kultúrnym referentom miestneho národného výboru. Spolu s ním, od roku 1947 po opätovnom zriadení druhej triedy, učila v Podturni aj jeho manželka Paulína Durišová, rodená Šimonovičová. V období jeho pôsobenia bola v roku 1946 elektrifikovaná obec a aj školská budova. Inštaláciu urobil Štefan Mistrik z Liptovského Mikuláša a práce spolu s materiálom stáli 14.700,- Kč. Na tieto práce nadväzovalo maľovanie celej budovy maliarom Michalom Murínom z Liptovského Hrádku za 10 tisíc korún.

V roku 1946 bolo rozhodnuté o elektrifikácii Podturne. Obec musela zložiť len 15 % nákladov na elektrifikáciu, ostatok hradili elektrárne a štát. Celý náklad na elektrifikáciu obce bol vyčíslený na 419.361 korún. Z toho uhradila obec 15 %, okresný národný výbor 20%, Slovenské elektrárne 25 % a Povereníctvo techniky v Bratislave 40 %. Majitelia 95 domov požiadali o pripojenie na vybudovanú elektrickú sieť v obci. Stavba bola začatá 26. júla 1946 a urobili ju zamestnanci slovenských elektrární, národného podniku v Žiline. V rámci stavby vedenia po obci bolo namontovaných 9 pouličných lúčok s 25 W žiarovkami a na sieť bolo pripojených 110 domov. Prvý krát sa svetlá v Podturni rozsvietili 29. septembra 1946 večer. Kolaudácia elektrických rozvodov po obci bola vykonaná dňa 4. decembra 1946.

Medzníkom v divadelnej tvorbe, respektíve v jej stvárnení bolo pripojenie obce na elektrickú sieť v roku 1946. Na javisko i na steny kultúrneho domu boli namontované reflektory. Montáž rampy a reflektorov urobili skúsení elektrikári a ochotníci Dušan Mlyнарčík a Milan Mlyнарčík.

Po oslobodení horného Liptova v roku 1945 bolo v Podturni viacero podnetov na zalozenie športového klubu v obci. Definitívne rozhodnutie o založení klubu padlo v roku 1946 v obchode u Dubských. Medzi zakladajúcich členov klubu a jeho priekopníkov patria: Michal Ilavský, Ján Bryndza, Peter Zlejší, Milan Petrovský, Milan Macek a Jozef Bryndza.

Výstavba domov pokračovala aj v roku 1946, keď domy a stavy postavili Ján Uličný a Ján Forgáč Zlejší.

1947

Po druhej svetovej vojne divadelný súbor z Podturne dosiahol významné úspechy v roku 1947, keď získal prvé miesto v okresnej divadelnej prehliadke v Liptovskom Mikulášu s hrou Páva. V nasledujúcom roku svoj úspech divadelníci zopakovali opäť prvým miestom s hrou Ženba.

Okrem bežných starostí s existenciou a prevádzkou kultúrneho domu mali členovia Osvetovej besedy i Miestneho národného výboru aj problém so splatením pôžičky na stavbu kultúrneho domu, ktorej splátky pokračovali aj po vojne. Celá pôžička bola nakoniec splatená až na konci 50-tych rokov.

Oficiálne bol Športový klub v Podturni založený v Kultúrnom dome v roku 1947 za účasti 40 futbalových priaznivcov. Základom športovej činnosti klubu sa stal futbal. Prvým predsedom klubu bol zvolený Peter Zlejší a pokladníkom sa stal Jozef Bryndza. Hráčov, aj skúsených, bolo dosť. Najväčším problémom činnosti klubu bolo ihrisko. V obci a jej okolí nebolo možné vybudovať futbalové ihrisko, pretože plány boli na jednej strane hatené pretekajúcim Váhom a na druhej strane železničnou traťou a štátnou cestou, ktorými bola obec obklopená. Medzi týmito prekážkami boli súkromné pozemky. Majitelia odmietli vyjednávať o predaji väčšinou ornej pôdy. Jediné miesto, ktoré by bolo vhodnejšie na stavbu ihriska bola súkromná lúka rodiny Pethöovej. Tak padlo rozhodnutie, že rodina dá lúku do prenájmu za 10.000 korún ročne a za vyrobené seno ako náhradu za nepoužívanú lúku. Táto dohoda bola obojstranne akceptovaná. Pre funkcionárov a priaznivcov futbalu nastala ťažká úloha. Lúku bolo treba vyrovať, upraviť, očistiť a rozmerať. Všetky práce sa robili ručne. Drevo na bránky a palesáky kúpili a dovezli predseda Peter Zlejší s Martinom Zaičkom na koňoch z pily v Liptovskom Hrádku. Z dovezeného dreva bránky vyrobili Ferdinand Lenko a Pavol Kitta v svojej stolárskej dielni. Zakrátko bolo futbalové ihrisko s rozmermi 85x60 metrov hotové. Aj ďalšie začiatky boli ťažké. Na nič neboli peniaze, hráči a funkcionári sa často skladali, využíval sa zisk z divadiel a iné formy.

Prvý krát sa podturnianski futbalisti predstavili svojim fanúšikom na novom ihrisku v júli 1947. Bol to priateľský futbalový zápas s ŠK Ďumbier Uhorská Ves. Novopečený športový klub z Podturne v zápase uspel a nad Uhorskou Vsou vyhral v pomere 5 : 3. Vo víťaznom mužstve vtedy hrali: Ján Uličný, brankár, Ján Juráš, Ján Bryndza, Michal Ilavský, Milan Petrovský, Vladimír Krčula, Dezider Krčula, Michal Forgáč, Ladislav Vozárik, Ondrej Fašiang, Milan Macek, Štefan Menhart, Stanislav Žiaran, Vladimír Bryndza a Ján Laurinec. Prvé góly strieľali: dva Ján Bryndza, ďalšie Vladimír Krčula, Dezider Krčula a Michal Ilavský. Výstroj pre futbalistov vtedy kúpil Belo Ferenci z Krajského futbalového výboru Žilinskej župy. V roku 1947 sa hrali len priateľské zápasy.

1948

V dňoch 8. – 9. júna 1948 sa z koryta vylial Váh a voda zaplavila polia aj obec. Celé dva dni tiekla cez dedinu voda a prechod bol možný len na voze. Obec bola zaplavená od vyšného konca až po potok Jamníček, kde sa voda vlievala do koryta. Príčina povodne bol neskorý sneh, ktorý na začiatku júna napadol v okolitých horách a náhlým prudkým oteplením sa začal topiť. Veľký príval vôd Belej nestačil Váh odvádzať, tak sa vylial z brehov. S pomocou vojska obyvatelia Podturne opravili pretrhnutú hrádzu a vodu odrazili. V celom chotári obce boli poškodené polia, v obci boli dvory zanesené bahnom a boli

poškodené lavice cez Váh. Príčinou povodne bolo aj nezregulované koryto Váhu, ktoré nebolo zregulované aj napriek tomu, že bývalé Ministerstvo zemédelství v Prahe ešte v rokoch 1934-1935 poukázalo na tento účel sumu vo výške 120 tisíc na účet Rolníckej vzájomnej pokladnice v Liptovskom Hrádku.

V roku 1948 v obci staval podľa zachovaných záznamov len Štefan Vozárik.

1949

V roku 1949 sa dostala do obce ďalšia vymoženosť modernej civilizácie, akou bol telefón. O rok na to sa začalo so stavbou miestneho rozhlasu, ktorý umožnil rýchle odovzdávanie správ obyvateľstvu a vylúčil tak funkciu obecného bubeníka, ktorá bola od nepamäti spojená aj s funkciou obecného sluhu, nočného hlásnika a strážnika.

V rokoch 1948-1949 hrali podturnianskí futbalisti organizovane, v III. triede Liptovskej futbalovej župy. V roku 1949 bol klub premenovaný na Dedinskú športovú organizáciu Sokol v Podturni a hralo sa tiež v tretej triede so striedavými úspechmi. Futbal si v Podturni získaval čoraz viac priaznivcov, počas nedeľných popoludní nadšení diváci každý zápas intenzívne prežívali. Futbal si získal svojou temperamentnosťou, rýchlosťou, pohotovosťou a bojovnosťou sympatie nielen mládeže, ale svojich milovníkov si našiel aj medzi staršou generáciou.

V tomto roku dostala obec ponuku od firmy Tesla na zriadenie miestneho rozhlasu so 150 kW ústredňou za celkovú sumu 130 tisíc. Obec mala k dispozícii 50 tisíc korún ako zostatok z elektrifikácie a 14 tisíc korún sa vyzbieralo vo verejnej zbierke. Preto sa zástupcovia obce rozhodli ponuku prijať a zvyšné finančné prostriedky vykryť prácou občanov na stavbe rozhlasu.

Koncesiu na predaj tabaku v obci dostala od národného výboru v tomto roku vdova Zuzana Koreňová. Hostinskú a výčapnú koncesiu prevádzala v obci v tomto období vdova Margita Forgáčová, ktorej národný výbor nariadil, aby mala hostinec otvorený aj v nedeľu a sviatočné dni od 14. do 17. hodiny.

V tomto roku sa na poliach premnožili myši. Národný výbor vyzval obyvateľov aj školu, aby organizovali brigádu na ničenie myší na poliach.

V roku 1949 staval v obci Jozef Kornokovič. Na území bývalej osady Prekážka, ktorá patrila k Podturni bol v roku 1949 dokončený hotel Lodenica. Staviteľom a prevádzkovateľom sa stal Klub československých turistov, odbor v Liptovskom Hrádku. Pozemok pod stavbu darovala obec spolu s ďalšími finančnými prostriedkami. Žiadosť o udelenie koncesie na hotelovú živnosť obec vybavila kladne v prospech klubu turistov.

1950

Od začiatku 50-tych rokov prebiehali v obciach diskusie, často aj otvorené spory o vstupe do vznikajúcich jednotných roľníckych družstiev v rámci kolektívizácie poľnohospodárstva podľa vzoru Sovietskeho zväzu. Aj keď na ustanovujúcej schôdzi v kultúrnom dome v Podturni 23. júla 1950 vznikol oficiálne Prípravný výbor Jednotného roľníckeho družstva v Podturni pod vedením predsedu Jána Janovčíka a podpredsedu Petra Forgáča spolu s ďalšími ôsmimi členmi, jeho činnosť bola len veľmi obmedzená. Oficiálne sa pokúsili družstvo založiť na schôdzi 23. augusta 1950. Na prezenčnej listine sa vtedy zapísalo 28 perspektívnych členov. Jednotné roľnícke družstvo v Podturni bolo v septembri zaregistrované aj vo firemnom registri. Výška členského podielu bola 100,-Kč, ale družstvo nebolo schopné existencie, pretože najväčší majitelia pôdy odmietli vstúpiť medzi členov a boli rozhodnutí hospodáriť súkromne.

Na začiatku 50-tych rokov sa začali z hostinských a iných miestnych podnikov vytvárať kombináty pod správou národných výborov. Takto vlastne pôvodní živnostníci prichádzali o svoje príjmy, až na tých, ktorým bolo dovolené v takto „znárodnenom“ podniku pracovať. Hostinec vdovy Margity Forgáčovej bol tiež začlenený do Hostiteľského a hospodárskeho kombinátu obce Podtureň na čele so správcom Rudolfom Sousedíkom.

V tomto roku bol dokončený miestny rozhlas. Na chýbajúcu čiastku 30 tisíc korún nakoniec poskytli pôžičku Čitateľský spolok vo výške 15 tisíc korún, Športový klub 10 tisíc korún a Rudolf Sousedík 5 tisíc korún. Hlásateľom rozhlasu bol oficiálne ustanovený učiteľ Ondrej Ďuriš za čo dostával ročný plat 4 550 korún. Plány na rozmiestnenie boli urobené až dodatočne, aby boli prílohou žiadosti o povolenie prevádzkovania od Krajskej správy spojov v Žiline.

V roku 1950 sa okrem stavby miestneho rozhlasu uskutočnilo aj vymalovanie vnútorných priestorov aj vonkajších stien kultúrneho domu, boli natreté aj obloky a bol farebne obnovený aj nápis na budove. Sumu 35 tisíc na tieto práce poskytol Čitateľský spolok. Po skončení prác bol brigádnický kultúrny dom uprataný. Bol postavený hasičský sklad v hodnote 50 tisíc korún. Bola zasypaná tzv. Čierna voda s dĺžkou 180 m a šírkou 8 m, kde obyvatelia obce navozili štrk a kameň. Bol zároveň prekopaný 40 m kanál, kde bolo osadených 16 rúr. Na tieto práce sumou 300 tisíc korún prispela obec.

V roku 1950 sa v miestnom futbalovom mužstve objavili noví hráči: Gustáv Forgáč, Imrich Forgáč, Jaroslav Forgáč, Bohuslav Forgáč, Bohuslav Janek, Jaroslav Javornický, Ján Tomčík, Jaroslav Tomčík, Miroslav Vejo, Mitroslav Vystavil, Michal Kitta, Jaroslav Šašinka, Milan Kresák a Vladimír Báthory. Z množstva hráčov treba vyzdvihnúť práve Jána Juráša, ktorý hrával 1. ligu za Považskú Bystricu i Žilinu a Milana Kresáka, hráča juniorov bývalej Československej republiky. Oni svojimi skúsenosťami, či radami a prístupom mohli úspešne reprezentovať Podtureň. V 50-tych rokoch aj vo výbore nastali zmeny.

Za predsedu boli zvolení postupne títo funkcionári: Vincent Papula, Jozef Tomčík, Pavol Kitta, ktorí sa menili po roku, no najdlhšie po nich ostal predsedom Peter Zlejší, ktorý ním bol až do roku 1990.

Od konca 40-tych rokov sa divadlá a iné kultúrne akcie odohrávali pod hlavičkou Osvetovej besedy, tak ako vo viacerých obciach. Aj keď činnosť osvetovej besedy v rámci Podturne sa prejavovala len prostredníctvom divadla. Divadelná činnosť v týchto rokoch už nebola taká rozsiahla ako v 30-tych a 40-tych rokoch. Počas roku sa v obci odohralo väčšinou len jedno divadelné predstavenie. V roku 1950 sa pod režijným vedením Milana Maceka predstavili podturnianski ochotníci v hre s názvom Na rušnom mieste.

V 50-tych rokoch sa začal aj rozvoj individuálnej výstavby obce. V roku 1951 si postavil nový dom Ján Janovčík.

1951

V 50-tych rokoch zanikli v Podturni viaceré spoločenské organizácie. Medzi nimi boli miestny odbor Matice slovenskej, Čitateľský spolok, Združenie evanjelickej mládeže, Združenie katolíckej mládeže, Slovenská evanjelická jednota a iné. Namiesto nich pracovali len organizácie združené v Národnom fronte. Osvetová beseda bola aj naďalej zriaďovateľom ochotníckeho divadelného krúžku. No v rámci osvetovej besedy pracovali aj iné záujmové krúžky, pod jej hlavičkou sa organizovali prednášky či kurzy. V tomto roku ochotníci v réžii Milana Maceka odohrali známu hru Záveje. Celý majetok Čitateľského spolku, ktorý bol najbohatším spolkom v obci, prevzal do 1. januára 1950 národný výbor.

Materská škola v Podturni bola zriadená v roku 1951. Využívala priestory budovy postavenej v roku 1944 pre účely Slovenskej armády na pozemkoch statkára Š. Ferenciho. Prestavba pre účely materskej školy stála 160 tisíc korún. Slávnostné otvorenie prevádzky sa uskutočnilo 16. decembra 1951. Kapacita škôlky bola určená na 25 žiakov. V rokoch 1981-1991 bola umiestnená v priestoroch zrušenej a prestavanej školy a školského bytu. Škôlka bola jednotriedna a bola zrušená v roku 1991. Ako hlavný dôvod zrušenia materskej školy bol uvedený dôvod malého počtu detí, aj napriek tomu, že bola najlepšie vybavenou materskou školou v okrese.

V obci sa plánovalo v nasledujúcich rokoch postaviť viacero stavieb, ako napríklad administratívna budova národného výboru, byty pre zamestnancov ľudovej správy, dom strany a masových organizácií, poštový úrad, 2 byty pre zamestnancov pošty, prístavba hasičského skladu, zberňa dávok mlieka, obchodný dom, materská škola, obecný vodovod a iné stavby. Väčšina z nich však nebola uskutočnená pre nedostatok finančných prostriedkov. V skutočnosti sa v roku 1951 začala stavať vo obci len miestna komunikácia so šírkou 9 metrov na úseku od zvonice po potok Jamníček. Pre nedostatok prostriedkov mali byť práce vykonané svojpomocne.

1952

Na súkromných roľníkov bol vyvíjaný neustály nátlak z médií, ale hlavne predstaviteľmi štátnej moci. V prípade, že do družstva nevstúpia, bolo zdôraznené, že obec nebude dostávať patričné prostriedky na rozvoj. Obrat v otázke existencie JRD v Podturni nastal 21. augusta 1952, keď do družstva vstúpilo až 90% majiteľov pôdy v chotári obce. Podpisali prevádzkový poriadok družstva, ktoré sa zaradilo do družstiev III. typu. Pri náboře členov sa angažoval aj učiteľ Ondrej Duriš. Predsedom družstva sa stal Michal Vozárik Gavalier.

V roku 1952 Krajský národný výbor v Žiline zriadil v Podturni Materskú školu. Prevádzka materskej školy sa začala 2. januára 1952 v priestoroch v budove postavenej v roku 1943 pre potreby vojenského veľkostatku. Prestavba priestorov si vyžiadala 160 tisíc korún. V časti priestorov bola potom umiestnená aj kancelária Miestneho národného výboru. Riaditeľkou Materskej školy bol menovaná Aurélia Tuzáková.

Na podnet Ondreja Duriša bola 23. apríla 1952 založená školská Pionierska organizácia. Vedúcou sa stala v júni toho istého roku zväzáčka Elena Michalíková. Po odchode Paulíny Durišovej na materskú dovolenku učila v Podturni Emília Teplická z Hýb.

Na záver roka sa ochotníci pod hlavičkou osvetovej besedy predstavili v hre Vojnarka. Režisérom bol učiteľ Ondrej Duriš.

V roku 1952 staval rodinný dom Peter Galšnajder

1953

Novozaložené družstvo sa pomaly vzťahalo. Bolo zo začiatku zložené len z malých vlastníkov pôdy a hospodáril na poliach bývalého veľkostatku, ktoré nemal kto obrábať. V roku 1953 bola postavená ošipáreň a matečník.

Divadelní ochotníci na konci roka predviedli hru Kalinový háj v režijnom prevedení Milana Maceka.

V tomto období bola kritizovaná nečinnosť Miestnej hasičskej jednoty v Podturni, a preto plénum národného výboru v Podturni zvolilo do čela jednoty nových funkcionárov. Veliteľom sa stal Pavol Kitta, podveliteľom Gustáv Mlynarčík, tajomníkom Ján Janovčík, hospodárom Imrich Žigo a výcvikovým referentom Ferdinand Lenko.

V roku 1953 začali stavať rodinné domy Milan Mlynarčík, Ján Bryndza a Martin Mlynarčík.

1954

V roku 1954 sa opäť zmenil názov športového klubu na Dynamo Podtureň. Za dobré futbalové výsledky bolo mužstvo Dynamo Podtureň pozvané na veľký futbalový turnaj do Záturčia v okrese Martin, kde bojovali o pohár Dynamo za účasti družstiev z: Čadce, Nižnej na Orave, Podbiela, Paludze a Záturčia. V silnej konkurencii obsadili futbalisti Podturne tretie miesto. Tento veľký úspech hráčov Dynamo Podtureň ostal dodnes krásnou spomienkou priamych účastníkov turnaja.

V roku 1954 boli v rámci výstavby v obci plánované viaceré akcie. Mala sa dokončiť stavba mostíka a dvoch priepustov pri Kultúrnom dome na obecnej komunikácii. Mala sa postaviť sušiareň hasičských hadíc, oplotiť školský dvor pri materskej škole. Veľkým problémom bolo zabezpečiť výhon dobytká cez obec tak, aby bol vyhánaný z nižného konca na vyšný smerom k podjazdu. V obci sa začalo s predajom pozemkov pod individuálnu bytovú výstavbu. V rámci roľníckeho družstva sa mal postaviť kurín pre 400 sliepok, sýpka, silážna jama a maštal' pre 20 koní. V tomto období pracovalo v rámci družstva 20 mužov a 10 žien.

Tak ako po minulé roky, aj teraz bol rok uzavretý ochotníckym divadelným predstavením hry *Búrka* v réžii Milana Maceka.

V roku 1954 začali stavať v obci nové domy Martin Zatlko, Michal Janovčík, Ján Mlynarčík, Ján Ilavský, Ján Vozárik, Milan Petrovský, Ľudovít Báthory, Ján Hollý a František Lenko.

1955

V rokoch 1954-1955 bola postavená nová maštal' pre ustajnenie 100 kusov mladého dobytká, ošipáreň pre 200 kusov ošipaných a kurín pre 500 kusov sliepok. V rámci obce bola postavená sušiareň pri hasičskej zbrojnici, dokončená stavba mosta v obci, bolo upravené priestranstvo pred zbrojnicou a bola upravená obecná cesta s dĺžkou 230 bežných metrov.

Činnosť osvetovej besedy sa rozvíjala aj na poli miestnej ľudovej knižnice, ktorá mala k dispozícii 620 zväzkov kníh. V tomto roku Povereníctvo kultúry darovalo knižnici v Podturni 200 zväzkov kníh. Knižnica bola pre verejnosť otvorená jeden deň v týždni. Knižovníčka sa v prvej polovici roka svojej funkcie vzdala a na túto prácu národný výbor nenašiel inú vhodnú osobu, preto činnosť na záver roka v rámci knižnice stagnovala.

Režisér Milan Macek sa s divadelnými ochotníkmi na záver roka predstavil s hrou *Juvelír*. Názvy ďalších odohraných hier v tomto roku sa nezachovali, aj keď z dokumentov je známe, že ich bolo 5 a divadelné predstavenia navštívilo spolu až 1032 divákov. V tomto období už divadlu začína aj v Podturni vážne

konkurovať film. V roku 1955 premietli v Podturni 14 celovečerných filmov a ich premietanie navštívilo až 1173 divákov.

V roku 1955 stavali domy Bohuslav Čajka, Peter Janovčík a Ján Hollý.

1956

V jarných mesiacoch roka bola zriadená predajňa mäsa v priestoroch bývalého obchodu prevádzkujúceho Jednotou.

Na záver roka bola s úspechom predvedená divadelná hra *Statočný valach*, ktorú s režisérom Jánom Repčekom nacvičili domáci ochotníci pod hlavičkou *Osvetovej besedy*.

V roku 1956 pristavoval Ondrej Jariabek a stavali tiež Ján Forgáč a Vladimír Mlynarčík.

1957

V roku 1957 bol rokom intenzívnych prác najmä pri stavbe obecného vodovodu a oprave kultúrneho domu. V rámci opravy boli pri kultúrnom dome postavené sociálne zariadenia. Opravy boli ukončené v roku 1959. Vodovod bol v tomto roku potiahnutý celou obcou.

Po voľbách v tomto roku bol na čelo národného výboru zvolený na miesto Petra Forgáča nový predseda Pavol Kitta., za tajomníka Gustáv Forgáč.

V roku 1957 bol opravený kultúrny dom z vonkajšej strany a bola úspešne skolaudovaná novostavba sýpky. Miestne jednotné roľnícke družstvo začalo so stavbou mosta pri Pri krypte a pokračovalo sa v akcii Z. Začali sa prípravy na stavbu nového futbalového ihriska. Bolo vybraté vhodné priestranstvo, kde sa zakrátko mala začať stavba.

Ján Repček na záver roka predstavil s divadelnými ochotníkmi náročnú hru *Marína Havranová*. Predstavenie sa odohralo pod hlavičkou *Osvetovej besedy*.

V roku 1957 začali v Podturni stavať rodinné domy Dušan Mlynarčík, Ján Vejo.

1958

V roku 1958 obyvateľov obce zaskočila v poradí už tretia veľká povodeň v 20. storočí. V dedine a na poliach narobila množstvo materiálnych škôd a strhla drevenú lávku cez Váh na ceste do Liptovského Jána.

Na jeseň sa začali prípravy na rekonštrukciu miestneho rozhlasu a niektorých obecných komunikácií. Komisiou pre výstavbu bol konštatovaný zlý stav plotov, ktorý neprispieval k dobrému vzhľadu obce.

Vyzvaní boli niektorí obyvatelia obce, aby si dali ploty vyúsťujúce pri miestnych komunikáciách do poriadku.

Divadelní ochotníci sa na záver roka predstavili s hrou *Jožko Púčík a jeho kariéra* v réžii Milana Maceka a pod hlavičkou *Osvetovej besedy*.

V roku 1958 pristavoval Ondrej Ondruš a staval Samuel Macek.

1959

V roku 1959 bola namiesto starej drevenej lávky spájajúcej Podtureň, Uhorskú Ves a Liptovský Ján, strhnutaj povodňou, postavená nová, ale zavesená na lanách, aby tak unikla prípadnému ďalšiemu rozvodneniu rieky. Práce na stavbe boli vyčíslené na 140 tisíc korún, ktoré boli presunuté z rozpočtu Okresného národného výboru v Liptovskom Hrádku.

Miestny národný výbor sa rozhodol potrebať súkromne hospodáriacu roľníčku Martu Macekovú, ktorá dala aj napriek zákazu do prenájmu svoju pôdu s výmerou 0,96 ha viacerým obyvateľom obce. Zástupcovia národného výboru sa obávali, že pole bude vydrancované a z čiastok sa stanú tzv. úpadkové hospodárstva. Preto celú vec nahlásilo Okresnému národnému výboru, odboru poľnohospodárstva a lesného hospodárstva.

V roku 1959 nasledovala jeho vnútorná generálna oprava kultúrneho domu, ktorá stála 40 tisíc korún. Práce vykonalo miestne jednotné roľnícke družstvo. Pokračovala aj generálna oprava miestneho rozhlasu. Bola vymenená ústredňa a boli zabetónované nové stĺpy na vedenie. Za aktívnu prácu na oprave rozhlasu boli pochvalným uznaním ocenení: Pavol Slabej, Peter Forgáč, Bohumil Rusnák, Ján Bryndza st., Jozef Sedliak, Ján Čajka a Gustáv Janovčík. V tomto období sa začala aj stavba predajne Jednoty v obci. Predajňa mala byť otvorená v nasledujúcom roku.

V 50-tych rokoch režírovali divadelné hry Bohuslav Forgáč, Ondrej Ďuriš, Milan Macek a Ján Repček. Pod taktovkou Jána Repčeka bola naštudovaná posledná hra odohraná v 50-tych rokoch s názvom *Maryša*. Ďalšie predstavenia sa podľa zachovaných dokladov uskutočnili až od roku 1963.

V roku 1959 pristavoval Štefan Menyhart a stavali Ján Vejo, Ján Vozárik ml. a Rudolf Kapitáň,

1960

Po ich úspešnom pôsobení na začiatku 60-tych rokov boli do Podturene prelození manželia Ján a Anna Kočtúchovci. Po svojom nástupe učili v dvoch triedach 56 žiakov. Obidvaja sa venovali deťom aj v mimopracovnom čase, najmä pri nacvičovaní kultúrnych programov v rámci rôznych kultúrnych a spoločenských udalostí.

V roku 1960 prebehla integrácia malých družstiev. Takto boli zlúčené jednotné roľnícke družstvá v Podturni, Liptovskom Petre a Liptovskom Jáne do jedného celku pod spoločným názvom Jednotné roľnícke družstvo Veľký október so sídlom v Podturni. Pred zlúčením JRD v Podturni so 79 členmi hospodárilo na 276 ha pôdy, z toho 165 bola orná pôda. V rámci družstva bolo v trvalom pracovnom pomere zamestnaných 44 pracovníkov, z toho 18 žien. V rámci živočíšnej výroby bolo v Podturni ustajnených 208 kusov hovädzieho dobytka, 244 ošipaných. Z hydiny sa tu chovalo 440 kusov nosníc a 423 mláďok.

Na čelo národného výboru sa po voľbách v polovici roku dostal Jozef Sedliak, za tajomníka bol zvolený Gustáv Forgáč. Zároveň boli zvolení aj noví členovia do poľnohospodárskej, stavebno-bytovej komisie, kultúrno-školskej komisie a finančno-rozpočtovej komisie. Neskôr bola ustanovená aj komisia pre miestnu bezpečnosť a trestná komisia.

V rokoch 1959 a 1960 postavili družstevníci nový kravin pre 100 kusov kráv. V tomto roku bola dokončená aj výstavba futbalového ihriska. TJ Sokol Podtureň žiadala od národného výboru prostriedky vo výške 5 tisíc korún na oplatenie ihriska. Prostriedky však pridelené neboli, pretože boli plánované na ukončenie opravy kultúrneho domu, oplatenie národnej a materskej školy. Oplatenie bolo postavené v druhej polovici roka. Železné stĺpiky a brány boli dodané až z Trínca z tamojších železiarní. V tom to roku sa začalo aj so skrášľovaním cintorína výsadbou smrekov a snahou o pravidelné rozmiestnenie nových hrobov.

V roku 1960 stavali Milan Trnka, Michal Slabej a Ján Fašanoč.

1961

Integrácia sa však neukázali byť najvhodnejším spôsobom zvyšovania poľnohospodárskej produkcie, a tak sa ako prvý v roku 1961 osamostatnil dvor Liptovský Ján a dvor Liptovský Peter prevzal pod správu šľachtiteľský a semenársky podnik so sídlom vo Víglaši.

V roku 1961 po zlúčení poľnohospodárskych družstiev v okolí sa zmenil aj názov klubu na Telovýchovná jednota Veľký október v Podturni. Spolu s narastajúcim záujmom o futbal stála pred funkcionármi prvoradá úloha, ako vytvoriť podmienky a rozvíjať tak na širšej základni aj futbalový šport. V tom čase maximálnu podporu športu v obci poskytovalo jednotné roľnícke družstvo s jeho predsedom. V rámci tejto pomoci bolo rozšírené ihrisko, drevené bránky boli vymenené za kovové, vybudovalo sa nové oplatenie, bol zapožičaný cepák na kosenie ihriska (na traktore kosil Miklúš Kondor), boli poskytnuté sprchy pre hráčov v areáli sušičky. Ďalšiu pomoc poskytol Miestny národný výbor. S jeho súhlasom bola poskytnutá miestnosť na prezliekanie a uloženie športového materiálu v kultúrnom dome.

V tomto období sa začala aj práca s mládežou, do okresnej súťaže dorastu bolo prihlásené mužstvo pod vedením trénerov Bohuslava Mlynarčíka a Michala Michalíka, ktoré neskôr tvorilo základ mužstva dospelých. Aj v mužstve dospelých došlo k vystriedaniu hráčov a do mužstva prišli nové tváre: Ján Forgáč,

Ján Bryndza, Fero Janovčík, Michal Janovčík, Michal Neštický, ako vojak. Zlepšila sa ja doprava na majstrovské zápasy, pretože autobus bol zapožičiavaný z ČSAD, z Kráľovej Lehoty. Zintenzívnila sa aj brigádnická činnosť futbalistov pri poľnohospodárskych prácach na družstve. Pri brigádach sa nielen zarobili finančné prostriedky, ale utužoval sa aj hráčsky kolektív, čo malo vplyv aj na hru.

V roku 1961 začali stavať rodinné domy Imrich Forgáč, Rudolf Forgáč a Zdeno Kondor.

1962

V tomto roku sa plánovala vykonať generálna oprava miestnej školy spolu s náterom okien, opravou komínov a s nákupom časti nového inventára školy. Po oplatení viacerých verejných budov sa plánovalo aj oplatenie miestneho národného výboru.

V roku 1962 boli v blízkosti obce zrušené na železničnom prejazde závary. Národný výbor však žiadal Československé dráhy o zriadenie podjazdu. Tie však takúto stavbu odmietali, no národný výbor aj napriek tomu so stavbou začal. Z tohto dôvodu a najmä z dôvodu hroziacich sankcií boli tajomník národného výboru Gustáv Forgáč a poslanec Peter Forgáč Dumko poverení rokovať o stavbe na riaditeľstve Československých dráh v Košiciach.

V roku 1962 boli s použitím malej sumy opravené miestne komunikácie aspoň v tých najhorších miestach. Miestny národný výbor otvoril v obci prevádzku krajčírstva, kde mal pracovať tunajší obyvateľ Ján Bryndza.

V roku 1962 sa predsedom Miestnej jednoty Československého požiarného zboru stal Ján Vozárik a veliteľom Milan Uličný. Oboidvoch nových funkcionárov do funkcií schválil miestny národný výbor.

1963

Tuhá zima a rýchle topenie snehu vo februári 1963 mali za následok hroziace povodne. Preto obyvatelia Podturne boli v pohotovosti, keď sa začali vytvárať mohutné lavy na Jamníčku pod mostom, ktoré bolo treba ešte pred hroziacim oteplením odstrániť. V krátkom čase bol schválený aj nový povodňový plán a bola vymenovaná pohotovostná čata pre prípad povodňových udalostí.

Od začiatku 60-tych rokov pracovala Osvetová beseda v novom zložení. Správcom bol Milan Uličný, knihovníkom Milan Uličný a kronikárom Koloman Cvik. Všetci členovia dostávali za svoju mimopracovnú činnosť výročné odmeny.

Na zasadnutí pléna Miestneho národného výboru v Podturni 3. marca 1963 sa funkcie predsedu MNV vzdal Jozef Sedliak, pretože bol preradený na iné pracovisko. Na jeho miesto bol zvolený člen MNV Peter Forgáč.

Na začiatku školského roka 1963/1964 nastúpili na ich miesto učiteľ Ján Juráš a Angela Pašková, ktorá sa neskôr stala jeho manželkou. Dosahovali vynikajúce výchovno-vyučovacie výsledky. Vo voľnom čase sa so žiakmi venovali najmä športu a turistike. Spolu so žiakmi sa zamerali aj na zbieranie muzeálnych predmetov v obci.

Po dlhšej viac ako trojročnej odmlke sa divadelní ochotníci predstavili na záver tohto roka s divadelnou hrou *Ďaleká ozvena* v režijnom vedení Marty Procházkovej.

V roku 1963 prestavovali domy Vladimír Bryndza a Anton Hrompa, staval Eduard Mydliar.

1964

Výstavba hospodárskeho dvora v Podturni pokračovala aj v 60-tych rokoch. V roku 1963 sa začalo s výstavbou sušiarne zemiakov. Dokončená a odovzdaná bola ku dňu 12. decembra 1964. Do jej priestorov sa potom presťahovali aj kancelárie družstva, ktoré boli dovtedy umiestnené v budove MŇV. V roku 1964 boli dané do užívania nové garáže a dielne pre družstevné mechanizmy. Vedenie družstva zároveň uvažovalo o zriadení pridruženej výroby v Podturni.

Začala sa aj prestavba budovy materskej školy, ale práce na nej stagnovali, pretože národný výbor nemal dostatok financií a jednotné roľnícke družstvo si v tejto oblasti neplnilo prísľuby. Aj keď sa v minulom roku čiastočne uskutočnila oprava miestnej školy, komíny opravené neboli. Boli vo veľmi zlom stave a každým dňom hrozilo ich zrútenie. Aj keď finančné prostriedky na opravu komínov od okresného národného výboru boli získané, začať sa nemohlo, pretože stavebná skupiny miestneho družstva bola naplno vyťažená. Nakoniec tieto práce previedli murári s použitím rúrkového lešenia po pracovnej dobe. Po týchto opravách poslanci poukazovali na zlý stav oplozenia školského areálu a fakt, že vodovod nebol zo školského bytu dotiahnutý aj do školských tried.

Po voľbách v tomto roku sa do čela MŇV v Podturni dostal ako predseda Michal Kitta, za tajomníka bol zvolený Jaroslav Šašík. Do čela poľnohospodárskej komisie bol zvolený Jozef Vozárik, do čela Stavebno-bytovej komisie Peter Forgáč, do čela kultúrno-školskej komisie Imrich Forgáč, do čela finančno-rozpočtovej komisie Božena Zatková, do čela komisie sociálneho zabezpečenia Lýdia Vozáriková a do čela komisie pre verejný poriadok bol zvolený Daniel Šmihovský.

V tomto roku sa národný výbor musel zaoberať aj zhoršujúcou situáciou v miestnom pohostinstve, kde sa rozmohli hazardné hry a podávanie alkoholických nápojov traktoristom JRD počas pracovnej doby.

Zaujímavé sú aj sťažnosti členov národného výboru na neochotu obyvateľov pri príprave kultúrneho programu osláv 20. výročia SNP v obci. Nezáujem o kultúrnu prácu spájali s nárastom počtu televíznych prijímačov v obci, ktorých bolo v roku 1964 72, čo bolo v prepočte jeden prijímač na každý druhý dom a na 8 osôb.

1965

Na zasadnutí pléna MNV 25. februára 1965 sa kritizoval veľmi zlý stav v hospodárení Osvetovej besedy. Predseda síce informoval o stave v dopisovaní kroniky, ale veľké nedostatky bolo zariadenie kultúrneho domu a knižnica. Vedenie MNV dalo správcovi osvetovej besedy za úlohu dať zariadenie do poriadku a knižnicu odovzdať riaditeľovi školy Jurášovi. Správca osvetovej besedy Milan Uličný mal odovzdať aj kultúrny dom do správy kultúrno-školskej komisie národného výboru. Za vzniknuté nedostatky navrhla rada MNV nevyplatiť správcovi osvetovej besedy odmenu za riadenie kultúrneho domu. Niektorí členovia rady MNV v priebehu celého roka kritizovali nečinnosť niektorých svojich kolegov, čo malo za následok veľkú stagnáciu v činnosti národného výboru a obce ako celku.

V tomto roku sa začalo s predlžovaním siete obecného vodovodu a na bezprašnú úpravu miestnych komunikácií národný výbor dostal finančné prostriedky vo výške 135 tisíc korún. Hrozilo však, že pre nedostatok kameňa zo Svidova cesta bude dokončená až v nasledujúcom roku. V tomto roku pokračovali aj práce na oprave školy prostredníctvom stavebnej skupiny JRD. Malo byť dokončené aj oplatenie budovy, kde sa nachádzala materská škola aj národný výbor. Národný výbor pridelil aj sumu 5 tisíc korún na opravu požiarnej zbrojnice. Finančné prostriedky vo výške 19 tisíc korún boli aj v tomto roku použité na ďalšie opravy v rámci základnej školy a okresný národný výbor národnému výboru pridelil aj čiastku 12 tisíc na opravu vysunutej lavice cez Váh a 10 tisíc na dokončenie rekonštrukcie budovy kde sídlil národný výbor a materská škola. Pôvodný plot z okolia budovy národného výbor bol použitý na oplatenie zadnej časti kultúrneho domu. Na podnet poslancov MNV bolo v roku 1965 vybagrované koryto rieky Váh po celom úseku chotára obce s celkovým nákladom 250 tisíc korún. Táto akcia mala v budúcnosti zabrániť vylietaniu Váhu v tejto oblasti. V lete tohto roku však pri dlhotrvajúcich dažďoch voda opäť stúpila a časť prác takto vyšla navivoč. Väčšiemu vylietiu vôd však upravené brehy zabránili.

Na zasadnutiach rady MNV sa čoraz viac zaoberali členovia národného výboru nedostatkom pracovných síl v jednotnom roľníckom družstve. Príčinou bol fakt, že Podtureň nebola strediskovou obcou a preto sa občanom nepovoľovala individuálna výstavba a mladá ľudia radšej odchádzali do okolitých miest.

Písanie kroniky si v roku 1965 zobrala na starosti Marta Procházková, aby dopísala prázdne strany za 12 rokov, keď nebola kronika aj napriek pravidelným hláseniam kronikára, dopisovaná.

V roku 1965 začali stavať Michal Mlynarčík, Michal Forgáč, Ján Janek

1966

Rok sa začal s úpravami po rozvodnení vôd v lete predchádzajúceho roku, na čo obec dostala príspevok z okresného národného výboru. Bolo nutné upraviť aj obidva cintoríny, ktoré však nepoškodila

voda, ale pasúce sa krapy. Zároveň bolo dohodnuté, že nový cintorín bude zameraný a bude sa pochovávať presne podľa vymeraných miest. Boli začaté práce na oplotení a bola založená hrobová kniha.

Rada MNV na svojom zasadnutí 31. mája konštatovala, že z celkovej dĺžky 2800 metrov miestnych komunikácií je dobrých necelých 800 metrov. Aj keď boli na bezprašné komunikácie pridelené finančné prostriedky, boli cesty len opravované a zavázané štrkom. Najväčšou prekážkou na riadnu opravu a pokrytie miestnych komunikácií asfaltom bol vlastnícky nevysporiadaný stav komunikácií. S údržbou ciest súviselo osvetlenie, ktoré nebolo v okolí komunikácií skoro žiadne. Obec požadovala od okresného národného výboru aj finančné prostriedky na reguláciu Jamníčka v rámci obce v dĺžke 150 m. V prípade nečerpania prostriedkov na úpravu ciest, žiadal národný výbor prostriedky uvoľniť na túto akciu. Zároveň žiadal, aby boli vyčlenené prostriedky na vyčistenie kanálov odvádzajúcich vodu od železničnej trate do Váhu. V tejto veci zástupcovia obce oslovili aj riaditeľstvo železníc, ale márne. Pri budove MNV bola v tomto roku obnovená žumpa, bolo doplnené balkónové zábradlie, boli vykonané práce na oprave požiarnej zbrojnice, budove základnej školy. Finančné prostriedky boli pridelené aj na iné menšie projekty, ale nezaujím funkcionárov ich realizáciu zmaril. V septembri 1966 bol obci Podtureň prepožičaný titul „Vzorná obec“.

Na verejných hovoroch s občanmi bolo často požadované zriadenie riadneho verejného osvetlenia a zriadenie prístrešku na autobusovej zastávke.

Divadelnú hru Irkutský príbeh odohrali na fašiangy divadelní ochotníci pod hlavičkou Osvetovej besedy v režijnom stvárnení Marty Procházkovej.

K1. 12. 1966 mala Podtureň 589 obyvateľov, z toho 301 mužov a 288 žien. V priebehu roku sa počet obyvateľov zvýšil na 589. V obci žilo 302 obyvateľov v produktívnom veku, 83 dôchodcov a zbytok boli občania do 18 rokov veku. V poľnohospodárskych podnikoch v obci a mimo obce pracovalo až 28,6 % obyvateľov produktívneho veku, v priemysle 22,5 %, v stavebníctve 8 %, v doprave a spojoch 6,1 % a 3,7 % v lesnom hospodárstve a obchodných organizáciách.

V roku 1966 začal stavať Ján Fašanok.

1967

Rok sa začal odstraňovaním kalamity z decembra predchádzajúceho roku, ktorá zároveň spôsobila aj potrhánie drôtov miestneho rozhlasu. Oprava nemohla byť pre nedostatok vedenia dokončená.

Chátrať začala aj budova kultúrneho domu a bola potrebná jeho generálna oprava. Začalo sa s oplotovaním priestranstva parku, dokončovali sa práce na oprave požiarnej zbrojnice. Pre slabú angažovanosť obyvateľov obce sa však ukončenie obidvoch akcií oddalovalo. Situáciu so stavbou oplotenia parku komplikovala aj skutočnosť, že družstvo obci nevrátilo v stanovenom termíne požičaný cement. Keďže

v tomto roku bol na stavbu miestnych komunikácií zabezpečený kameň, mohlo sa prikrčiť k ich asfaltovaniu. Práce sa mali začať v mesiaci septembri.

V tomto roku sa uskutočnil už druhý ročník súťaže O striebornú sekerku, ktorá sa začala poriadat' pri príležitosti 55. výročia vzniku organizovanej požiarnej ochrany v obci.

Činnosť osvetovej besedy sa v tomto roku zlepšila. Nový knihovník mal o prácu záujem, o čom svedčilo aj to, že za prvý štvrtrok bolo zaznamenané v miestnej knižnici okolo 1600 vypožičaných zväzkov. Čítali najmä mladí ľudia. Zlepšila sa aj práca divadelného krúžku. Divadelní ochotníci odohrali na záver roka hru Škopinove šibalstvá pod vedením režisérky Marty Procházkovej. S hrou sa prezentovali aj v Liptovskej Lúžnej. Obecná kronika sa opäť nepísala pre dlhodobú nemoc kronikárky. Aj napriek viacerým snahám kronika nebola dopísaná od roku 1952.

V roku 1967 stavali v obci Peter Žiaran, Jozef Žiak, Ján Cvik, Vladimír Hanák a Jaroslav Vozárik.

1968

Už na začiatku januára sa plánovali akcie, ktoré v priebehu roka budú urobené. Mal sa opravovať a nanovo zariadiť kultúrny dom, čistiť a upraviť (vyložiť dlaždicami od Banských stavieb Prievidza) sa mali kanále vedúce cez obec popri ceste a mala byť zabezpečená technická dokumentácia na stavbu verejného osvetlenia v obci. V obci sa mali začať dobudovávať aj prípojky vodovodu na ulice, ktoré boli postavené neskôr ako hlavná trasa vodovodu. V parku, ktorý bol nedávno oplotený sa mala rozviesť zemina a vysadiť stromy a kríky kúpené od Komunálnych služieb mesta Bratislava. V nasledujúcom období sa malo oplotiť aj ihrisko a vykonať ďalšie opravy požiarnej zbrojnice. Väčšina práca sa nakoniec urobila. Mnohé z nich však pre nedostatok financií musela byť dokončené v nasledujúcom roku.

Rada miestneho národného výboru riešila v tomto roku viackrát sťažnosť členov TJ Družstevník na to, že sa krava majiteľa Rudolfa Pethöa pásla na novom futbalovom ihrisku. (Zrejme to bola malá pomsta za to, že ihrisko stálo na jeho pozemkoch, ktoré mu boli odobraté).

Rada Miestneho národného výboru v Podturni sa zišla aj 24. augusta 1968 mimoriadne v súvislosti s vpádom spojeneckých vojsk Varšavskej zmluvy na územie Československa. Ako akt agresie voči inému štátu to hodnotilo aj zasadnutie rady. Po správach, že okupujúce vojská zasahujú proti domácim obyvateľom bezohľadne, rada odporučila obyvateľom Podturne, aby vojakov neprovokovali, pretože by mohlo prísť k zbytočným stratám na životoch. Kupokojeniu situácie mali prispieť aj poslanci národného výboru, ktorí boli touto úlohou na spomínanom zasadnutí poverení. Ako hlavná úloha národného výboru bolo určené zabezpečiť a koordinovať zásobovanie. Mala byť kontrolovaná miestna predajňa, aby sa základné potraviny nepredávali hromadne do zásoby, tak ako to bolo v prvý deň okupácie, ale len podľa potreby. Na zasadnutí rady bola utvorená rezolúcia občanov k súčasnej situácii, ktorú na zasadnutí pléna MNV podpísalo 150 obyvateľov obce. Rezolúcia ubezpečovala Okresný výbor KSČ, že občania Podturne

budú podporovať progresívny smer strany na čele s Alexandrom Dubčekom, vládu na čele s Ing. Černíkom, národné zhromaždenie na čele s J. Smrkovským a prezidenta armádneho generála L. Svobodu. Rezolúcia žiadala tvrdé presadenie reformných požiadaviek, opustenie vlasti okupačnými armádami, zákaz strelby do nevinných ľudí, okamžité prepustenie zástupcov strany a štátu, ktorí boli odvečení, urýchlené zvolanie mimoriadneho zjazdu KSČ a v poslednom bode žiadala vedúceho tajomníka Okresného výboru Komunistickej strany Slovenska, predsedu okresného národného výboru a čelných predstaviteľov okresu, aby zaujali stanovisko v rozhlase po drôte alebo v niektorom slobodnom vysielaní.

Dňa 12. septembra 1968 vydal národný výbor vyhlášku, ktorá ďakovala obyvateľom obce, ktorí v kritických dňoch zachovali klud. Vyzývala obyvateľov, aby zo svojich objektov odstránili heslá, plagáty a nápisy, ktoré by mohli byť posudzované ako urážlivé voči politickým predstaviteľom, vojenským osobám, inštitúciám, či národom piatich štátov, ktoré sa zúčastnili na obsadení Československa.

V jesennom období sa na pôde národného výboru prejednávala hygiena v miestnom pohostinstve. Stav bol alarmujúci. Poháre sa umývali v jednom vedre, splašky sa vylievali na cestu, rozbité fľaše a poháre sa vyhadzovali na určené miesto za železnicu. Poslanci sa zhodli na tom, že pre pohostinstvo musí byť vybudovaná žumpa, keďže vodovod tu už zavedený bol.

V obci sa začínajú prejavovať čoraz viac prípady vandalstva a chuligánstva. Poslanci sa preto rozhodli vynaložiť všetky prostriedky na to, aby sa zistili mená tých, ktorí škodili obci a jej obyvateľom. V snahe poskytnúť mládeži priestor na vlastnú realizáciu, umožnili zriadiť v priestoroch kultúrneho domu klubovňu. Zároveň bola vypracovaná dohoda, ktorou sa mládežníci zaviazali uhradiť každú škodu, ktorá by vznikla ich pôsobením.

S pôsobením osvetovej besedy poslanci vyjadrili viackrát nespokojnosť, pretože správca sa o budovu kultúrneho domu nestaral, často ani nevedel, kto má kľúče. Spokojnosť bola len s fungovaním miestnej knižnice, ktorú viedol riaditeľ miestnej školy Juráš.

Cyril Michalík s domácimi ochotníkmi naštudoval a predviedol na záver roka hru Sluha dvoch pánov.

1969

Na začiatku roka sa obyčajne vyhotovoval plán ozdravných opatrení na základe vládneho uznesenia 224/1964. V rámci tohto plánu sa vymenúvali problémy, ktoré sa budú v nasledujúcom roku v obci riešiť. Podľa tohto dokumentu sa v roku 1969 mala zaviesť ústredné kúrenie do kultúrneho domu, mal sa oplotiť areál jednotného roľníckeho družstva, zabezpečiť mraziaci pult do predajne mäsa v obci, oplotiť detské ihrisko a dobudovať ho, zabezpečiť elektrických ohrievačov vody pre školu, vyčistiť koryto Jamníčka, požiadať Mestský národný výbor v Liptovskom Hrádku o dodanie popolníc pre miestne predajne a verejné budovy, aby bola zabezpečená čistota verejných priestranstiev, požiadať Československé dráhy

o úpravy na miestnej železničnej stanici a jej vnútorné vymalovanie a vybudovať ústredné kúrenie v časti budovy MŇV, kde je umiestnená materská škola.

Už v predchádzajúcom roku boli na verejné osvetlenie kúpené výbojkové svietidlá za 22 tisíc korún. Svietidlá mala namontovať pobočka Severoslovenských elektrární v Liptovskom Hrádku, ale preto, že nebola k dispozícii dokumentácia, montáž sa neuskutočnila.

Na jar sa začalo s rozšírením vodovodnej siete v obci, ktoré mali vykonať pracovníci Okresnej vodohospodárskej správy v Liptovskom Mikuláši. Z fondov okresného národného výboru bola na tento účel poukázaná čiastka 100 tisíc korún. Rozpočet však počítal so 140 tisíckami korún, pričom 30 tisíc stálo len vodovodné potrubie. Pokračovalo sa aj v úprave miestnych komunikácií, ktorú však brzdilo pomalé pokračovanie v rozširovaní vodovodu a malé množstvo finančných prostriedkov prisunutých z OŇV. Práce pomaly pokračovali aj na čistení obecných priekop. Popolnice pre verejné budovy nakoniec dodané neboli, pretože obyvatelia obce nemali o ich kúpu záujem a vývoz odpadu takouto formou by bol pre obec nerentabilný. Priestory pohostinstva sa rada MŇV rozhodla presťahovať do iného objektu, aby sa tak predišlo k nákladnej prestavbe a pôvodné priestory vrátiť majiteľke. V jesenných mesiacoch bola ukončená rekonštrukcia elektrického osvetlenia v obci. Po dokončení vodovodných prípojok v nových uliciach sa pohli aj práce na úprave ciest v týchto uliciach. S úpravou vodovodných priekop pri stanici a kultúrnom dome sa nezačalo a hrozilo, že betónové dlaždice na tento účel zakúpené, budú rozkradnuté.

Na zasadnutí rady národného výboru 20. októbra 1969 poslanci zrušili svoje uznesenie z 24. augusta 1968, ako aj rezolúciu, ktorú k udalostiam vydali a odsúdili vedenie vtedajšieho ÚV KSČ na čele s A. Dubčekom, ktoré podľa nich nieslo hlavnú vinu na celej vzniknutej situácii. Vyjadrili zároveň súhlas s politikou strany po nástupe Gustáva Husáka do funkcie prvého tajomníka ÚV KSČ..

Cez vianočné sviatky roku 1969 sa v Podturni hrala hra Hrob lásky v réžii Bohuslava Mlynarčíka.

V roku 1969 začal stavať Ivan Macek.

1970

Rok 1970 sa v oblasti rozvoja obce mal niesť v duchu rozvoja na kultúrnom poli. V obci pracoval okrem divadelného krúžku aj krúžok tanečný, ktorý mal 40 členov. Problém bol najmä z priestormi v kultúrnom dome. O priestory sa nemal kto starať, boli zanedbané, celý objekt chátral. Klubovňa mládeže nepracovala, chýbalo tu potrebné zariadenie: televízor, magnetofón či iné veci. Národný výbor sa pre zlý stav budovy rozhodol presťahovať aj knižnicu do priestorov miestneho národného výboru. Opravovať sa mala aj budova školy. Dokumentáciu mal vypracovať poslanec MŇV Jaroslav Šašík. Predpokladané finančné náklady vo výške 120 tisíc korún mal čiastočne uhradiť okresný národný výbor.

Zástupcovia národného výboru a TJ Družstevník sa aj v tomto roku snažili komunikovať s p. R. Pethöom a ďalšími vlastníčkami o predaji pozemku, na ktorom stálo futbalového ihrisko, aby nemuselo dôjsť

Ľ vyvlastňovaciemu pokračovaniu. Pretože vlastníci pozemku nesúhlasili s jeho predajom, bola zabezpečená snímka z mapy a okresný národný výbor bol požiadaný o začatie vyvlastňovacieho konania. Z dôvodu nevysporiadania vlastníctva sa nemohlo začať ani s oplotením ihriska.

V marci rada miestneho národného výboru súhlasila, aby Liptovské melioračné družstvo v Liptovskom Hrádku v katastri obce postavilo betonáreň.

Aj v tomto roku pokračovali rôzne investičné akcie. Členovia miestneho odboru Československej požiarnej ochrany zabezpečovali čistenie priekop a polozenie betónových dlaždíc. Práce pokračovali rýchlo, ale museli sa zastaviť pri nových uliciach, pre nedostatok projektovej dokumentácie na ich úpravu.

Pre potreby požiarnej ochrany národný výbor získal do obce požiarne auto. V garáži sa však nedalo umiestniť, pretože tu parkovala stará ručná striekačka. Bola už nepotrebná a záujme o jej kúpu prejavilo Liptovské múzeum v Ružomberku, resp. Národopisné múzeum v Liptovskom Hrádku. Poslanci s predajom striekačky súhlasili s podmienkou, že ako muzeálny predmet neopustí priestory múzea v Hrádku.

V roku 1970 na okresnej prehliadke amatérskych divadelných súborov získali ochotníci z Podturne pod vedením Bohuslava Mlynarčíka s divadelnou hrou Ferka Urbánka Hrob lásky prvé miesto. V rokoch 1970-1980 mládežnícky ochotnícky súbor pracoval pod režijným vedením Bohuslava Mlynarčíka a Magdy Trličkovej.

V roku 1970 začali stavať rodinné domy Milan Grisník a Vladimír Forgáč.

1971

Na zasadnutí pléna MNV v Podturni 28. februára informoval predseda MNV Michal Kitta prítomných o územnom rozhodnutí Okresného národného výboru v Liptovskom Mikuláši z roku 1970 o výstavbe diaľnice D 1, ktorá mala zasahovať okraj obce ulice pri stanici a pri hlavnej ceste E 18. Proti rozhodnutiu okresného národného výboru sa Miestny národný výbor odvolal na Krajský národný výbor v Banskej Bystrici. V druhej polovici roku sa začalo s vykupovaním nehnuteľností pod diaľnicu. Pre vlastníkov domov, ktorí boli v pásme stavby, bolo potrebné zabezpečiť nový stavebný obvod.

V súvislosti s majetkovým vysporiadaním ihriska sa záležitosť podarilo v tomto roku posunúť ďalej. Bolo vydané územné rozhodnutie a majiteľom bola zaslaná ďalšia ponuka na predaj. Na stredisku geodézie sa končilo s vyhotovením geometrického plánu. Čakalo sa či sa majitelia v stanovenej lehote vyjadria. V opačnom prípade sa malo okamžite prikrčiť Ľ vyvlastňovaciemu konaniu.

Začali sa aj práce na rekonštrukcii miestneho rozhlasu. Mala byť vymenená ústredňa (vyradená sa mala odovzdať pre potreby miestneho jednotného roľníckeho družstva) a vymeniť sa mali aj niektoré reproduktory. Akciu malo v druhej polovici roka vykonať družstvo Montas s Dolného Kubína.

Pričinením Jána Juráša bola budova školy rekonštruovaná a bolo do nej inštalované ústredné kúrenie. Úpravy trvali rok od 13.8. do 31.8.1971 a celkový náklad na prestavbu bol 88 tisíc z rozpočtu Okresného

národného výboru v Liptovskom Mikuláši a 35 tisíc z rozpočtu Miestneho národného výboru v Podturni. Práce vykonával Robstav v Liptovskom Mikuláši.

V roku 1971 sa mládež pokúšala v obci opäť založiť miestnu organizáciu Socialistického zväzu mládeže. Pokračovali aj snahy opäť zriadiť klubovňu v priestoroch kultúrneho domu. O pomoc pri tom požiadali aj miestny národný výbor, ktorý požadoval od organizácie pravidelnú schôdzovú činnosť, usporadúvanie spoločenských večierkov, tanečných zábav, či iných kultúrnych podujatí. Požadoval od organizácie aj socialistický záväzok, že svojpomocne vybudujú jeho členovia hokejové ihrisko.

Okresný národný výbor v tomto roku schválil finančné prostriedky na opravu budovy MŇV (strecha, žľaby, žumpa, pretože pretekala, uskutočnená Okresným stavebným podnikom v Liptovskom Mikuláši), oploenie futbalového ihriska, opravu kultúrneho domu doplnenú prostriedkami osvetovej besedy, dokončenie opravy školy, opravu strechy požiarnej zbrojnice a opravu miestneho rozhlasu.

Pokračovala aj oprava miestnych komunikácií pri predajni mäsa.

Voľby v roku 1971 ukončili predĺžené volebné obdobie poslancov, ktorí boli vo funkcii od roku 1964. Za predsedu Miestneho národného výboru v Podturni bol opäť zvolený Michal Kitta. Za podpredsedu a člena rady MŇV zvolili poslanci Vladimíra Forgáča. Za ďalších členov rady boli zvolení: Želmíra Mlynarčíková, Eduard Mydliar, Eduard Strcula a Jaroslav Vejo. Do dvoch komisií: výstavby, zveľadšovania, financovania a plánovania a komisie pre ochranu verejného poriadku boli zvolení tiež noví členovia a vedenie.

Na začiatku 70-tych rokov pôsobil divadelný krúžok v obci pod vedením Magdy Trličkovej. V roku 1971 nacvičili a odohrali pod jej vedením hru Kamenný chodníček.

1972

Rodina Pethöovcov súhlasila s predajom pozemku pod stavbou ihriska v obci, ale s podmienkou, že národný výbor odkúpi od nich celú parcelu s výmerou 23 843 m² za 5 korún za 1 meter štvorcový. Zástupcovia MŇV nesúhlasili a požadovali odpredaj len tej časti plochy, ktorá bola zameraná geometrickým plánom č. 761-0101-1 s výmerou 1139 m². Z tohto dôvodu bol celý spisový materiál zaslaný okresnému národnému výboru, aby sa mohlo začať vyvlastňovacie konanie. Po jeho začatí sa celá vec urýchlila, aby sa oploenie a úprava štadióna stihla do osláv. Vlastné oploenie sa po prietahoch a odvolaniach vlastníkov podarilo postaviť za veľmi krátky čas na jeseň 1972.

V roku 1972 oslávili športovci v Podturni 25 rokov trvania FUTBALOVEJ činnosti. Na ihrisku telovýchovnej jednoty funkcionári pripravili dôstojné oslavy, na ktorých sa zúčastnili všetci do tohto obdobia úspešne reprezentujúci obec a telovýchovnú jednotu vo futbale.

Počas roka prebiehali rôzne menšie aj väčšie akcie. Členovia Miestnej organizácie SZM natreli vysunutú lávku v letných mesiacoch. V akcii „Z“ bol urobený prístrešok minerálneho prameňa Kyslá voda pri ceste bol urobený odbornými remeselníkmi z jednotného roľníckeho družstva. Bol postavený chodník od školy

Ľ vysunutej lávky. Projekt a rozpočet bol vypracovaný až tesne pred dokončením stavby. Bola dokončená oprava kultúrneho domu a uvažovať sa začalo o jeho prístavbe. Vážne sa uvažovalo aj o prístavbe k materskej škole.

Výstavba diaľnice sa v tomto roku trochu zdržala z dôvodu nedoriešenia presnej trasy diaľnice. Toto meškanie malo za následok aj meškanie v oblasti výstavby v obci, pretože okresný národný výbor nemohol vydávať stavebné povolenia, kým nebolo jasné, či diaľnica povedie. Ani ďalšie vyhliačky na stavebnú činnosť v obci neboli optimistické, pretože Krajský národný výbor v Banskej Bystrici zaradil Podtureň medzi nestrediskové sídla bez vyššieho významu, kde sa mali povoľovať stavby len pre pracovníkov v poľnohospodárstve a ostatným bez všetkých štátnych prostriedkov (pôžičky, vyrovnávky, cieľové prémie). Podľa písomných dokladov sa 27. augusta 1972 uskutočnilo prvé známe podujatie povstaleckej vatry v obci pri príležitosti 28. výročia Slovenského národného povstania. Súčasťou programu bola rozhlasová relácia, úprava hrobov partizánov a polozenie vencov.

V obci sa v týchto rokoch zaužíval aj vývoz tuhého komunálneho odpadu, ktorý bol pred tým taký nepopulárny. Smeti sa vyvážali pravidelne každú prvú sobotu v mesiaci. Aj napriek tomu boli obyvatelia obce neustále prostredníctvom miestneho rozhlasu napomínaní, aby smeti nevysýpali na verejné priestranstvá.

Na záver roka ochotníci odohrali pod vedením Magády Trličkovej hru Hotel podvodníkov.

1973

Od 1. januára 1973 sa potom zlúčili jednotné roľnícke družstvá v Podturni a Liptovskom Ondreji do väčšieho celku s názvom Jednotné roľnícke družstvo v Liptovskom Ondreji. Vznikol tak veľký poľnohospodársky podnik s celkovou výmerou 2.388 ha poľnohospodárskej pôdy.

Rok 1973 opäť priniesol zmenu názvu na Telovýchovná jednota 1. máj Podtureň. Futbalové mužstvo bolo doplnené o nové tváre: Ján Kondor, Miklúš Janovčík, Jozef Janovčík, Peter Kapitán, Milan Janek, Juraj Vozárik, Miroslav Mydliar, Ladislav Vozárik, Vladimír Uličný, Zdeno Šenkýrik ako vojak, Juraj Kľocok a Ivan Mihok. Pod vedením trénera Ivana Vozárika a kapitána mužstva Jána Forgáča futbalové mužstvo začalo pravidelne trénovať, čo sa prejavilo aj v súťaži, kde sme skončili na druhom mieste v III. triede okresnej súťaže s 32 bodmi a skóre 60 : 32. Pretože dorastenecké mužstvo nenastúpilo na tri zápasy, boli futbalisti preradení v súťažnom ročníku 1974-1975 do IV. triedy. Pod vedením skúsenejšieho trénera Jána Plevu s tvrdou prípravou futbalisti Podturne túto súťaž vyhrali bez vážnejších problémov zo 6-bodovým náskokom, keď súperom nastrieliť 79 gólov a dostali len 7.

Podnik Reštaurácie a jedálne v Ružomberku plánoval rozšíriť reštauračnú časť zariadenia na Borovej síhote, a tak sa pre nedostatok prostriedkov obrátil na národný výbor v Podturni a požiadal

o spoluinvestorstvo na výstavbe. Zástupcovia MNV súhlasili a po zložení financií na rozpočet národného výboru (mali slúžiť na nákup materiálu) prisľúbili zaradiť stavbu do akcie Z.

V tomto roku sa mala začať veľká akcia v rámci regulácie Váhu do Belej po Jamníček. Projekčnú činnosť vykonával podnik Hydroconsul Břeclav. Tento podnik si zároveň od národného výboru vyžiadal podklady v prípade v minulosti vypuknutých povodní, o škodách na pôde a majetku.

V tomto roku sa mala uzavrieť otázka presnej trasy diaľnice D1 prechádzajúcej cez Podtureň. Bol vytýčená cez nižný koniec obce. Zástupcovia MNV s týmto riešením však nesúhlasili a trvali na alternatíve počítajúcej so severnou časťou obce.

Telovýchovná jednota Družstevník plánovala v nasledujúcich rokoch postaviť na futbalovom ihrisku šatne a ubytovňu telovýchovnej jednoty. Na tento účel boli vyhotovené projekty. Bolo potrebné zabezpečiť stavebný dozor a vedúceho stavby. Bolo treba urobiť rozpis prác, ktoré mali vykonať občania v akcii Z a zabezpečiť odstránenie severovýchodnej časti oplotenia. Do konca roka sa na stavbe preinvestovalo 47 tisíc korún (plány, štrk, cement, iný materiál, zemné práce, doprava materiálu a mzdy).

Divadelní ochotníci, členovia zväzu mládeže a pracovníci osvetovej besedy na záver roka nacvičili a na 1. sviatok vianočný predviedli hru Svokrovia v režijnom stvárnení Magády Trličkovej.

1974

V tomto roku sa pokračovalo s výstavbou športového areálu - sociálnych zariadení, šatní a ubytovne. Celkový náklad na stavbu sa predpokladal 1, 421 milióna korún. Na jar boli vybetónované základy a postavené obvodové múry. Na zakrytie hrubej stavby po jej dokončení, ale aj na obklady, výrobu okien bolo nachystané drevo na pasienkoch miestneho jednotného roľníckeho družstva. Stavbu v lete čiastočne zabrzdila dodávka ocelových konštrukcií a problémy s nadstavbou kuchyne.

V súvislosti s výstavbou diaľnice bola zameraná obec, urýchlilo sa spracovanie geometrického plánu na vypracovanie novej zastavovacej štúdie obce. Zároveň boli vymierané lokality pre občanov, ktorý v súvislosti s výstavbou diaľnice mali prísť o príbytky.

V auguste (30.8.) sa uskutočnili veľkolepé oslavy SNP za účasti viacerých hostí a 126 obyvateľov obce. Na hroby partizánov na miestnom cintoríne boli položené vence. Po skončení kladenia vencov bola zapálená vatra a bola pripravená beseda s priamymi účastníkmi SNP v sále kultúrneho domu.

V tomto roku bola pripravená aj projektová úloha na stavbu Motostopu, reštaurácie pri prameni Kyslá voda pri hlavnej ceste E 18. Stavba mala stáť 600 tisíc korún, ale pre nesúhlas JRD s uvoľnením pôdy sa stavba neuskutočnila.

Začala sa stavba prívodu vody z Liptovskej Porúbky podnikom SEVaK (Severoslovenské vodárne a kanalizácie). Bolo zadané aj vypracovanie geometrických lánov a zastavovacej štúdie na celý hon Kámenia, kde malo byť podľa plánov postavených až 40 rodinných domov. Výstavba sa ihneď začať

nemohla, pretože MNV dal súhlas riaditeľstvu diaľnic, aby si na tomto mieste postavili súbor stavieb typu Unimo blokov pre robotníkov pracujúcich na diaľnici. Koncom roka boli vymenené drevené stĺpy pozdĺž štátnej cesty po pri obci v rámci jej rekonštrukcie.

1975

Na začiatku roka sa začalo s rozširovaním cesty E 18, ktorá viedla popri obci. Pokračovalo sa v stavbe vodovodu Liptovská Porúbka – Liptovský Mikuláš. Na základe upozornenia Liptovského múzea v Ružomberku, bola z dôvodu ohrozenia významnej archeologickej lokality, zastavená ťažba vápenca na Bašte. Pokračovala stavba šatní a ubytovne v rámci športového areálu. Boli opravené miestne komunikácie poza stanicu k cintorínu a pri predajni mäsa a Jamníčku zo strany jednotného roľníckeho družstva.

Rozhodnutím Okresného národného výboru z 23. mája 1975 bola, aj napriek nesúhlasu MNV, definitívne zrušená malotriedna škola v Podturni, ako výsledok celoštátnej akcie rušenia podobných nerentabilných škôl v malých obciach. V auguste bola vykonaná inventarizácia a majetok školy bol prevedený do majetku školy v Liptovskom Jáne. Časť zariadenia bola ponechaná pre potreby Materskej školy v Podturni. Deti z Podturne boli potom zaradené do školy v Liptovskom Jáne.

1976

V roku 1976 sa mala dokončiť výstavba ubytovne a príslušenstva pre Telovýchovnú jednotu Družstevník Podtureň. Aj keď sa výstavba začala v akcii „Z“, svojpomocne, občanmi obce, dokončenie sa približovalo len pomaly. Na začiatku roka si musel Miestny národný výbor v Podturni na dostavbu objektu vybaviť pôžičku vo výške 280 tisíc korún od Štátnej banky československej. Do konca roka sa postupne objem predpokladaných prác zužoval. Ešte v novembri bolo potrebné dokompletizovať dvere, sanitu, pripojenie stavby na odber elektrického prúdu, vykonanie revízie elektroinštalácie, urobiť drevený obklad v niektorých miestnostiach, dočistiť okná v reštaurácii, na schodisku a kotolni, vybetónovať prístupový chodník a zariadiť miestnosti potrebným zariadením. Na konci roka bola stavba dokončená.

Miestny národný výbor v Podturni získal prevodom na základe hospodárskej zmluvy od Mestského národného výboru v Liptovskom Hrádku do majetku vysunutú lávku cez Váh pri Borovej síhote.

Pri výstave diaľnice D1 bolo nutné preraziť cestu cez vrchol Velínka. Časté detonácie sprevádzajúce výstavbu veľmi znepokojovali obyvateľov obce, a preto sa neustále sťažovali.

Po voľbách bol za predsedu národného výboru zvolený Jozef Žiak, tajomníkom sa stal Imrich Forgáč a podpredsedom Vladimír Forgáč. Zároveň boli zvolení noví členovia komisie výstavby a zvelaďovania (predseda Jaroslav Vejo), komisie pre ochranu verejného poriadku (predseda Gustáv Forgáč), komisie

školy, kultúry, mládeže a telesnej výchovy (predseda Bohuslav Forgáč) a komisie finančno-zdravotnej a sociálnej (predseda Koloman Cvik)

V roku 1976 sa začala prestavba prázdneho objektu školy na Materskú školu, ktorá trvala až do roku 1981.

1977

V roku 1977 bola daná do užívania športová budova s názvom Športotel Elán dokončená v akcii „Z“ za 1,5 milióna korún. Veľkú zásluhu na jej dobudovaní mal predseda TJ Peter Zlejší, ale aj športovci a občania, ktorí veľmi aktívne na stavbe pomáhali.

V roku 1977 sa začalo s prestavbou budovy školy pre potreby materskej školy. Prestavba pre nedostatok finančných prostriedkov trvala až do roku 1980, keď bola ukončená. Pokračovalo rozširovanie cesty E 18 vedúcej popri obci. Plánovalo sa so začatím stavby príjazdovej cesty a parkoviska pred dokončeným, v tom čase už Športotelom. Rovnako sa malo začať so stavbou volejbalových ihrísk v športovom areáli. Do akcie „Z“ bola nakoniec zaradená len stavba príjazdovej cesty a parkovisko pred Športotelom. Projekty a podklady ku začatiu stavby boli do konca roka hotové a so stavbou sa v nasledujúcom roku mohlo začať.

Rada MNV v Podturni dala v roku 1977 predbežný súhlas na výber staveniska na plánovanú výstavu podniku Strojárne ŠL Liptovský Hrádok pri Borovej sihoti.

Na konci roku bola zrušená drobná prevádzka stolárstvo v obci, pretože nezabezpečovala služby miestnemu obyvateľstvu.

1978

V roku 1978 bol pre potreby telovýchovy zakúpený autobus. Pomoc pri kúpe poskytlo jednotné roľnícke družstvo a funkcionár telovýchovy Ján Bryndza starší. Autobus dovezol až z Prahy vodič Vladimír Hanák.

Na jednom z jarných zasadnutí pléna Miestneho národného výboru boli za dlhoročnú prácu v Združení pre občianske záležitosti (ZPOZ) v obci vyznamenaní čestným uznaním: Ž. Sousedíková, predsedníčka, L. Vozáriková, tajomníčka a J. Vejo, člen.

V lete sa začalo s dlhšie pripravovanou stavbou príjazdovej cesty a parkoviska Športotela. Na dokončenej, rozšírenej hlavnej ceste E 18 sa prejavili niektoré kolaudačné závady, o ich odstránenie bol požiadaný investor. Tento bol požiadaný aj opravu pri prácach na poškodenom miestnom rozhlase a odkanalizovaní úseku vchodu do obce a vchodov do dvorov. V obci pokračovala rekonštrukcia materskej školy, bývalej

budovy školy. Začalo sa budovať osvetlenie cesty k športovému areálu a cesty na Kámenie. Dokončovala sa výstavba cesty pri predajni mäsa a boli opravené schody na Športhoteli.

1979

V roku 1979 bol postavený a odhalený pomník obetiam druhej svetovej vojny z obce: Bohuslavovi Hollému, Adamovi Fašanočkovi a Jánovi Grísnikovi.

V súťažnom ročníku 1979-1980 futbalové mužstvo z Podturne už pod vedením trénera Zdena Šenkířika bojovalo v III. triede s dobrými materiálnymi podmienkami. Mužstvo v tomto období doplnili hráči: Slavomír Ondruš, Zdeno Ondruš, Zdeno Janovčík, Juraj Janovčík, Ondrej Janovčík, Emil Blišťan, Daniel Mlynarčík, Gustáv Mlynarčík, Zdeno Švárnny, Tibor Kondor, Ľudovít Báthory, Peter Šveda, Igor Mišura, Milan Dzuriak a Ján Janek. Nezabúdalo sa ani na žiacke mužstvo s trénerom Emilom Blišťanom a Mikúšom Kačmárikom i dorastenecké mužstvo s trénerom Mikúšom Janovčíkom, ktoré mali vytvorené dobré podmienky pre rozvoj futbalu.

V obci sa v tomto roku nezačali nové väčšie stavby. Dokončovala sa príjazdová cesta a parkovisko pri Športhoteli. Pomaly sa pokračovalo s prestavbou materskej školy, kde bolo dodávateľom Jednotné roľnícke družstvo 1. máj so sídlom v L. Ondreji. Odstraňovali sa kolaudačné závady na rozšírenej ceste E 18, dokončovala sa oprava a údržba niektorých miestnych komunikácií.

Pol dlhých 6 rokoch sa opäť hralo divadlo v obci až cez sviatky 1979, keď pod vedením Bohuslava Mlynarčíka zahrali hru Nemocenská nado všetko.

1980

Poslanci národného výboru hneď na začiatku roka riešili zlý stav lokality Koštovica v chotári obce, kde vznikla nedovolená skládka vývozom smetí z podnikov v Liptovskom Hrádku. Rokovanie bolo zamerané aj na škody spôsobené firmou Elektrovod Bratislava, ktorá v chotári obce stavala vedenie vysokého napätia. V roku 1980 sa začala oprava budovy MNV v obci, na ktorej bolo do konca roka preinvestovaných 44 tisíc korún. V tomto roku bolo nutné vyriešiť opravu požiarnej zbrojnice, ktorá bola v havarijnom stave. Rovnako opravu potrebovala strecha kultúrneho domu. Boli začaté práce na stavbe volejbalového ihriska. V najbližších rokoch sa plánovala aj výstavba ubytovacieho bungalova v športovom areáli a výstavba domu smútku s oplotením cintorína.

Poslednou divadelnou hrou, ktorú v Podturni ochotníci odohrali bola hra Matka v režijnom prevedení Bohuslava Mlynarčíka v roku 1980. V hre sa predviedla aj vtedy najmladšia generácia hercov – ochotníkov:

Mikuláš Kačmárik, Olga Kittová, Zuzana Janovčíková, Peter Kapitán, Lana Báthoryová, Dana Janečková a Jaroslav Vejo.

1981

Problém s nedovolenou skládkou v hone Koštovica v tomto roku pokračoval. Komisia pre výstavbu Miestneho národného výboru v Podturni nedala súhlas pre umiestnenie verejného smetiska v tejto lokalite, pretože obec bola zamorovaná škodlivými pachmi a z tejto oblasti nebol vybudovaný odvodňovací kanál. Obec mala v tomto období problémy aj s ďalšími čiernymi skládkami, ktoré sa len veľmi ťažko dali v dôsledku nedostatku možných opatrení a aj financií vyriešiť.

Po voľbách v tomto roku bol na čelo miestneho národného výboru ako predseda opäť zvolený Jozef Žiak, za tajomníka Jaroslav Vejo a členov rady Imricha Forgáča, Vladimíra Forgáča, Jaroslava Vozárika, Eduarda Mydliara a Darinu Cvikovú. Zároveň boli na čelo miestnych komisií zvolení: Miroslav Mlynarčík, komisie pre výstavbu a zveľadovanie, Gustáv Forgáč, komisie pre ochranu verejného poriadku a Jaroslav Forgáč, komisie pre školstvo, kultúru, mládež a telovýchovu.

V tomto roku sa začala rekonštrukcia požiarnej zbrojnice, opravovali sa opäť niektoré miestne komunikácie a bol rekonštruovaný minerálny prameň Kyslá voda. Bola dokončená oprava budovy materskej školy, bolo postavené oplotenie okolo budovy a detské ihrisko. Budovali sa betónové chodníky a v priebehu roka sa v obci vysadilo 50 kusov okrasných stromov.

Aj keď sa ochotnícke divadlo v týchto rokoch neoživilo, Darina Cviková s deťmi v tomto roku nacvičila detské divadelné predstavenie. Na tento účel jej bola k dispozícii jedáleň inžinierskych stavieb, v rámci ubytovacej kapacity robotníkov pracujúcich na stavbe diaľnice.

1982

V roku 1982 bolo v rámci investičných akcií plánované ukončiť prestavbu a rekonštrukciu budovy národného výboru v obci, ukončiť sa mal stavba oplotenia materskej školy, do prevádzky malo byť odovzdané detské dopravné ihrisko pre potreby materskej školy, mala sa ukončiť oprava požiarnej zbrojnice, oprava miestneho rozhlasu. V rámci starostlivosti o pôdu sa v hone Kámenie mala vybudovať meliorácia, odvodniť sa mal prameň Kyslá voda a malo sa pokračovať vo výsadbe okrasných stromov. Zasypať sa mala čierna skládka v hone Koštovica. Opravovať sa mala aj budova kultúrneho domu, ktorá bola v tom čase veľmi málo využívaná. Uskutočňovali sa tu už len mimoriadne akcie, pretože pri menších akciách stačil kapacitne Športhotel Elán.

1983

Rada Miestneho národného výboru v tomto roku pod číslom 2/1983 schválila projektovú dokumentáciu na stavbu Pálenice v obci. V tomto roku bola do akcie „Z“ po rokoch plánovania zaradená aj výstavba autobusovej čakárne v obci s rozpočtovým nákladom 20 tisíc korún. Bol urobený výber staveniska a bolo potrebné vybrať dodanie čakárne u vhodného dodávateľa. V neinvestičnej časti akcii „Z“ sa plánovalo v tomto roku opraviť fasádu kultúrneho domu (bola rekonštruovaná aj elektroinštalácia v kultúrnom dome pracovníkmi Okresného stavebného podniku v Liptovskom Mikuláši), materskej školy a národného výboru. V tomto roku sa mali ukončiť prípravné práce k začatiu stavby domu smútku, ktorá bola plánovaná na rok 1984. Poslanci sa však nemohli dohodnúť o jeho umiestnení časť sa prikláňala k tomu, aby budova stál v areáli cintorína a časť presadzovala názor, aby budova stála 150 m od areálu cintorína. Na ulici pre predajni mäsa boli na jar položené žľaby a bola tu ukončená stavba chodníkov. Inžinierske stavby čistili ulicu pri Jamníčku a začali kľásť ponad túto ulicu betónové cestné lamely. Z začiatku sa mala aj stavba garáží pre telovýchovnú jednotu, pretože finančné prostriedky na túto akciu boli od nadriadených orgánov pridelené. Na nový stavebný obvod v rámci obce bolo v tomto roku pripravovaná projektová dokumentácia. Práce na jej vypracovaní však boli zabrzdené tým, že dotknuté pozemky neboli majetkoprávne vysporiadané. Rada MNV sa na svojich posledných zasadnutiach zaoberala aj ďalším využitím rodinných domov vykúpených od ich majiteľov, nachádzajúcich sa pod diaľnicou v obci.

V tomto roku sa dokončovali práce na stavbe diaľnice v blízkosti obce. Objekty sociálneho zariadenia (ubytovne a príslušenstvo) na Kámení mali pracovníci Inžinierskych stavieb do konca roku opustiť a potom mali pripadnúť obci.

1984

V rokoch 1974-1984 prebiehala výstavba diaľnice smerom na východ. Ráz obce značne poznamenala výstavba diaľničného mosta, ktorý bol v tom čase jedným z najväčších v Európe. V obci boli preto asanované viaceré domy a pri výstavbe zanikla aj stará krčma s prepriahacou stanicou pod Velínkom. V súvislosti s výstavbou diaľnice sa urýchlene vykonávali aj archeologické prieskumné. Odhalené objekty boli zamerané, zakreslené, fotografované a opäť zakryté zeminou. Je škoda, že len malá časť výskumov bola vtedy publikovaná a verejnosť dodnes má len málo informácií o tomto výskume, ktorý zaiste priniesol mnohé výsledky v bádani o staršom osídlení v okolí obce.

V tomto roku sa mala začať stavba garáže pre TJ, keďže v predchádzajúcom roku sa aj napriek dostatku finančných prostriedkov neuskutočnila. Mala byť vyhotovená káblková prípojka ku budove kultúrneho domu, mali byť natreté stĺpy miestneho rozhlasu, vymenené dvere na požiarnej zbrojnici, dokončiť sa mali

chodníky pre predajni mäsa, opravovať sa mali vysunuté lavice cez Váh (opravu zabezpečilo JRD Hybe) a odvodniť sa mal minerálny prameň. Do výstavby v akcii Z v tomto roku bola zaradená výstavba domu smútku v predpokladanej hodnote 240 tisíc korún. Umiestnený mal byť v areáli cintorína. Z začiat sa malo v máji 1984. V barakoch po pracovníkoch inžinierskych stavieb sa plánovalo s umiestnením školy v prírode. Zástupcovia MNV však s takouto myšlienkou nesúhlasili, pretože s uvedenými pozemkami ráтали na zabezpečenie individuálnej bytovej výstavby. Domy, ktoré boli z dôvodu výstavby diaľnice odkúpené mali byť vyňaté z bytového fondu a mali byť asanované, alebo využité miestnym JRD ako sklady. Do konca roku boli všetky plánované investičné akcie začaté a bolo na nich prestavaných viac ako 300 tisíc korún. Obec mala však v závere roka problém s vývozom odpadu. Viac ako 2 mesiace sa nepodarilo zabezpečiť jeho vývoz a hrozilo rozširovanie ďalších čiernych skládok, s ktorými mala obec aj v minulosti veľké problémy. V mesiaci júl tragicky zahynul pri havárii pri výkone funkcie predseda národného výboru Jozef Žiak. Na jeho miesto bol zvolený dlhoročný člen národného výboru Vladimír Forgáč. V 80-tych rokoch pôsobil v Podturni úspešne divadelný krúžok „Mladý zdravotník“ pod vedením R. Jariabekovej.

1985

V tomto roku bola na základe rozhodnutia rady Okresného národného výboru v Liptovskom Mikuláši č. 3/1985 zrušená Osvetová beseda v obci a bola nahradená miestnym osvetovým strediskom. Rada miestneho národného výboru preto krátko na to schválila štatút MOS a jeho organizačný poriadok. Od jarných mesiacov sa pokračovalo na stavbe domu smútku a neinvestičnej časti akcie Z sa pokračovalo v stavbe garáží pre telovýchovnú jednotu, ktorá sa mala v tomto roku ukončiť. Plánovalo sa pokrytie budovy materskej školy plechom, asfaltovať sa mali chodníky pri predajni mäsa a Jamníčku. Plánovala sa aj modernizácia verejného táboriska.

Mal sa začať výkup stavebných pozemkov pre individuálnu bytovú výstavbu v hone Kámenie, ale pretože budovy po Inžinierskych stavbách ešte neboli asanované, nemohlo sa s výkupom a zameraním začať.

Ročník 1984-1985 futbalisti začali v II. triede. Dobrá príprava sa ukázala v hre na ihrisku, kde reprezentanti Podturne po jesennej časti skončili na poprednom mieste v tabuľke. V zimnej príprave tréner Zdeno Tekel hráčom nič neodpustil, a preto boli po hernej a kondičnej stránke dobre pripravení. Do jarnej časti súťaže vstupovali hráči s nádejami, ale boli sklamaní z toho, že telovýchovná jednotu nepredĺžila zmluvu s trénerom Zdenom Tekelom, ktorý musel odísť. Na jeho miesto nastúpil Marián Kuchárik. Aj pod jeho vedením mužstvo podávalo dobré výsledky a na koniec sezóny družstvo Telovýchovnej jednoty 1. máj Podtureň skončilo na 1. mieste. Ako víťaz II.B triedy funkcionári telovýchovy uvažovali o ďalšom postupe.

1986

Od jari pokračovali práce na stavbe domu smútku. Boli však brzdené nedodržaním termínu Okresného stavebného podniku v Liptovskom Mikuláši, ktorý mal zabezpečiť elektroinštalačné a vodárenské práce. Na konci roku stál dom smútku pred dokončením. Bolo potrebné len vymalovať miestnosti, natrieť stolárske výrobky, drevené obklady, dokončiť niektoré podlahy a montáž elektrickej inštalácie a sanity. Problémom skoro dokončenej stavby sa stala elektrina, pretože nebolo odkiaľ doviest prúd. Podnik Javorina sa síce zaviazal postaviť v blízkosti trafostanicu, ale ku stavbe nemal ani len zakreslené projekty. Počas roka 1986 sa na stavbe prestavalo 290 tisíc korún. V pláne bola aj modernizácia verejného táboriska privedením vodovodu. V lokalite Koštovica na starej hradskej bol poškodený mostík. Panely na jeho opravu boli privezené, no okresná správa ciest ich aj napriek príslubom nepoložila. Aj napriek tomu, že sa malo pokračovať aj na stavbe garáží pre telovýchovnú jednotu, dokončenie stavby sa však odložilo na rok 1987.

Ešte aj v roku 1986 mal národný výbor problém s vyvážaním tuhého komunálneho odpadu z obce, pretože veľmi málo obyvateľov obce malo nádoby na smeti a odmietali si ich kúpiť. Častejšie pravidelné vyvážanie bolo preto nerentabilné.

Po voľbách v tomto roku sa zložilo aj zloženie národného výboru. Na čelo MNV bol zvolený Imrich Hronček, do funkcie podpredsedu Vladimír Forgáč a vo funkcii tajomníka bol potvrdený Jaroslav Vejo. Za členov rady boli zvolení: Vladimír Forgáč, Imrich Forgáč, Jaroslav Vozárik, Lýdia Vozáriková a Darina Cviková.

V 80-tych rokoch bol rekonštruovaný kultúrny dom v rokoch 1984-1986. V rámci rekonštrukcie bolo do budovy zavedené elektrické kúrenie, bola vybavená novým nábytkom, parketami, vymalovaná. Do divadelnej sály bola kúpená nová divadelná opona a nové kulisy pre miestnych ochotníkov.

1987

V roku 1987 bol daný do prevádzky aj nový Dom smútku na novom cintoríne, na stavbe ktorého sa výrazne podieľali obyvatelia obce. Slávnostné otvorenie Domu smútku sa uskutočnilo 31. októbra 1987.

Na začiatku roka Inžinierske stavby konečne začali s asanáciou ubytovacích objektov pre robotníkov, ktorí stavali diaľnicu v hore Kámenie. Zároveň s týmito prácami sa začalo s vypracovávaním zoznamu pozemkov pre individuálnu výstavbu.

V rámci neinvestičných akcií sa mala v tomto roku urobiť rekonštrukcia poschodia budovy MNV na zasadaciu miestnosť, mala sa rozšíriť knižnica, vybudovať klubovňa SZM a miestnosť pre spoločenské organizácie.

Miestny národný výbor zriadil v obci miestnu drobnú prevádzku na zabezpečenie stavebno-údržbárskych prác. Vedúcim drobnéj prevádzky sa stal Imrich Hronček a účtovnícke práce mala zabezpečovať Lýdia Vozáriková.

V obci aj v týchto rokoch pôsobila Miestna ľudová knižnica. Vlastnila vyše 2 tisíc zväzkov kníh. Rady čitateľov sa však neustále rozrastali. V rámci osvetovej činnosti pracoval aj rozhlasový krúžok Socialistického zväzu mládeže. Odchodom jeho vedúcej Janovčíkovej činnosť stagnovala. Prostredníctvom krúžku názornej agitácie sa zviditeľňovali všetky akcie, ktoré v obci prebiehali.

V katastri Podturene sa v roku 1987 pokúšal obnoviť ťažbu štrky a piesku podnik Stredoslovenské kameňolomy a štrkopiesky Žilina. Rada MNV na svojom zasadnutí uznesením č. 50/19897 odmietla vydať súhlasné stanovisko na povolenie ťažby.

1988

Od začiatku roka sa intenzívne rokovalo o možnosti plynofikácie obce, ktorú umožnila nepriamo plynofikácia Jánskej doliny. Mali sa plynofikovať predovšetkým objekty Jednotného roľníckeho družstva a sušiareň zemiakov.

Do novopostaveného domu smútku bolo potrebné priviesť káblom elektrický prúd. Podnik Javorina sa zaviazal vyhotoviť projektovú dokumentáciu na umiestnenie trafostanice, ktorú mal premiestniť spoza starého cintorína. Prípojku sa však postaviť nepodarilo, preto že Severoslovenské energetické závody si túto akciu nezaradili do plánu akcií. Pokračovať sa malo v modernizácii verejného táborského privedením vody a zriadením sociálnych zariadení. Bolo však náročné nájsť vhodnú prípojku na tento vodovod a napojiť sa na ňu. Na umiestnenie sociálnych zariadení, ktoré mal dodať Slovsport Košice, boli vykopané žumpy. Na úprave verejného táborského sa malo preinvestovať viac ako 183 tisíc korún. V tomto roku sa mala dokončiť aj stavba garáže telovýchovnej jednoty, kde sa mali dokončiť už len vnútorné omietky. Táto akcia sa nakoniec podarila a garáže boli odovzdané do užívania na konci roku. Mal sa aj vyasfaltovať chodník pri predajni mäsa. Začalo sa pracovať na projektoch oplatenia nového cintorína a na pokrytie budovy MNV bol objednaný plech. Bolo potrebné vyčistiť aj koryto Jamníčka pri požiarnej zbrojnici. Pri vývoze komunálneho odpadu autom Komunálnych služieb v Liptovskom Hrádku dochádzalo k neustálemu poškodzovaniu smetných nádob. Obyvatelia preto odmietali platiť za odvoz odpadu. Pre účely individuálnej výstavby boli v obci pridelené viacerým žiadateľom stavebné pozemky.

1989

Na začiatku roka sa vytyčovali úlohy, ktoré bolo potrebné splniť v priebehu roka. Pokryť plechom sa mal budova národného výboru, mal sa vybudovať sklad pre verejnú prevádzkárňu, ukončiť sa mala modernizácia verejného táborska a rekonštruovať sa malo osvetlenie javiska kultúrneho domu, na ktoré sa viackrát sťažovala R. Jariabeková ako vedúca mladých ochotníkov. Malo byť postavené oplatenie nového cintorína. So získaním dodávateľov na pokrytie budovy MŇV a na inštaláciu nového osvetlenia však v priebehu roka vznikli problémy.

Dňa 25. februára sa chotárom obce prehnala víchrica, ktorá spolu s následnou povodňou spôsobila na majetku obyvateľov aj obce veľké škody.

V roku 1989 bola zadaná projektová úloha na stavbu kanalizácie v obci a stavbu čističky odpadových vôd. Rozpracovaná bola aj projektová dokumentácia na plynofikáciu obce.

Po ukončení rekonštrukcie verejného táborska bol za vedúceho prevádzky vymenovaný František Janovčík a za pracovníčku Elena Janovčíková.

Aj v týchto rokoch pretrvával problém s napísaním obecnej kroniky, ktorej zápisy končili na začiatku 50-tych rokov. Zostavením osnovy pre napísanie kroniky rada národného výboru poverila Vladimíra Forgáča, Gustáva Forgáča a Imricha Forgáča. Do funkcie knihovníčky bola schválená radou MŇV Eva Huštáková.

1990

Po politických zmenách na prelome rokov bol hneď v úvode nového roka doplnený stav poslancov národného výboru o 5 členov. Nakoniec boli z novonavrnutých poslancov zvolení 4 členovia do poslaneckého zboru: Jaroslav Janovčík, Miroslav Mlynarčík, Iveta Sedláčková a Ján Kondor. Rada MŇV bola doplnená o poslancov Jaroslava Petrovskú a Jaroslava Janovčíka. Z funkcie tajomníka a poslanca na vlastnú žiadosť odstúpil Jaroslav Vejo.

Dlhoroční poslanci na svojich zasadnutiach nesúhlasili s reláciami v miestnom rozhlase, vysielaným Verejnouťou proti násiliu, kde sa prezentovalo, že totalitný režim za uplynulých 40 rokov nevytvoril žiadne hodnoty. Na nasledujúcich zasadnutiach sa mandátu vzdali aj ďalší poslanci: Gustáv Forgáč, Jaroslav Forgáč, Vladimír Forgáč a Olga Kittová. Namiesto nich boli do funkcií ustanovení poslanci Jaroslav Janovčík, Miroslav Mlynarčík, Ján Koreň, Jaroslava Petrovská, Iveta Sedláčková a Milan Salbot.

V oblasti výstavby bola dokončená a uhradená projektová štúdia na čističku odpadových vôd a stavbu kanalizácie v obci, ktorú vypracoval Stavoprojekt Ružomberok. Pre nedostatok financií sa však s priamymi stavebnými prácami nezačalo. Bol problém aj s vyplatením faktúry za vyhotovenie dokumentácie, keď celú sumu 96.549,- korún uhradil zo svojich prostriedkov Okresný národný výbor v Liptovskom Mikuláši.

Okresná hygienická správa v Liptovskom Mikuláši vydala rozhodnutie o zákaze využívania drevených chatiek na Borovej Sihoti. V rámci úpravy cintorína sa malo začať stavať oplotenie a národný výbor dal zamerať priestor pre urnovú časť v rámci cintorína. Otvorená ostala aj otázka plynofikácie obce. Prostriedky malo na akciu len Jednotné roľnícke družstvo a Výrobné družstvo Bratislava, ktoré mali plynofikovať vlastné budovy a budovu kaštieľa (VD Bratislava). Regulácia potoka Jamníček sa v tomto roku neuskutočnila, pretože na jeseň boli prostriedky určené na túto akciu presunuté Štátnou melioračnou správou na úpravu koryta Váhu do Liskovej. V katastri obce sa začala likvidovať skládka odpadu, ktorú využíval podnik Tesla Liptovský Hrádok, pretože ohrozovala spodné aj povrchové vody. Na I BV boli pridelované pozemky v hone Kámenie.

V auguste 1989 bola odstavený minerálny prameň Kyslá voda s odôvodnením, že bakteriologický výskum vzoriek vody preukázal prítomnosť ropných produktov a iné nečistoty. V marci vyčistila prameň firma Vodní zdroje Holešov a následný rozbor vody vykonal Hydrogeologický prieskum Žilina. Aj napriek týmto opatreniam bola voda uznaná ako závadná a prameň ostal uzavretý.

1991-1998

Po voľbách nových predstaviteľov obce a konštituovaní obecného zastupiteľstva bol na čelo obce do funkcie starostu obce zvolený Mikuláš Kačmárik. V priebehu roka 1993 sa začala obec plynofikovať. V roku 1994 sa začalo konanie smerujúce k schváleniu obecných symbolov. Bol vypracovaný návrh, podaná žiadosť na Ministerstve vnútra o schválenie obecných symbolov a insignií obce. Symbolom obce sa stal v modrom poli strieborný kostolík s vežou a červenou strechou. Z investičných akcií bolo postavené čelné oplotenie cintorína. Významnou zmenou tohto bolo opätovné pripojenie časti Roveň k Podturni (1993, rozhodnutie M V SR č.203/4-00941/94 z 28.2.1994), V roku 1995 bol obecný úrad presťahovaný do priestorov bývalej národnej školy. V tomto roku sa uskutočnili aj oslavy 650. výročia prvej písomnej zmienky o obci. Pri tejto príležitosti bola vydaná brožúrka o dejinách a súčasnosti obce. V druhej polovici 90-tých rokov sa začalo aj s výstavbou novej ulice Kámenie a v obci boli pomenované ulice.